

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 – 26 – 17 – 249

e-mail: rops@rops-opole.pl

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2022 r.

Opole, maj 2023

Wykaz skrótów

BAEL	Badanie aktywności ekonomicznej ludności
CIS	Centrum integracji społecznej
COVID-19	choroba zakaźna układu oddechowego wywoływana przez wirus SARS-CoV-2
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
EFŚ	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki w Opolu
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OUW	Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Dany o sytuacji dzieci kwalifikujących się do przysposobienia
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	5
1.1 Ludność	5
1.1.1 Stan, struktura i prognoza ludności	5
1.1.2 Przyrost naturalny	6
1.1.3 Migracje ludności	7
1.1.4 Najważniejsze wskaźniki demograficzne Polski i woj. opolskiego w 2022 r.	7
1.1.5 Starzenie się społeczeństwa	8
1.1.6 Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022	11
1.1.7 Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2020-2022 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.	11
1.2 Warunki życia ludności	13
1.2.1 Sytuacja dochodowa	13
1.3 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim	14
1.3.1 Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników	14
1.3.2 Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce - wg grup społecznych i wieku	16
1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2020-2022	19
1.5 Trzeci sektor	24
1.5.1 Liczba i struktura organizacji <i>non-profit</i> w Polsce i woj. opolskim	26
1.6 Infrastruktura społeczna - wybrane elementy	26
1.6.1 Lokale socjalne	26
1.6.2 Żłobki i kluby dziecięce	29
2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2022 r.	31
2.1 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej	31
2.2 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON	40
2.3 Realizacja zadań wynikających z <i>Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego</i>	40
2.4 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)	41
2.5 Realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	43
3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim	45
3.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem	45
3.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	46
3.3 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego	51
3.4 Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2022 r.	51
3.5 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2021-2022	52
3.6 Powody udzielenia pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)	54
3.7 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	56
3.7.1 Asystenci rodziny	56
3.7.2 Placówki wsparcia dziennego	56
3.7.3 Rodzinna piecza zastępcza	58
3.7.4 Instytucjonalna piecza zastępcza	61
3.7.5 Dzieci w pieczy zastępczej	62
3.7.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	65
3.7.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	66
3.8 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	66
3.8.1 Domy pomocy społecznej	66
3.8.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku	75
3.8.3 Dzielne domy pomocy i Kluby seniora	77
3.8.4 Środowiskowe domy samopomocy	81
3.8.5 Mieszkania chronione/wspomagane	83
3.8.6 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	85
3.8.7 Inne formy wsparcia osób niesamodzielnym	90
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	94
4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	95
4.1.1 Pracownicy socjalni	95
4.1.2 Kadra kierownicza	98
4.1.3 Pozostali pracownicy	98
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim	98
6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim	101
6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim	102
6.2 Przedsiębiorstwo społeczne	103
6.3 Spółdzielnie socjalne	104
6.4 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim	106
6.5 Podmioty ekonomii społecznej jako dostarczyciele usług społecznych	108
7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza)	109
7.1 Zadania gminy	109
7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	111
7.3 Zadania gmin i powiatów – razem	113
8. Wnioski	115
9. Rekomendacje	121
Spis tabel, wykresów i map	125

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego to coroczne opracowanie samorządu województwa, przekazywane właściwemu wojewodzie do 31 lipca, co wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹.

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2022 r. zawiera obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej (w tym z zakresu realizacji projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych z Unii Europejskiej).

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2022 r., podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu. Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowano ją na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS².

Jednak w związku z wprowadzonymi w 2019 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmianami do tego formularza, ograniczającymi dotychczasowy zakres danych, wprowadzanych przez gminy i powiaty, tegoroczną *Ocenę* (podobnie jak w latach 2019-2021 r.) przygotowano wspomagając się także innymi źródłami z obszaru polityki społecznej. Są to przede wszystkim dane i informacje pochodzące z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu (w tym sprawozdawczości resortowej), GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a także materiałów własnych ROPS w Opolu.

Jednocześnie, mimo że zakres tematyczny *Oceny* obejmuje stan na koniec 2022 r., część danych (jeżeli opublikowano lub pozyskano takie informacje) podano wg aktualnej wiedzy lub najbardziej dostępnych informacji.

¹ Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2023.901 t.j.)

² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego

1.1. Ludność

1.1.1. Stan, struktura i prognoza ludności

Wg stanu na 31 grudnia 2022 r. w województwie opolskim mieszkało 942 441 osób, tj. 0,6 % mniej niż w 2021 r. i o 3,5 % mniej niż w 2020 r.³

W latach 2021-2022 spadek liczby ludności odnotowano w większości województw kraju, natomiast liczba ludności ogółem w Polsce spadła o 0,4%. Podobnie jak w ubiegłych latach, spadek liczby mieszkańców woj. opolskiego jest wynikiem niekorzystnych tendencji demograficznych, zwłaszcza przyrostu naturalnego (w tym: dużego spadku liczby urodzeń, większej liczby zgonów oraz niekorzystnych wskaźników dotyczących migracji).

W 2022 r. w woj. opolskim zarejestrowano:

- 6,8 tys. urodzeń żywych, tj. o 497 mniej niż rok wcześniej;
- zmarło 11,7 tys. osób, o 1442 mniej niż w 2021 r.;
- przyrost naturalny na 1000 osób wzrósł z minus 6,2 do minus 5,2 w 2022 r. (w Polsce z minus 4,9 do minus 3,8 w 2022 r.).

Wśród mieszkańców województwa opolskiego w 2022 r.: liczba dzieci i młodzieży do 17 roku życia (wiek przedprodukcyjny) wynosiła 156,7 tys. (16,6%), osób w wieku produkcyjnym było 560 tys. (59%), a w wieku poprodukcyjnym 226 tys. (24%).

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2020 – 2022

Wyszczególnienie	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2020-2022									
	Polska					woj. opolskie				
	2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2020r.= 100%	Wzrost / spadek w 2022 r. 2021r.= 100%	2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2020r.= 100%	Wzrost / spadek w 2022 r. 2021r.= 100%
Ogółem	38 265 013	37 907 704	37 766 327	-1,3	-0,4	976 774	948 583	942 441	-3,5	-0,6
<i>w tym:</i>										
wiek przedprodukcyjny	6 953 639	6 992 641	6 950 826	0,1	0,6	156 518	157 756	156 725	0,1	-0,7
%	18,2	18,4	18,4	x	x	16,0	16,5	16,6	x	x
wiek produkcyjny	22 771 440	22 385 400	22 169 304	-2,6	-0,1	593 618	568 296	560 062	-5,6	-1,5
%	59,5	59,0	59,0	x	x	60,8	60,0	59,0	x	x
wiek poprodukcyjny	8 539 934	8 529 663	8 646 197	1,2	1,4	226 638	222 531	225 654	-0,4	1,4
%	22,3	22,5	22,9	x	x	23,2	23,4	24,0	x	x

Źródło: Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w 2020 r., 2021 r. i 2022 r., GUS, Warszawa.

W roku 2022 odnotowano zbliżone jak w latach poprzednich, zmiany w zakresie liczby i struktury wiekowej ludności. W latach 2021-2022:

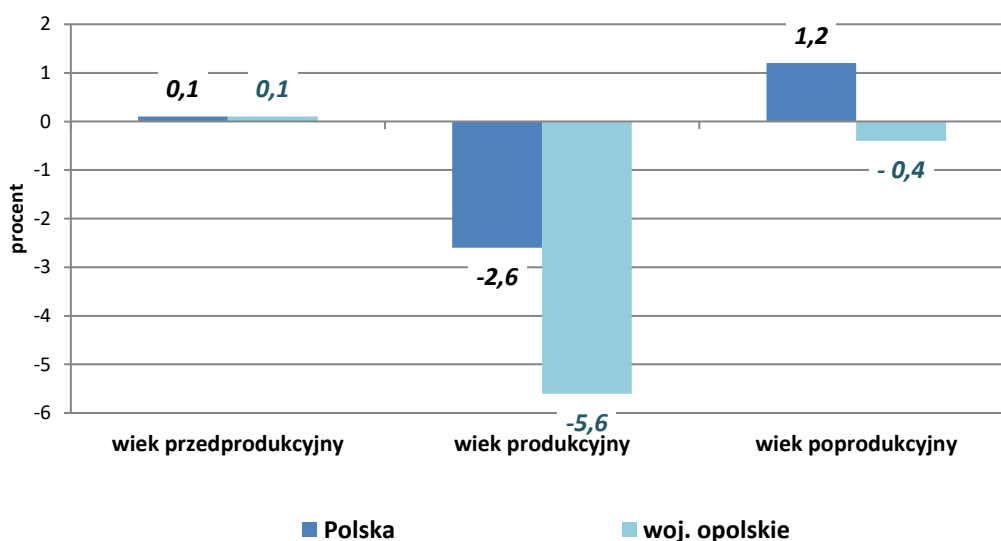
³ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2022 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-31-grudnia,6,34.html> (02.05.2023 r.)

- udział dzieci i młodzieży do 17 lat zmalał o 0,7%, (w Polsce wzrost o 0,6%);
- ludność w wieku produkcyjnym zmalała o 1,5%, (w Polsce o 0,1%);
- udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,4% (w Polsce także o 1,4%)⁴.

W 2022 r. woj. opolskim, w porównaniu do 2020 r.:

- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wzrosła o 0,1% (w Polsce także wzrosła o 0,1%);
- liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 5,6% (w kraju o 2,6%);
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym spadła o 0,4% (w Polsce zrosła o 1,2%).

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2020 - 2022 (w %)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie na podstawie danych GUS.

1.1.2. Przyrost naturalny

W 2022 r. w woj. opolskim urodziło się 6 788 dzieci, tj. o 497 mniej niż w 2021 r. Liczba zgonów wyniosła 11 744 (mniej niż rok wcześniej o 1442 i o 972 mniej niż w 2020 roku). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 4 956.

W 2022 r. w woj. opolskim:

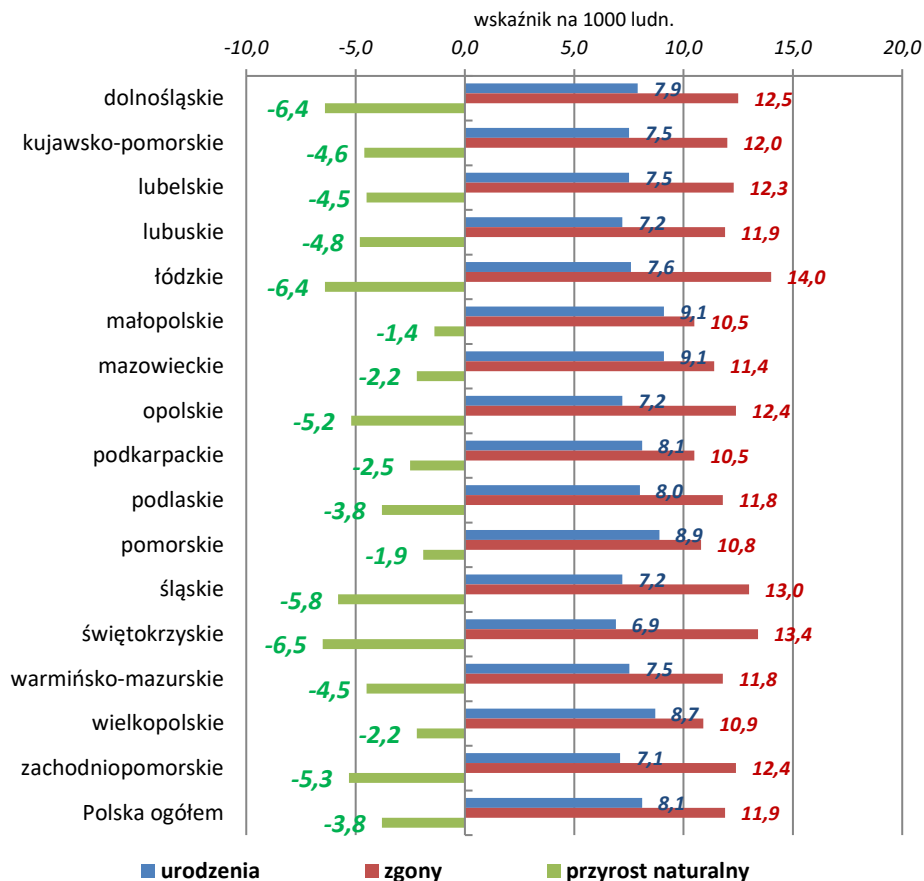
- wskaźnik liczby urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wyniósł 7,2‰ i był o 0,3 pkt promilowych niższy niż w 2021 r. W Polsce urodziło się ogółem 305 132 dzieci, a wskaźnik na 1000 ludności wyniósł 8,1‰ (o 0,6 pkt prom. mniej niż w 2021 r.);
- wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 12,4‰ (spadek o 0,2 pkt prom.) – średni wskaźnik w Polsce 11,9‰;
- przyrost naturalny na 1000 osób zmalał z minus 6,0 do minus 5,2 w 2022 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 5,5 do minus 3,8 w 2022 r.).

⁴ Tamże

i małopolskim (10,5). W woj. opolskim wskaźnik zgonów był poniżej średniej krajowej i wynosił 12,4;

- wskaźnik przyrostu naturalnego, wyniósł minus 3,8 i był najniższy w województwach: świętokrzyskim (-6,5) oraz łódzkim (-6,4), a najwyższy, ale także ujemny w województwach: pomorskim (-1,9) oraz małopolskim (-1,4). Woj. opolskie miało przyrost naturalny o wartości minus 5,2 (poniżej średniej w kraju).

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw w 2022 r.

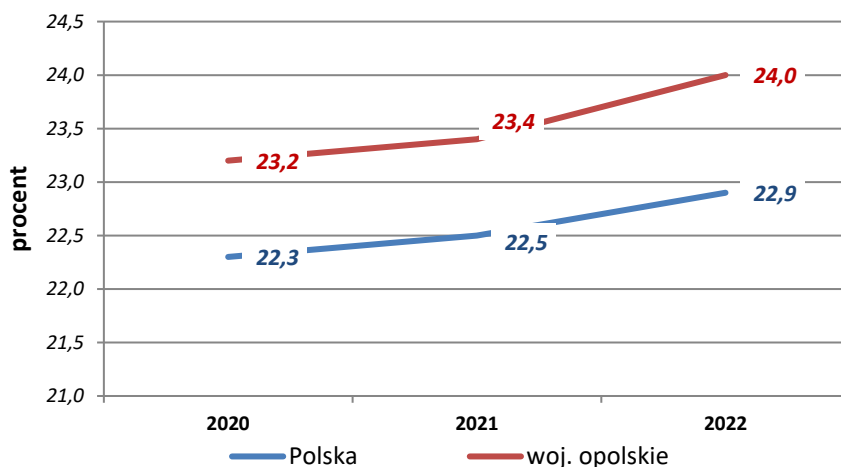
Źródło obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.5 Starzenie się społeczeństwa

Pod koniec roku 2022 r. w woj. opolskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła niecałe 226 tys. i była większa o 1,4% niż w 2021 r. i mniejsza o 984 osób - niż w 2020 r. W latach 2020 - 2022 liczba osób w wieku poprodukcyjnym spadła o 984. Według stanu na koniec 2022 roku w województwie opolskim udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 24% i był wyższy niż średni w kraju o 1,1 p. proc. W latach 2020-2022 w Polsce tendencja przyrostu liczby osób w wieku

poprodukcyjnym została na tym samym poziomie, a udział procentowy tej grupy wiekowej wynosił 22,9%.⁶

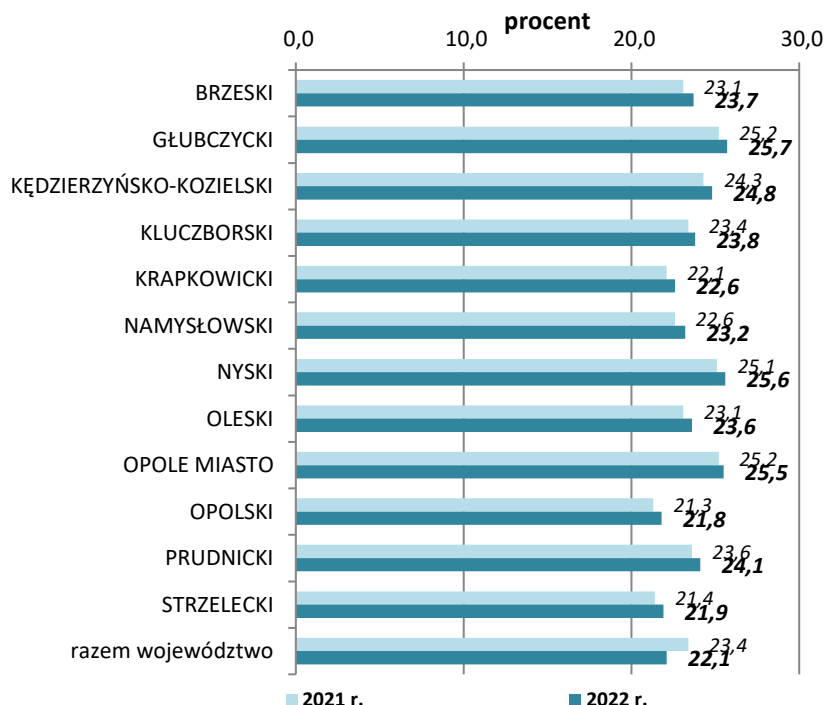
Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2020-2022

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wśród ogółu mieszkańców województwa odnotowano w Mieście Opolu (25,5%) i powiatach: nyskim (po 25,6%), głubczyckim (25,7), a najniższy w powiatach: opolskim (21,8%) i strzeleckim (21,9%).

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2021-2022 - wg powiatów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

⁶ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2022 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-struktura-ludnosc-orruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-2022-31-12-2023> (08.05.2023 r.).

Według prognoz GUS, mimo ogólnego spadku liczby ludności (o 4,5 mln do 2050 r.), przewiduje się wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej (do 10,8 mln w 2030 r. oraz 13,7 mln osób w 2050 r.), co stanowić będzie ok. 40% społeczeństwa.⁷ Województwo opolskie należy do grupy regionów o niekorzystnych wskaźnikach w zakresie struktury ludności według wieku.

Wg GUS (Prognoza ludności Polski na lata 2014-2050) do 2050 r. w woj. opolskim:

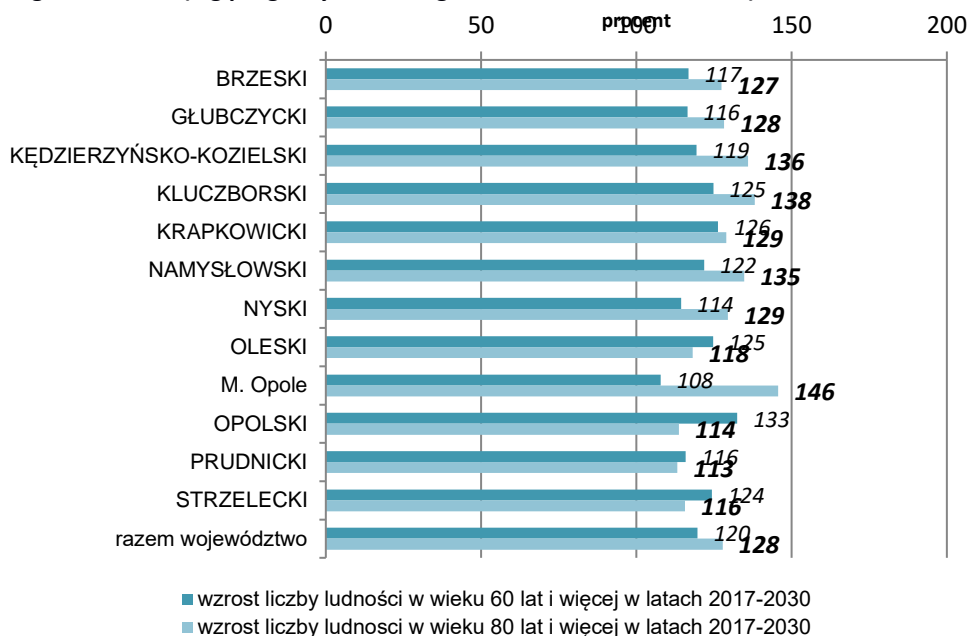
- liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie do 269 tys., stanowiąc 36,1% mieszkańców;
- mediana wieku ludności (przeciętny wiek), wynosić będzie 56,1 lat (przy średniej w Polsce 52,5 lat);
- liczba osób najstarszych (80 lat i więcej) wzrośnie 2,5-krotnie, stanowiąc 12,2% ludności.

Jednocześnie, w oparciu o powyższą prognozę GUS przygotował analizę o prognozowanej liczbie ludności gmin w Polsce do 2030 r. (opracowaną w 2017 r.).⁸ Wynika z niej m. in., że będzie pogłębiał się podział kraju na „centra” i peryferia”, tzn. będzie postępował odpływ ludności (zwłaszcza w wieku przed- i produkcyjnym) z małych miejscowości i wsi do dużych miast.

W konsekwencji, a także w wyniku innych zjawisk demograficznych (ujemnego przyrostu naturalnego, migracji) do 2030 r. w woj. opolskim:

- liczba mieszkańców spadnie o 7,5%;
- liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrośnie o 20% (w tym najwięcej w powiatach opolskim i krapkowickim);
- liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 28% (w tym najbardziej w Mieście Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim);
- udział procentowy 60-latków wzrośnie do 31,4%, a osób w wieku 80 lat i więcej do 6,1%, liczby ludności regionu.

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017- 2030, GUS 2017

⁷ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa, luty 2020 r., s. 13-15 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/osoby-starsze/osoby-starsze/sytuacja-osob-starszych-w-polsce-w-2018-roku,2,1.html>

⁸ Zob. Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa sierpień 2017 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html> (23.05.2022 r.).

1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022⁹

W 2022 r. – w porównaniu do końca roku 2021 r., we wszystkich powiatach woj. opolskiego spadła liczba ludności. Największy spadek mieszkańców odnotowano w powiatach: nyskim (1 214 osób) oraz kędzierzyńsko-kozielskim (977 osób). Natomiast niewielki spadek zanotowano w powiecie namysłowskim (o 239 osób) oraz powiecie opolskim (o 13 osoby).

W latach 2020-2022 liczba ludności w poszczególnych powiatach zmniejszyła się w grupach wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła wśród osób w wieku poprodukcyjnym, w tym najbardziej w Mieście Opolu (do 25,5%) oraz powiecie głubczyckim (25,7%). Natomiast najmniejszy wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym jest w powiatach: strzeleckim (21,9%) i opolskim (21,8%).

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2021-2022 – wg powiatów

Lp.	Powiaty	Ludność wg funkcjonalnych grup wieku w latach 2021-2022					
		Razem w 2021 r.	Razem w 2022 r.	w tym grupy wieku			udział wieku poprodukcyjnego %
				przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	
1	BRZESKI	87 312	86 730	15 241	50 932	20 557	23,7
2	GŁUBCZYCKI	43 607	43 065	6 759	25 236	11 070	25,7
3	KĘDZIERZYŃSKO-KOZIELSKI	87 983	87 011	13 577	51 871	21 563	24,8
4	KLUCZBORSKI	62 314	61 714	9 910	37 089	14 715	23,8
5	KRAPKOWICKI	60 273	59 963	9 895	39 050	13 555	22,6
6	NAMYSŁOWSKI	42 394	42 155	7 800	24 595	9 760	23,2
7	NYSKI	130 567	129 353	20 505	75 787	33 061	25,6
8	OLESKI	61 954	61 662	10 436	36 676	14 550	23,6
9	OPOLE MIASTO	126 775	126 458	20 557	73 593	32 308	25,5
10	OPOLSKI	120 775	120 762	20 966	73 477	26 319	21,8
11	PRUDNICKI	52 518	51 910	8 739	30 664	12 507	24,1
12	STRZELECKI	72 111	71 658	12 340	43 629	15 689	21,9
-	Razem województwo	948 583	942 441	156 725	560 062	225 654	24,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.7. Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2020-2022 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

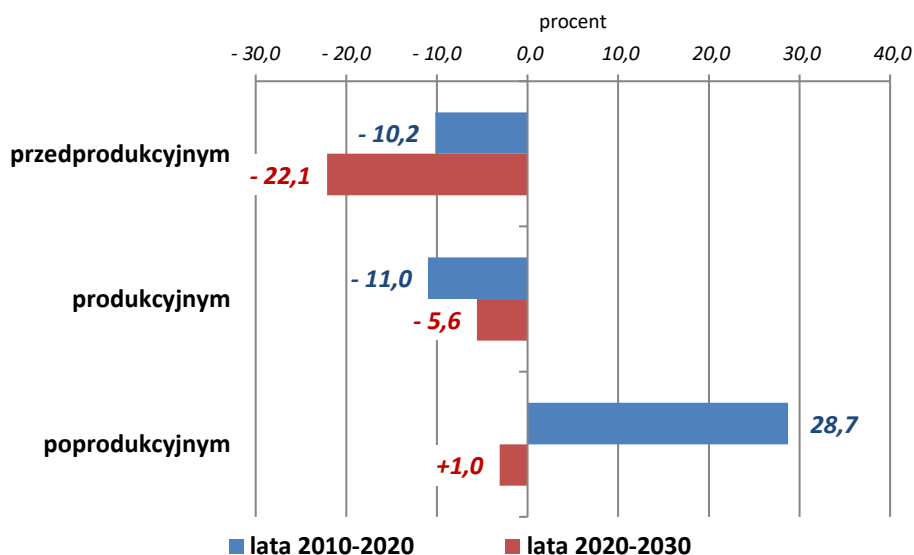
⁹ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2022 r. Stan w dniu 31 XII, GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-stan-i-struktura-ludnosc-i-ruch-naturalny-w-przekroju-terytorialnym-stan-w-dniu-31-grudnia,6,34.html> (08.05.2023 r.).

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i w latach 2020-2022 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Wybrane wskaźniki demograficzne województwa opolskiego					
		2010 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2010 r.=100%	Prognoza 2030 r.
1	Ludność ogółem	1 017 241	976 774	948 583	942 441	-7,4	902 020
2	urodzenia żywe	9 163	7 951	7 285	6 788	-25,9%	5 683
3	urodzenia żywe na 1000 ludności	9,0	8,1	7,6	7,2	-2,7 pkt	6,3
4	zgony	9 882	12 716	13 186	11 744	+ 18,8%	10 644
5	zgony na 1000 ludności	9,7	13,0	13,8	12,4	+ 2,7 pkt	11,8
6	przyrost naturalny	-719	-4 765	-5 901	-4 956	- 590%	-4 961
7	przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,7	-4,9	- 6,2	-5,2	- 4,5 pkt	-5,5
8	saldo migracji stałej na 1000 ludności	-1,8	-1,1	-1,5	-1,3	+ 0,5 pkt	-2,3

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu – Banku Danych Lokalnych.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2010-2020 r. oraz wg prognozy GUS w latach 2020-2030

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

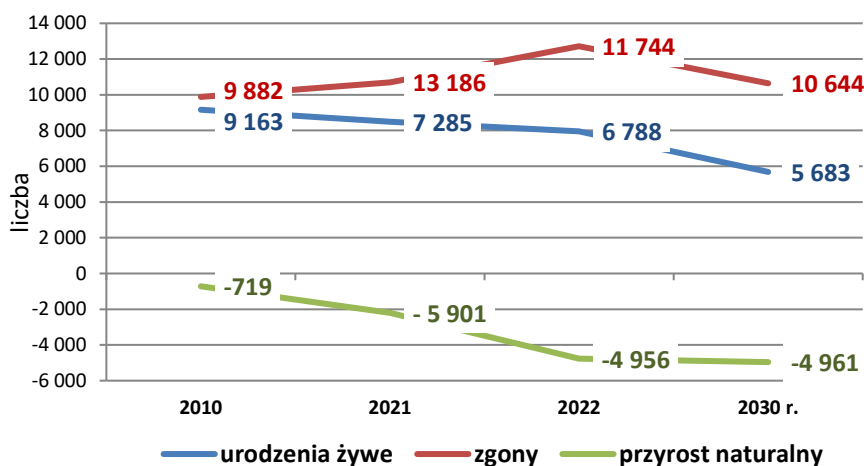
Do 2030 r. (wg prognozy GUS, w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim liczba ludności ogółem zmniejszy się o 7,6%, przy czym:

- o 22,1% spadnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- o 5,6% spadnie liczba ludności w wieku produkcyjnym;
- o 3,0% spadnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Jednocześnie według prognozy do 2030 r. (w porównaniu do 2020 r.) w woj. opolskim:

- liczba urodzeń żywych spadnie o 28,5% (wskaźnik urodzeń na 1000 ludności zmniejszy się o 1,8 pkt prom.);
- o 4,1% spadnie przyrost naturalny (w 2030 r. różnica między urodzeniami a zgonami wynosić będzie minus 4 691, podczas gdy w 2019 r. różnica ta wynosiła minus 2 201, a w 2010 r. wynosiła minus 719).

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2021-2022 oraz - wg prognozy GUS - w 2030 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS

1.2. Warunki życia ludności

1.2.1. Sytuacja dochodowa

Według badania budżetów gospodarstw domowych w woj. opolskim, w 2021 r. – pogorszyła się¹⁰. Stopniowe luzowanie ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 w Polsce wpłynęło na zmianę struktury i poziom wydatków.

W 2021 r. w woj. opolskim przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 690,86 zł, tj. był o 1,2% niższy niż w 2020 r. (o 20,48 zł), natomiast w kraju dochód zwiększył się o 7,6% (o 145,93 zł) w stosunku do 2020 r.

W marcu 2023 r. w woj. opolskim przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto (w sektorze przedsiębiorstw) wyniosło 6 919,08 zł, tj. było wyższe o 13,3% niż w analogicznym miesiącu ub. roku (przed rokiem – wzrosło o 9,1%).¹¹

W 2021 r. najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych miały niezmiennie wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 25,5% (w kraju – 26,4%). Kolejną ważną grupą wydatków były opłaty z tytułu użytkowania mieszkania lub domu i za korzystanie z nośników energii – 17,2% (w kraju – 26,4%), w dalszej kolejności wydatki na transport, które stanowiły 9,6% (w kraju – 9,4%).¹²

W 2022 r. - według obwieszczenia Prezesa GUS z 31 marca 2023 r., przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce wzrósł do wysokości 2 064,93 zł (o 7,6% więcej niż w 2020r.)¹³.

¹⁰ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2021-r-,2,9.html> (10.05.2023)

¹¹ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/komunikaty-i-biuletyny/inne-opracowania/komunikat-o-sytuacji-spoeczno-gospodarczej-województwa-opolskiego-marzec-2023,1,146.html> (10.05.2023).

¹² Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2021 r., Informacja sygnalna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2022 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2021-r-,2,9.html> (10.05.2023).

¹³ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2022-roku,294,9.html> (26.05.2022r.).

Ponadto z badania Urzędu Statystycznego w Opolu wynika, że w 2021 r. –poprawiła się subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych tj. 68,5% gospodarstw oceniło swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą (w 2020 r. było ich 63,3%), i było to więcej niż średnio w Polsce (53% wobec 42,6%). Zdecydowanie mniej było gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako raczej złą albo złą (2,4% wobec 4% w 2020 r.).¹⁴

1.3. Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim ¹⁵

1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników

Według GUS w 2021 r. w Polsce¹⁶ odnotowano spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych w stosunku do 2020 r. **Ubóstwo skrajne zmniejszyło się o 1 % do 4,2% (z 5,2% w 2020 r.)**, a zasięg ubóstwa ustawowego zmniejszył się (wg dochodów określonych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) do 6,5% (był o prawie 3 proc. mniejszy niż w 2020 r. - 9,1%).

Natomiast w 2021 r. zasięg ubóstwa relatywnego¹⁷ wzrósł do 12% (z 11,8% w 2020 r.). Zasięg ubóstwa relatywnego właściwie się nie zmienił, po tym jak nastąpił spadek z powodu zmniejszenia się średnich wydatków, a tym samym granicy ubóstwa. Za ubogie uznane zostały osoby żyjące w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków¹⁸ był niższy od przyjętych progów ubóstwa.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2018–2021 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Zasięg ubóstwa w woj. opolskim	2,6	1,3	Brak danych	Brak danych	9,3	7,9	Brak danych	Brak danych	6,2	4,3	Brak danych	Brak danych
Zasięg ubóstwa w Polsce (średni)	5,4	4,2	5,2	4,2	14,2	13,0	11,8	12,0	10,9	9,0	9,1	6,5
Wartości wskaźnika ubóstwa woj. opolskiego do wskaźnika w Polsce w %	48,1	30,9	Brak danych	Brak danych	65,4	60,7	Brak danych	Brak danych	56,9	47,7	Brak danych	Brak danych

¹⁴ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2021-r-,-2,9.html> (10.05.2023)

¹⁵ Do opracowania tego zagadnienia wykorzystano: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych) - Informacja sygnalna 30.06.2022r.*, Warszawa 2022. oraz innych informacji zamieszczonych na stronie internetowej GUS, w tym w Dziedzinyowych Bazach Wiedzy.

¹⁶ Prezentowanie wskaźniki zasięgu ubóstwa i sfery niedostatku są wyznaczone na podstawie wyników całorocznego badania budżetów gospodarstw domowych, w związku z czym reprezentują uśredniony poziom zjawiska dla okresu obejmującego cały rok.

¹⁷ Ubóstwo relatywne to wskaźnik, który także określa GUS na podstawie przeciętnych miesięcznych wydatków polskich gospodarstw domowych. Za relatywnie ubogie uznaje się te gospodarstwa domowe, których wydatki wynoszą mniej niż 50 proc. tych przeciętnych. W 2021 roku dla jednoosobowego gospodarstwa domowego granica ubóstwa relatywnego wynosiła 909 zł, a dla gospodarstwa domowego 2+2 2454,3 zł.

¹⁸ Wydatki obejmują również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego, jak również fundusz remontowy.

Pozycja woj. opolskiego wśród województw Polski	3	1	Brak danych	Brak danych	3	2	Brak danych	Brak danych	2	2	Brak danych	Brak danych
---	---	---	-------------	-------------	---	---	-------------	-------------	---	---	-------------	-------------

(Źródło: *Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa 2018 r.; *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)* - Informacja sygnałna 28.06.2019 r.; *Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.*, GUS, Warszawa 2021; *Aneks do opracowania sygnałnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r.*, GUS, Warszawa 2021 r.; *Dziedzinowe Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw* http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnoscidashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (dostęp 01.06.2022 r.)

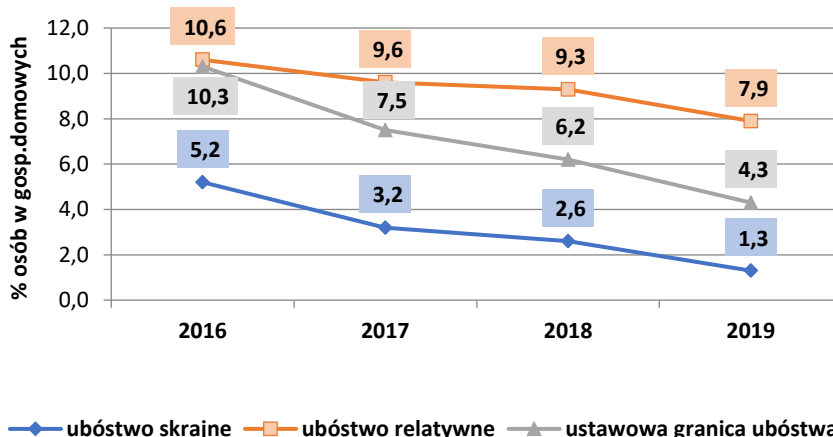
Wg najbardziej aktualnych danych GUS, zasięg ubóstwa w woj. opolskim (wg wszystkich przyjętych granic) także się zmniejszył, kontynuując trend spadkowy zapoczątkowany w 2015 r., mimo, że w latach 2015-2019 zasięg ubóstwa okresami zwiększał się na poziomie kraju (w 2018 r.) oraz w poszczególnych województwach Polski. Sukcesywny spadek ubóstwa w woj. opolskim (wg przyjętych granic ubóstwa) od lat sytuuje region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa (w 2019 r. woj. opolskie miało najniższy w Polsce wskaźnik ubóstwa skrajnego oraz jedno z najniższych wskaźników ubóstwa relatywnego i ubóstwa „ustawowego”).

Dane za 2020r.i 2021r. (okres pandemii) dotyczące Ubóstwa według województw nie zostały udostępnione publicznie przez GUS.

W 2019 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wynosiły:

- **ubóstwo skrajne** (minimum egzystencji) **dotyczyło 1,3% osób** w gospodarstwach domowych (1 pozycja w kraju) – w Polsce średnio 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 1,3 pkt proc.;
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) **dotknęło 7,9%** osób w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 13,0%); woj. opolskie zajęło 2 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego (po woj. pomorskim – 6,2%), a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2018 r. o 1,4 pkt proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 4,3% osób** w gospodarstwach domowych (w Polsce 9,0%), a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. pomorskim – 4,2%. W porównaniu do 2018 r. zakres ubóstwa „ustawowego” spadł o 1,9 pkt proc.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Dziedzina Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw.*, GUS, Warszawa 2020.

W latach 2016-2019 zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim spadł wg wszystkich granic ubóstwa, z tego:

- ✓ ubóstwo skrajne – o 3,9 pkt proc. (w 2019r.- 1,3%);
- ✓ ubóstwo relatywne – o 2,7 pkt proc. (w 2019r.-7,9%);
- ✓ wg ustawowej granicy ubóstwa – o 6,0 pkt proc. (przy 2019r.-4,3%);

1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Podstawę wyznaczania granicy ubóstwa skrajnego stanowi minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPISS). Kategoria minimum egzystencji wyznacza bardzo niski poziom zaspokojenia potrzeb. Konsumpcja poniżej tego poziomu utrudnia przeżycie i stanowi zagrożenie dla psychofizycznego rozwoju człowieka.¹⁹

W 2021 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,2%, to jest o 1 p. proc. mniej niż w 2020r. Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

- ✓ **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów, szczególnie osób bezrobotnych** (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów, w tym świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty – (14%; w 2000r.- 13,6%) oraz gospodarstw domowych rolników – (ok. 11%; w 2000r.-13,5%);
- ✓ **o niskim poziomie wykształcenia (najbardziej dotknięte ubóstwem skrajnym były osoby z gospodarstw domowych, gdzie głowa gospodarstwa domowego miała wykształcenie co**

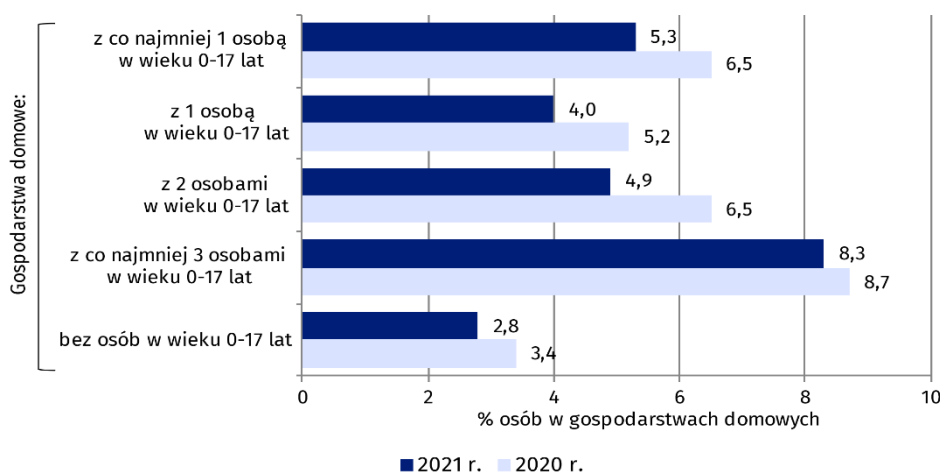
¹⁹Informacje dotyczące minimum egzystencji dostępne są na stronie Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych: <https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-socjalne-oraz-minimum-egzystencji>

najwyżej gimnazjalne - ok. 11% (w 2000r.-11,9%), a najmniej – z wykształceniem wyższym (ok. 1%). Wyższy od średniej krajowej był zasięg ubóstwa wśród osób z gospodarstw, w których głowa gospodarstwa domowego legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym - ok. 7% (w 2000r.- 7,8%). Można powiedzieć, że wraz z coraz wyższym poziomem wykształcenia malał zasięg ubóstwa skrajnego;

- ✓ z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną (6,5%); podczas gdy w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnością -ok.4%;
- ✓ wielodzietne (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat – 8,7%, lub rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu, tj. w wieku 0-14 lat albo 15-25 lat – 5,9%). Sytuacja w rodzinach wielodzietnych pogorszyła się – od 2019r. nastąpił wzrost ubóstwa skrajnego w tych rodzinach o 1,2 punktu procentowego. Ubóstwo skrajne rodzin wielodzietnych jest nadal ponad kilka razy wyższe niż w pozostałych rodzinach;
- ✓ mieszkańcy wsi, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym prawie 4-krotnie częściej (8%) niż mieszkańcy miast (2%).²⁰

W 2021 r. odnotowano niewielki ogólny spadek zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce o 1 p. proc., co odzwierciedlają także spadki zasięgów tego ubóstwa wśród większości analizowanych grup ludności, choć z różnym nasileniem. Jeśli weźmiemy pod uwagę zmiany zasięgu ubóstwa pomiędzy 2020 a 2021 r. wyrażone w punktach procentowych, to okazuje się, że spadek ubóstwa był widoczny wśród mieszkańców wsi, w gospodarstwach rolników oraz rencistów (spadek o ok. 2 p. proc.), a więc tam gdzie od lat obserwuje się relatywnie najwyższe wartości zasięgu ubóstwa skrajnego.

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2020 r. i 2021 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat²¹

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r., GUS, Warszawa 2021, s. 6.

²⁰ Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r., GUS, Warszawa 2021 r. s. 2-5.

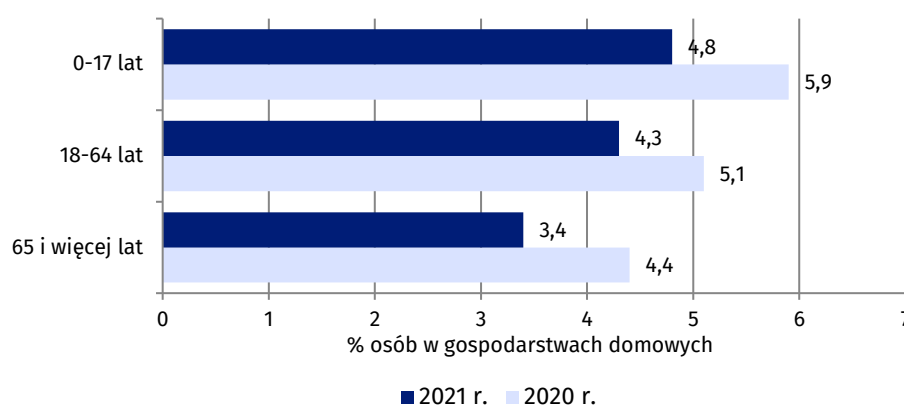
²¹ Dane na wykresie dot. zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce w 2020 r. i 2021 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat odnoszą się do gospodarstw domowych z osobami (dziećmi) w wieku 0-17 lat niezależnie od tego, czy są utrzymywane przez rodziców (lub innych członków gospodarstwa), czy mają własne źródło utrzymania, takie jak np. renta rodzinna lub alimenty. W skład tych gospodarstw oprócz rodziców i dzieci w wieku 0-17 lat mogą wchodzić także inne osoby, takie jak np. starsze rodzeństwo, dziadkowie, czy bracia lub siostry jednego z rodziców.

W 2021 r. wystąpił spadek zasięgu ubóstwa skrajnego (o 1 p. proc.), przy podobnym odnotowanym zasięgu ubóstwa relatywnego i spadku zasięgu ubóstwa ustawowego o ok. 3 p. proc. Jednocześnie w 2021 r. – podobnie jak w 2020 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (2,3%), 1-osobowych (1,4%), małżeństw bez dzieci lub z 1 dzieckiem (mniej niż 1,5%) oraz wśród mieszkańców dużych miast (pow. 200 tys. ludności) – 1,2 % i głową rodziny z wykształceniem wyższym- 1,9%.²²

W latach 2020-2021 najmniejszy wzrost w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych:

- z dziećmi na utrzymaniu (0-17 lat) – spadek o 2,5 pkt proc., tj. z 1 dzieckiem (z 6,5% do ok. 4,0 %) oraz z 2 dzieci (z 6,5% do 4,9%);
 - bez dzieci w wieku 0-17 spadek o 0,6% z 3,4% do 2,8%;
 - z obecnością osób niepełnosprawnych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa- spadek o 0,3% (z 7% do 6,7%);
 - z dziećmi na utrzymaniu (z 1 dzieckiem – z 5,2% do 4,0%);
 - z wykształceniem wyższym głowy gospodarstwa domowego o 0,7% (z 1,9% do 1,2%);
- W 2021r. osoby starsze (65 +) doświadczały ubóstwa skrajnego relatywnie najrzadziej (3%).

Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2020 r. i 2021 r. według wieku osób

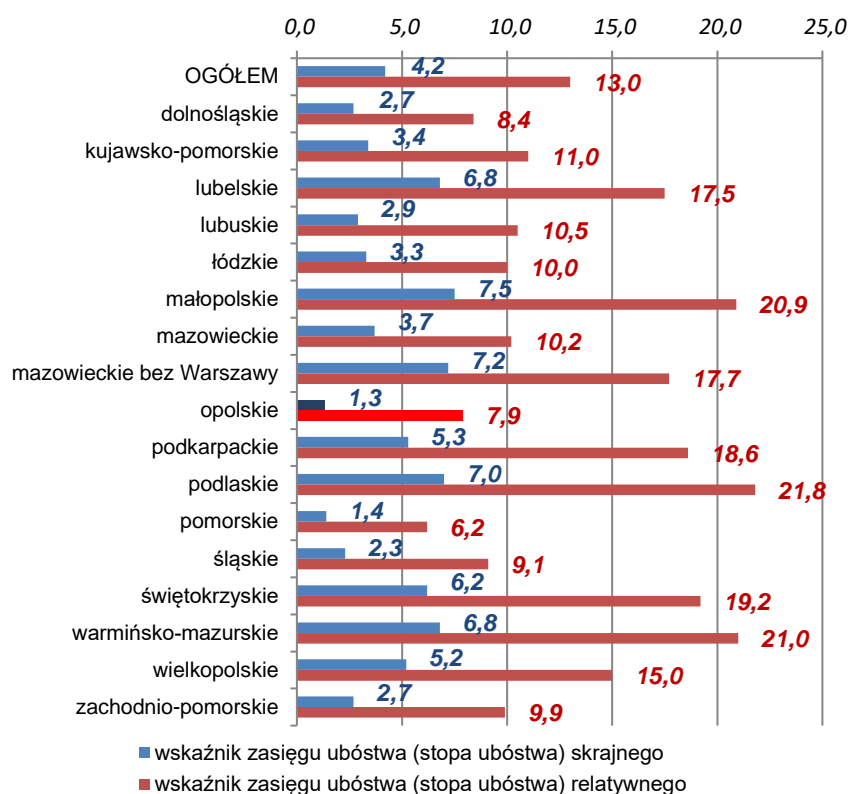
Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r., GUS, Warszawa 2021, s.7.

W 2021r. ubóstwem skrajnym najbardziej zagrożeni byli (pow. 7% osób w gospodarstwach domowych) mieszkańcy trzech województw: małopolskiego (najwięcej – 7,5%), podlaskiego (7,0%) i mazowieckiego (bez Warszawy) – 7,2%, a najmniej mieszkańcy województw: opolskiego (1,3%), pomorskiego (1,4%) i śląskiego (2,3%). Mówiąc o biedzie, można wziąć pod uwagę także zasięg ubóstwa ekonomicznego w poszczególnych regionach Polski.

W 2021r. do grupy najbiedniejszych województw w porównaniu do innych regionów kraju należały: województwo świętokrzyskie (makroregion centralny) oraz województwo warmińsko-mazurskie (makroregion północny).

²² Tamże

Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. - wg województw

Źródło: Opracowano na podstawie *Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 r.*, GUS, Warszawa 2020 r.

1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2020-2022

Wg stanu na 31 grudnia 2022r. w woj. opolskim w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 20 524 osoby bezrobotne²³ (w 2021r. - 21 535), co stanowiło 2,5% wszystkich bezrobotnych w kraju. W ujęciu rocznym zanotowano zmniejszenie się ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych²⁴ oraz spadek stopy bezrobocia. W ciągu roku odnotowano mniejszą liczbę nowo rejestrujących się bezrobotnych niż osób wyłączonych z ewidencji.

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 5,2% w 2022r., to o 0,6 pp. mniej niż rok wcześniej (w 2021r. 5,4%, w 2020 r. – 6,2%). W końcu grudnia 2022 r., najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych było w powiecie nyskim (2,9 tys.), a następnie w mieście Opolu (2,4 tys.) oraz w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (2,3 tys.), brzeskim (2,2 tys.) i opolskim (2,0 tys.). Powiaty te skupiały ponad połowę (57,3%) zarejestrowanych bezrobotnych w województwie.

²³ Dane GUS dotyczą bezrobocia rejestrowanego. Zgodnie z definicją urzędu stopa bezrobocia rejestrowanego jest to: udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane o liczbie bezrobotnych zarejestrowanych, są zgodne z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 690 z późn. zm.).

²⁴ Z kolei bezrobotnych rejestrowanych definiuje się jako: osoby, które ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego, niezatrudnione i niewykonyjące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy i zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (za: Pojęcia stosowane w statystyce publicznej.stat.gov.pl).

W skali roku w większości powiatów odnotowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych, od 8,7% w powiecie krapkowickim do 0,6% w strzeleckim. Wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych wystąpił w trzech powiatach: prudnickim (o 3,1%), namysłowskim (o 2,8%) i oleskim (o 0,9%).

Na koniec 2022 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie opolskim ukształtowała się na poziomie 6,1%, tj. niższym o 0,3 p. proc. niż przed rokiem (w 2021r. stopa bezrobocia wyniosła 6%, w 2020 r. – 6,9%, a w 2019 r. – 5,8%). **Pod względem wysokości stopy bezrobocia województwo opolskie, na koniec 2022 r. uplasowało się na 8 miejscu w kraju** (wyższą pozycję bezrobocia miało 7 województw; najwyższą pozycję zajmowało województwo wielkopolskie ze stopą bezrobocia równą 2,9%)²⁵.

W 2022r. nadal obserwowano duże zróżnicowanie poziomu stopy bezrobocia w poszczególnych powiatach woj. opolskiego. Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2022 r. wyniosła 7,0 p. proc. i w skali roku zmniejszyła się o 0,4 p. proc. Do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: głubczycki (10,0%), prudnicki (9,2%) oraz namysłowski (9,1%). Niższa stopa bezrobocia niż średnia w województwie obserwowana była w czterech powiatach, tj. m. Opolu (3,0%), w powiecie strzeleckim (4,5%), oleskim (4,6%) oraz krapkowickim (5,4%).

W 2022r. - podobnie jak w ubiegłych latach, mimo spadku wskaźników bezrobocia spadek stopy bezrobocia w skali roku wystąpił prawie we wszystkich powiatach województwa opolskiego. Największy odnotowano w powiecie nyskim (o 0,7 p. proc.), a następnie w powiatach: głubczyckim, kędzierzyńsko-kozielskim i kluczborskim (po 0,6 p. proc.). Wzrost wystąpił w powiecie namysłowskim i prudnickim (po 0,1 p. proc.). W powiecie oleskim stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymała się na poziomie grudnia 2021 r. i wyniosła 4,6%. W 2022 r. - podobnie jak w ubiegłych latach, mimo spadku wskaźników bezrobocia, najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: głubczycki (10%, w 2021 r. – 9%), namysłowski (9,1%, w 2021 r. – 8,6%) i prudnicki (9,2%, w 2021r. – 8,5%), a najniższą Miasto Opole (3%, w 2021 r. - 3,2%).

W 2022 r. - liczba bezrobotnych zmalała we wszystkich powiatach woj. opolskiego i wyniosła 20 524 osób. Największy spadek liczby bezrobotnych w 2022 r. wystąpił w powiatach: nyskim i Mieście Opolu oraz opolskim, a najmniejszy w powiatach namysłowskim i brzeskim.

W 2022 r. zmalała stopa bezrobocia w skali całego woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatów gdzie nastąpił wzrost: namysłowskiego (o 0,5%); krapkowickiego (o 0,1%); nyskiego (o 0,1%); oleskiego (o 0,6%); opolskiego (o 0,1%); prudnickiego (o 0,37%); strzelecki (o 0,3%).

Na koniec grudnia 2022 roku stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach wahała się od 3% w Opolu do 10% w powiecie głubczyckim. Systematycznie analizowany poziom natężenia bezrobocia wskazuje, że od kilku lat najtrudniejsza sytuacja nadal występuje w powiatach: głubczyckim, prudnickim i namysłowskim. Ogólny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali województwa widoczny był w większości powiatów. Najwyższy odnotowano na obszarze powiatu nyskiego (o 256 osób) oraz kędzierzyńsko-kozielskiego (o 179 osób). Największy wzrost bezrobocia odnotowano w powiecie prudnickim (o 45 osób) i namysłowskim (34 osób). Największą dynamiką spadku bezrobocia charakteryzował się powiat krapkowicki o 122 osób (8,7%).

²⁵ Szacunek stopy bezrobocia sporządzony został w oparciu o rewizję miesięcznej stopy bezrobocia przedstawianej przez GUS. Korekta stopy obejmuje województwo opolskie od stycznia 2021r. oraz powiaty i województwo od grudnia 2021r. do października 2022r. Dane źródłowe: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/informacja-GUS-nt-rewizji-stopy-bezrobocia-rejestrowanego-w-2022-r,8,1.html>

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2020-2022

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc.*			
		2020 r	2021 r.	2022r.	Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w 2022 r. w stosunku do 2021 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2022 r. w % 2021 r.=100%	2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost/spadek w pkt. procentowych w stosunku do 2021 r.
1.	brzeski	2 447	2 302	2 216	-86	96,3	8,8	8,3	8	-0,3
2.	głubczycki	1 573	1 311	1 242	-69	94,7	10,2	9	10	1
3.	kędzierzyńsko-kozielski	2 758	2 497	2 318	-179	92,8	8,3	7,6	7,5	-0,1
4.	kluczborski	1 765	1 500	1 387	-113	92,5	8,5	7,4	7,3	-0,1
5.	krapkowicki	1 569	1 408	1 286	-122	91,3	5,9	5,3	5,4	0,1
6.	namysłowski	1 234	1 224	1 258	34	102,8	8,6	8,6	9,1	0,5
7.	nyski	3 757	3 162	2 906	-256	91,9	9	7,6	7,7	0,1
8.	oleski	1 192	986	995	9	100,9	4,8	4	4,6	0,6
9.	opolski	2 598	2 123	1 974	-149	93,0	7,4	6,1	6,2	0,1
10.	prudnicki	1 676	1 451	1 496	45	103,1	10	8,5	9,2	0,37
11.	strzelecki	1 431	1 101	1 094	-13	99,4	5,4	4,2	4,5	0,3
12.	Miasto Opole	2 976	2 470	2 352	-118	95,2	3,7	3,2	3	0,2
Woj. opolskie - razem		24 876	21 535	20 524	- 1 011	95,3	6,9	6	6,1	-0,1

* stan na 31 grudnia 2022r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2020, 2021, 2022r.*, WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzina: Rynek pracy.

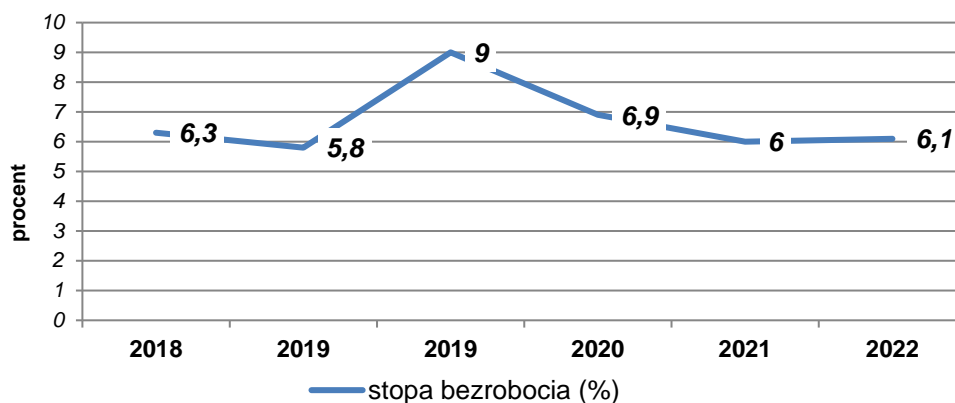
W czwartym kwartale 2022r. wystąpił, w skali roku wzrost liczby nowo utworzonych oraz zlikwidowanych miejsc pracy (ponad 20%), a na jedno zlikwidowane miejsce pracy przypadało 1,6 nowo utworzonych miejsc (w 2021r. - 1,7).²⁶ W 2022r. w województwie opolskim utworzono 8,2 tys. nowych miejsc pracy (o mniej o 25,8% niż w 2021r.), z tego 83,5% w sektorze prywatnym. Najwięcej nowych miejsc pracy powstało w podmiotach, w których pracowało do 9 osób oraz w jednostkach od 10 do 49 osób odpowiednio: 44,5% i 31,7%. Zlikwidowano 3,4 tys. miejsc pracy (o 25,2% mniej niż w 2021r.) – przed wszystkim w sektorze prywatnym (89,7%)²⁷. W powiatowych urzędach pracy w 2022 roku zarejestrowały się 1 203 osoby, które zostały zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Stanowiły one 3,6% nowo zarejestrowanych (w roku 2021 zarejestrowano 1 238 osób, co stanowiło 4%). W 2022r. odnotowano niewielki wzrost (o 2,7%) rejestracji bezrobotnych, którzy poprzednio pracowali oraz spadek o 2,8% zwolnionych z przyczyn dot. pracodawcy.

Negatywne skutki związane z epidemią choroby Covid-19, które uwidoczniły się w II kwartale 2020r., w chwili obecnej nie odgrywają już tak poważnej roli. Aktualnie sytuację globalną kształtują inwazja Rosji na Ukrainę oraz pewne trudności związane z odbudową łańcuchów dostaw głównie z Chin jako następstwo utrzymującej się długo polityki zero-Covid.

²⁶ Zob. *Popyt na pracę w czwartym kwartale 2022 r.*, GUS, *Informacje sygnałne 09.03.2023 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/popyt-na-prace/popyt-na-prace-w-czwartym-kwartale-2022-roku,2,44.html>

²⁷ Zob. *Popyt na pracę w województwie opolskim w 2022 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, *Informacje sygnałne 27.04.2022 r.*, <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnałne/praca-wynagrodzenie/popyt-na-prace-w-województwie-opolskim-w-2022-r>.

Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2018 – 2022r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2018-2022)

W 2022 r., wśród bezrobotnych w woj. opolskim, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy²⁸:

- 25,7% to osoby do 30 lat (o 5,1 p. proc. więcej niż 2021 r.) - w Polsce 23,9%;
- 30,3% to osoby powyżej 50 lat (o 5,4 p. proc. mniej niż 2021 r.) - w Polsce 23,9%;
- 51,7% to długotrwale bezrobotni, tj. o 0,4 p. proc. mniej niż w 2021 r. (przez ostatnie 24 miesiące co najmniej 12 miesięcy mieli status osoby bezrobotnej) – w Polsce 51,7%;
- 63 % to bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (o 62,1 p. proc. więcej niż w 2021 r.) - w kraju 1,5%²⁹.

Wśród aktywnych form wsparcia bezrobotnych najbardziej popularne były staże oraz szkolenia. W 2022 roku, podobnie jak w latach poprzednich, bezrobotni nie byli zainteresowani świadczeniami aktywizacyjnymi, grantami na telepracę oraz refundacjami składek na ubezpieczenie społeczne.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)³⁰ w IV kwartale 2022r. współczynnik aktywności zawodowej ludności w woj. opolskim wyniósł 56,1% (w 2021r. 57,8%), tj. o 1,7 p. proc. więcej w relacji do analogicznego okresu 2021 r.³¹

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2022 r. wyniósł 58,2% (o 2,1 pkt proc. więcej niż w woj. opolskim).³² W Polsce w IV kwartale 2022 r. osoby aktywne zawodowo

²⁸ Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wymienione są w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 poz.1100.).

²⁹ *Bezrobocie rejestrowane. I-IV kwartał 2022 roku*, GUS, Warszawa 2023r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-I-IV-kwartał-2022-roku,3,49.html>.

³⁰ *Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2021 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, 31.03.2022 r.; (wyniki oparte na badaniach kwartalnych); *Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2022 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, 30.03.2023r. (wyniki oparte na badaniach kwartalnych).

³¹ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo). W opracowaniu uwzględniono przeliczone wg. nowej metodologii wyniki BAEL dla lat 2010–2020, zgodnie z wprowadzoną od 2021 r. zmianą definicji głównych kategorii osób na rynku pracy. W związku z wdrożeniem w badaniu zmian metodologicznych, dane BAEL od 1 kwartału 2021 r. nie mogą być porównywane z poprzednimi okresami. Dane te są dostępne na stronie GUS: *przeliczone wyniki BAEL za lata 2010-2020*. W efekcie przeliczenia wstecz kwartalnych wyników BAEL, z zastosowaniem nowych definicji (obowiązujących od początku 2021 r.), nastąpiło zmniejszenie populacji osób pracujących oraz zwiększenie liczby osób biernych zawodowo, przy zachowaniu praktycznie niezmięnionej liczebności osób bezrobotnych. Dotyczy to całego przeliczanego okresu. (obowiązujące definicje zamieszczono w uwagach metodologicznych w publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski-4 kwartał 2022r.* GUS. Warszawa 2023r., s.19-39)

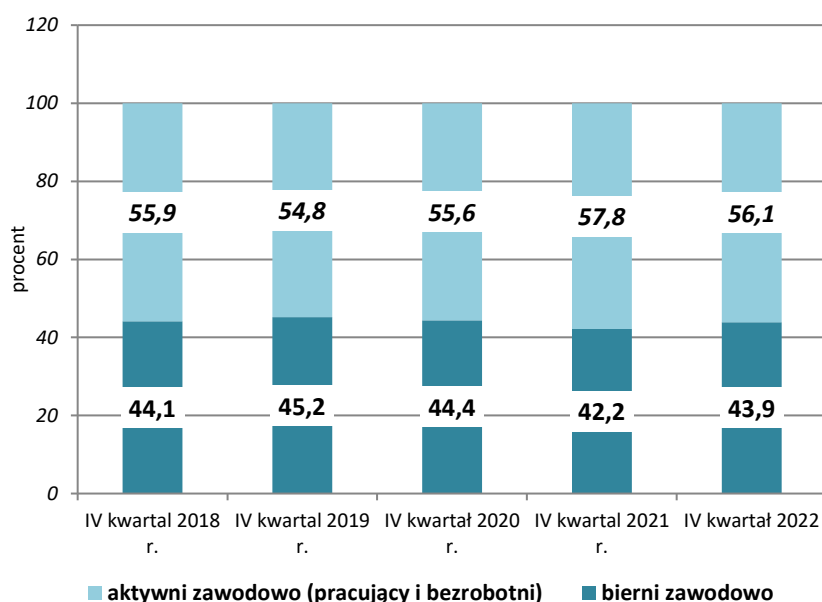
³² *Aktywność ekonomiczna Ludności Polski- 4 kwartał 2022r.* GUS. Warszawa 2023r.

stanowiły 54,2% ludności w wieku 15-89 lat.³³ Wskaźnik ten zmniejszył się zarówno w porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. – o 2,2 p. proc. Bieżąca sytuacja na rynku pracy w znacznej mierze związana jest w dalszym ciągu z negatywnymi następstwami Covid-19, która jednakże nie wywiera aż tak dużego wpływu jak jeszcze dwa lata temu.

W IV kwartale 2022 r. liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 15-89 lat wyniosła 17 294 osób z tego: 16 796 stanowili pracujący, natomiast 499 tys. – bezrobotni. Populacja biernych zawodowo w analogicznej grupie wiekowej liczyła 12 426 osób, w stosunku do 4 kwartału 2021 r. utrzymała się na podobnym poziomie (niewielki wzrost o 16 tys., tj. o 0,1%).

Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w 2022r. w woj. opolskim odnotowano wśród mężczyzn (65,9%) niż kobiet (51,1%).

Wykres14. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2018-2022

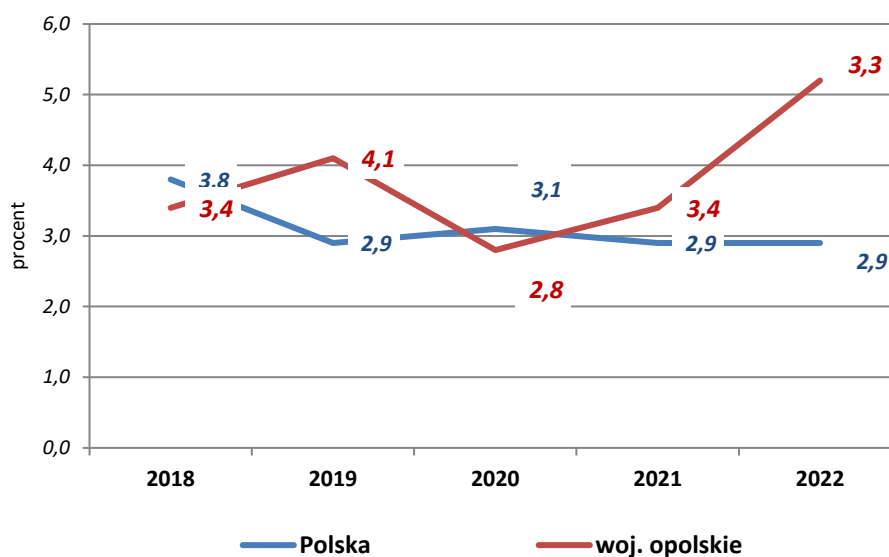
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2018 r.* Urząd Statystyczny w Opolu 2019 r.; *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2019 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu; 2020 r.; *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu 2021 r.; *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2022 r. Wstępne wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2022 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu 2023.

Stopa bezrobocia dla ludności w wieku 15 lat i więcej według BAEL w IV kwartale 2022 r. wynosiła 2,9% i miała taką samą wartość jak poprzednim kwartale 2021r.³⁴

³³ Wyniki BAEL odnoszą się do ludności przebywającej lub zamierzającej przebywać na terenie kraju co najmniej 12 miesięcy, zamieszkałej w gospodarstwach domowych. Zebrane w badaniu reprezentacyjnym dane zostały uogólnione w oparciu o bilanse ludności, dla których podstawą (bazą wyjściową) są wyniki narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkańców z 2021 r. – NSP 2021 (wcześniejszy NSP 2011).

³⁴ *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2022 roku*, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosc-polski-iv-kwarta-2022-roku,4,40.html>; *Bezrobocie rejestrowane w Polsce. Raport z 2022r.* Sprawozdanie MRPI-01 o rynku pracy za 2021 r. i MRIPS-01 o rynku pracy za 2022 r.

Wykres 15. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-2022 (IV kwartał)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Kwartalna informacja o rynku pracy za lata 2018, 2019, 2020 i 2021, 2022.

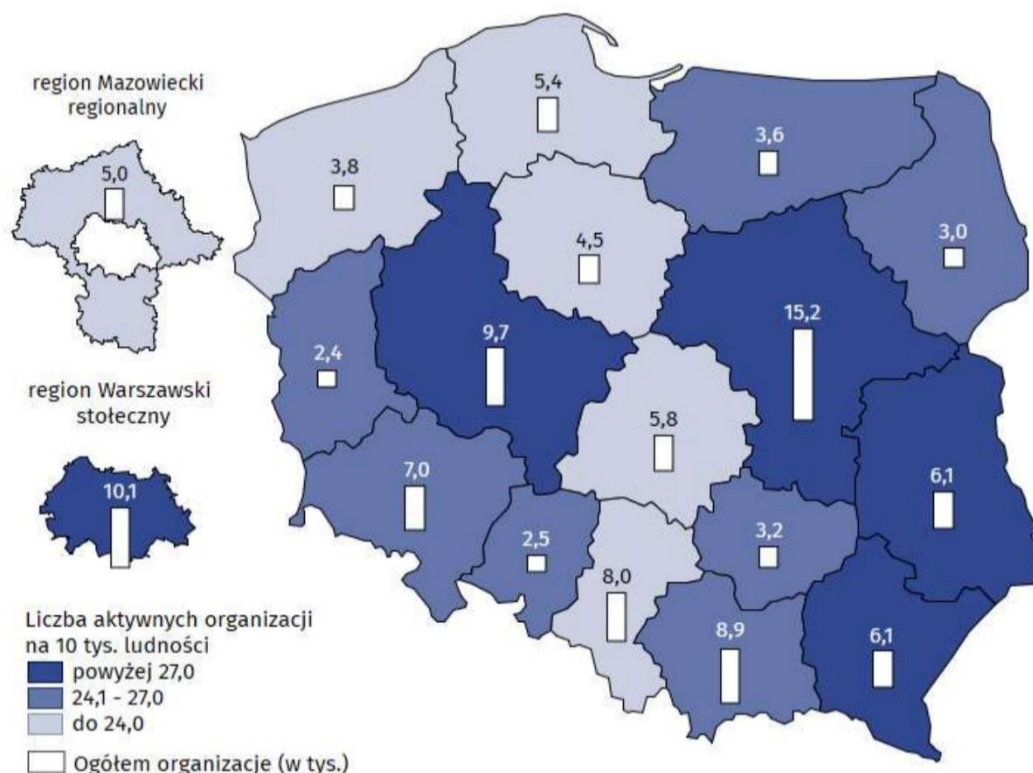
1.5. Trzeci sektor

1.5.1. Liczba i struktura organizacji *non-profit* w Polsce i woj. opolskim

W 2020 r. na terenie Polski aktywnie działało 95,2 tys. rejestrowych organizacji *non-profit*. Organizacji mających osobowość prawną stowarzyszeń i organizacji społecznych, fundacji, podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego. Najliczniejszą grupę stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne - 66,8 tys. tj. 70,1%, fundacje - 16,0 tys. tj. 16,8%. W 2020 r. po raz pierwszy w badaniu uwzględnione zostały koła gospodyń wiejskich, które stanowiły 8,9% tj. 8,5 tys.³⁵

³⁵ Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2020 r. – wyniki wstępne, *Informacja sygnałna GUS*, Warszawa 21.12.2021r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2020-r-wyniki-wstepne,3,9.html> (03.06.2022 r.) s. 1.

Mapa 1. Liczba rejestrowanych organizacji non-profit aktywnych w 2020r. – wg województw

Źródło: Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych, kół gospodyń wiejskich oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2020 r. – wyniki wstępne, Informacja sygnalna GUS, 21.12.2021r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2020-r-wyniki-wstepne,3,9.html> (03.06.2022 r.).

Natomiast według najnowszych danych Stowarzyszenia Klon/Jawor oraz danych GUS w Polsce w 2021 r. zarejestrowanych było 31 tys. fundacji i 107 tys. stowarzyszeń. Jednak aktywną działalność prowadzi tylko część z nich (wg szacunków jest to ok. 50%), pozostałe - mimo iż są nadal zarejestrowane nie prowadzą działalności. Szacuje się, że liczba aktywnie działających organizacji obejmuje 70 tys. podmiotów, tj. organizacji mających osobowość prawną, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (bez organizacji pracodawców i związków zawodowych). Pomiędzy 2010 r. a 2021 r. liczba aktywnych organizacji zmalała o 12,6% (z 80,1 tys. do 70 tys.)³⁶.

Spośród wszystkich zarejestrowanych w 2021r. organizacji pozarządowych w Polsce najwięcej (35%) działa w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Kolejnymi dziedzinami działalności organizacji są:

- kultura i sztuka – 15%;
- edukacja, wychowanie, badania naukowe – 14%;
- usługi socjalne, pomoc społeczna – 7%;
- ochrona zdrowie, rozwój lokalny – po 6%;
- ochrona środowiska i ekologia – 4 %;
- podtrzymywanie tożsamości narodowej - 3%;

³⁶ Kondycja organizacji pozarządowych- najważniejsze fakty <https://fakty.ngo.pl/raporty/kondycja-organizacji-pozarządowych-2021-najważniejsze-fakty> (03.06.2022 r.) s. 5.

→ inne (m.in. sprawy zawodowe, badania naukowe, religia, rynek pracy, wsparcie dla instytucji, organizacji pozarządowych, prawa człowieka, ratownictwo) – 10%.³⁷

W swoich działaniach organizacje współpracują z wieloma partnerami. Do najczęstszych partnerów stowarzyszeń i fundacji zaliczamy:

- organizacje pozarządowe w Polsce – 88%;
- lokalną społeczność – 84%;
- samorząd gminny – 83%;
- biznes – 65%.³⁸

1.6. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.6.1. Lokale socjalne³⁹

W 2022 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3 379 (tj. aktualnie więcej o 9 niż w 2021r. oraz o 38 więcej niż w 2020r.). Spadek liczby lokali socjalnych w latach 2019-2020 spowodowany był zmianami ustawowymi obejmującymi m.in.:

- wprowadzenie najmu lokali mieszkalnych, w tym najmu socjalnego, z czym wiąże się rezygnacja z pojęcia „lokal socjalny” oraz konieczność wydzielania lokali na najem socjalny z mieszkaniowego zasobu gminy;

- obowiązek uregulowania w uchwale rady gminy zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym warunków, jakie musi spełniać lokal dla niepełnosprawnych;

- nałożenie na osoby ubiegające się o najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy obowiązku składania deklaracji o wysokości dochodów gospodarstwa domowego i oświadczenia o stanie majątkowym.⁴⁰

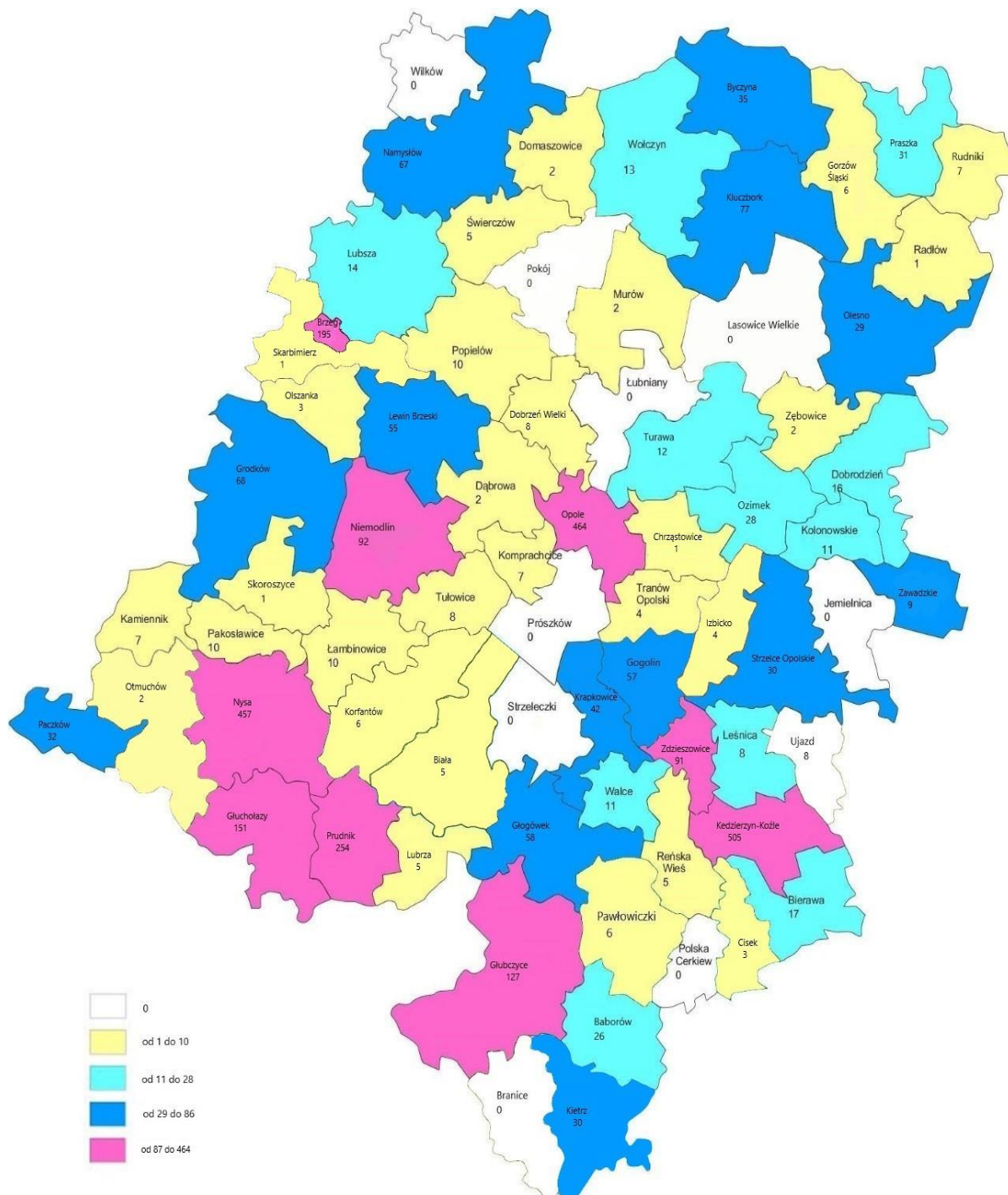
³⁷ Tamże, s.7

³⁸ Tamże, s.13

³⁹ Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje *ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U.2020.0.611 t.j.)* Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe). Do grupy szczególnie chronionych osób, którym sąd przyznaje prawo do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji, należą kobiety w ciąży, dzieci, niepełnosprawni, ubezwłasnowolnieni, ciężko chorzy i zamieszkujący z nimi opiekunowie, bezrobotni, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej. Wg gmin w 2019 r. bez wskazania lokalu socjalnego sądy orzekły 199 eksmisji.

⁴⁰ *Zob. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 poz. 611 t.j.).*

Mapa 2. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2022 r.

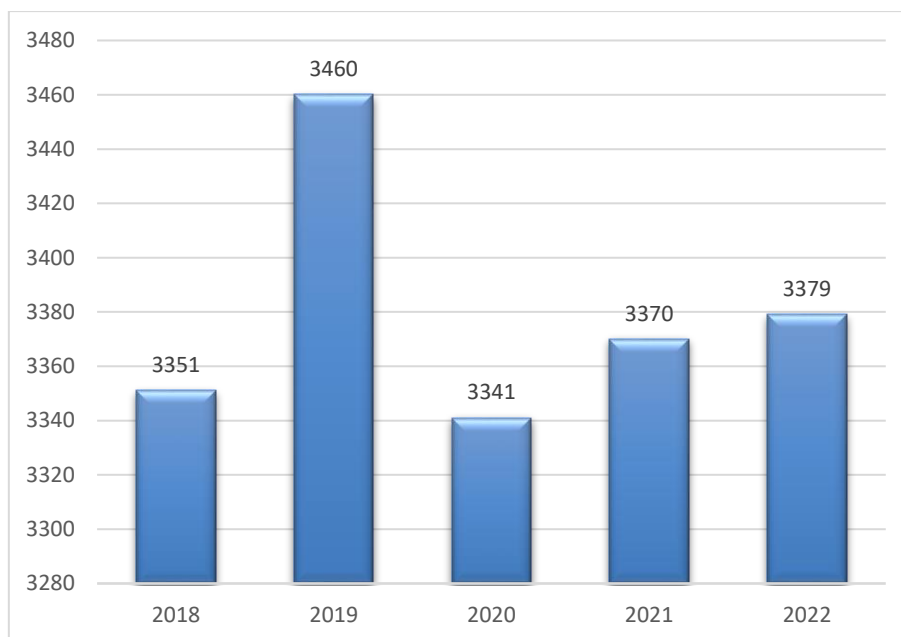
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 100) – podobnie jak w latach poprzednich, ma 6 gmin województwa, tj. Miasto Opole (567 - najwięcej) i gmina miejska (Kędzierzyn-Koźle – 514) oraz część gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na południu województwa (Nysa – 451, Prudnik – 273, Glucholązy – 151 i Głubczyce – 128) oraz gmina miejska Brzeg (188). W grupie posiadających od 11 do 28 lokali socjalnych jest 13 gmin, a w grupie gmin mających od 29 do 86 lokali jest 12 gmin. 10 i mniej

lokali mają w swoich zasobach 24 gminy (głównie wiejskich), a 13 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak lub minimalna liczba występuje przede wszystkim w gminach wiejskich.

Wykres 16. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2018 r., 2018r.,2020r.,2021r., 2022r.

W latach 2017-2018 liczba lokali socjalnych w woj. opolskim wzrosła o 109 (z 3 351 do 3 460). W 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 119 w stosunku do roku 2018, a w 2021 r. zmniejszyła się o kolejne 159, co ma związek ze wskazaną nowelizacją przepisów lokalowych i wprowadzania najmu socjalnego mieszkań i lokali, będących w zasobie komunalnym gminy. Jednocześnie - nadal w 8 gminach brak jest tego typu lokali.

W 2020 r. (po korekcie danych za rok 2020 r. w OZPS) i 2021 r. liczba lokali socjalnych wyniosła 3370 r. i podobnie jak w ubiegłych latach, liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących. Według gmin na mieszkanie socjalne w 2021 r. oczekiwały 1419 osoby/rodziny.

1.6.2. Żłobki i kluby dziecięce ⁴¹

Wg stanu na 10 maja 2023 r w woj. opolskim było 130 placówek opieki żłobkowej, w tym 122 żłobki na 6077 miejsc i 8 klubów dziecięcych na 117 miejsc (wg rejestru MRPiPS publikowanego na bieżąco)⁴².

Łącznie w woj. opolskim jest 6 191 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.⁴³

W porównaniu do maja 2022 r. (stan wskazany w ubiegłorocznej *Ocenie*) liczba żłobków wzrosła o 5 (ze 117 do 122), a liczba klubów dziecięcych zwiększyła się o 2 (z 6 do 8). W związku ze wzrostem liczby żłobków i klubów, liczba miejsc zwiększyła się o 245 (z 5 946 do 6 191).

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w maju 2023 r. – wg powiatów

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
1	brzeski	8	428	2	45	10	473	54,5
2	głubczycki	6	258	0	0	6	258	60,0
3	kędzierzyńsko-kozielski	8	468	3	37	11	502	58,0
4	kluczborski	7	259	0	0	7	259	42,0
5	krapkowicki	6	268	0	0	6	268	45,0
6	namysłowski	3	210	0	0	3	210	50,0
7	nyski	17	716	1	5	18	721	56,0
8	oleski	7	307	0	0	7	307	50,0
9	opolski	16	600	1	20	17	620	51,0
10	prudnicki	4	124	0	0	4	124	23,9
11	strzelecki	10	378	1	10	11	388	54,1
12	Opole Miasto	30	2061	0	0	30	2061	163,0
Razem woj.		122	6 077	8	117	130	6 191	65,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru żłobków i klubów dziecięcych* Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – portal informacyjno-usługowy emp@tia (10.05.2023 r.).

Najwyższy wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych do liczby ludności w powiatach woj. opolskiego ma niezmiennie Miasto Opole 163 (co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypadają ponad 163 miejsca w tych placówkach), a najniższy jest w powiecie prudnickim (23 miejsca).

⁴¹ Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2023 r., poz. 204 t.j.) opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego w przedszkolu, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

⁴² *Rejestr żłobków i klubów dziecięcych*, zamieszczony w Portalu informacyjno-usługowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej emp@tia, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiaadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow> (10.05.2023 r.).

⁴³ Bez opiekunów dziennych i niań.

Średni wskaźnik liczby miejsc w placówkach opieki żłobkowej w woj. opolskim wynosi 65,7 (wysoki wskaźnik mają jeszcze w województwie dwa powiaty: głubczycki i kędzierzyńsko-kozielski, co wskazuje, że na wielkość tego wskaźnika dominujący wpływ ma Miasto Opole).

2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2022 r.

W 2022 r. - w obszarze pomocy i integracji społecznej – Samorząd Województwa Opolskiego kontynuował realizację zadań polegające na promowaniu i wdrażaniu celowych programów poprawiających skuteczność pomocy społecznej, a także inspirowaniu i wsparciu samorządu terytorialnego oraz podmiotów III sektora w rozwoju usług społecznych, w tym lokalnej infrastruktury.

W szczególności była to realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, finansowanego ze środków UE oraz programów operacyjnych na poziomie centralnym służących poprawie skuteczności pomocy społecznej oraz instytucji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także sektora ekonomii społecznej.

2.1 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej

W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej. Od 2014 roku realizowanych było lub nadal jest **286 projektów**, w ramach których wsparcie otrzymało **ponad 130 tys. osób**. Wartość projektów wyniosła **607 267 992 zł**, w tym dofinansowanie UE **442 562 786 zł**.

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w Priorytecie 8. *Integracja społeczna*

Lp.	Obszar wsparcia	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 - w zakresie EFS (wsparcie bezpośrednie osób)			
		Liczba projektów	Liczba uczestników/ miejsc/podmiotów	wartość projektu	dofinansowanie UE
1	8.1. dostęp do usług zdrowotnych i społecznych ogółem, w tym:	205	123 500	301 630 185	256 258 655
2	<i>usługi zdrowotne i społeczne dla seniorów, osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	156	14 954	171 302 065	145 578 599
3	<i>usługi zdrowotne dla matki i dziecka</i>	14	51 079	55 196 125	46 852 445
4	<i>usługi społeczne i zdrowotne w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej</i>	29	8 896	56 207 391	47 741 697
5	<i>Usługi zdrowotne – program zdrowotny dot. chorób cywilizacyjnych</i>	5	46 571	7 171 955	6 096 161
6	<i>Rehabilitacja pocovidowa</i>	1	2000	11 752 649	9 989 751
7	8.2. włączenie społeczne	52	3 448	62 951 691	53 497 407
8	8.3. ekonomia społeczna	6	3 138	26 725 581	22 715 499
9	10.1.2. infrastruktura usług społecznych	12	X	101 504 125	54 644 816
10	10.2 inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji	11	X	114 556 410	55 446 408
11	Razem (wiersze 1+ 6+7+8)	286	130 086	607 367 992	442 562 786

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO kwiecień 2023 r.

- ❖ **Działanie 8.1. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych** - realizowano 205 projektów w zakresie rozwoju usług zdrowotnych i społecznych, w których bezpośrednie

wsparcie zaplanowano dla prawie 123,5 tys. osób, w tym 14 954 seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także 66 033 osób – w związku z opieką nad matką i dzieckiem oraz w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Projekty umożliwią rozwój infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki zdrowotnej mieszkańców regionu, poprzez m.in. wsparcie działalności lub tworzenie dziennych domów opieki medycznej, zapewnienie niezbędnego transportu, rozwój działań wpływających na poprawę stanu zdrowia osób starszych, w tym z niepełnosprawnościami (w ramach rehabilitacji ruchowej, psychiatrycznej i logopedycznej oraz zwiększenia dostępu do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego), a także doskonalenie infrastruktury zdrowotnej w zakresie opieki nad matką i dzieckiem; rozwój usług społecznych (opiekuńczych, rehabilitacyjnych, aktywizujących dla osób starszych z niepełnosprawnościami), kształcenie kadr oraz opiekunów nieformalnych, rozwój opieki wytchnieniowej, udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego, upowszechnianie teleopieki medycznej i opiekuńczej, a także wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ramach działań profilaktycznych.

- ❖ **Działanie 8.2. Włączenie społeczne** - realizowano 52 projekty, w których bezpośrednio wsparcie zaplanowano dla **3 448 osób**. Projekty umożliwią rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz rodzin i dzieci w pieczy zastępczej, a także rozwój usług reintegracji społecznej i zawodowej osób biernych zawodowo oraz z niepełnosprawnościami;
- ❖ **Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej** – realizowano 6 projektów, w ramach których wsparcie zaplanowano dla **3138 osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym**. Celem projektów jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie, w tym wzrost zatrudnienia w gospodarce społecznej, zwiększenie integracji społecznej i upowszechnienie idei ES, oraz wsparcie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionach woj. opolskiego (północnego, środkowego i południowego).
- ❖ **Poddziałanie 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych** – realizowano 12 projektów mających na celu rozwój miejsc opieki i wsparcia dla osób niesamodzielnych. Ponadto - **w poddziałaniu 10.1.1.** realizowane są projekty usprawniające infrastrukturę ochrony zdrowia (wyposażenie oddziałów szpitalnych w sprzęt, innowacyjne metody leczenia, dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także oddziałów ginekologiczno-położniczych w ramach poprawy opieki nad matką i dzieckiem).

Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu, w tym efekty działań do końca 2022r.:

- 1) Projekt partnerski **„Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej** – (Działanie 8.1. – dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych), polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji.
 - **Okres realizacji projektu:** kwiecień 2016 r. – wrzesień 2023 r.
 - **Liczba partnerów projektu w woj. opolskim w trzech edycjach – 40** (29 Gmin, 8 powiatów, 3 NGO: Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL w Opolu, Fundacja Harmonia Życia w Opolu, Stowarzyszenie Ambasada Sukcesu w Staniszczech Wielkich).

- **Najważniejsze zadania:**

- powstało 21 nowych stanowisk asystentów rodziny w gminach oraz 3 stanowiska koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach;
- utworzono 9 mieszkań chronionych/wspomaganych dla ogółem 26 osób;
- przeprowadzono reorganizację placówek opiekuńczo-wychowawczych w trzech powiatach woj. opolskiego (prudnickim, oleskim, opolskim), w tym zakupiono nowy środek transportu (bus) przystosowany do przewozu dzieci, w tym osób niepełnosprawnych;
- doposażono nowopowstałą placówkę opiekuńczo – wychowawczą w Korfantowie w powiecie nyskim;
- utworzono rodzinny dom dziecka w powiecie krapkowickim w Gogolinie;
- powstało 16 nowych placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę podwórkowego;
- uruchomiono 3 miejsca do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki, tj. 1) dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej w siedzibie Publicznego Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu; 2) do pracy z dzieckiem i rodziną w PCPR w Strzelcach Op.; 3) do pracy z rodzinami zastępczymi w PCPR w Namysłowie;
- zakupiono nieruchomości przeznaczoną na utworzenie rodziny zastępczej zawodowej na terenie powiatu prudnickiego, przeprowadzono niezbędny remont oraz utworzono rodzinę zastępczą zawodową, w której przebywa 3 dzieci;
- utworzono 2 rodziny wspierające - w Gminie Zawadzkie (1) i w Gminie Nysa (1);
- utworzono poradnię i infolinię prawno – mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo – wychowawcze. W poradni udzielane są bezpłatne porady z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, mediacji rodzinnych dotyczących nieletnich i rówieśniczych;
- zorganizowano 18 turnusów kolonii letnich i ferii zimowych, w których uczestniczyło łącznie 947 dzieci ze środowiska różnych form pieczy zastępczej z całego woj. opolskiego;
- zorganizowano 7 obozów edukacyjnych o charakterze językowym wraz z warsztatami psychologicznymi oraz warsztatami z doradcą zawodowym dla ponad 160 osób;
- zorganizowano 2 półkolonie dla 55 dzieci z rodzin przeżywających problemy opiekuńczo.-wychowawczych oraz z rodzin zastępczych;
- przeprowadzono indywidualne doradztwo zawodowe dla 140 osób będących w pieczy zastępczej w wieku pow. 15 lat;
- zrealizowano wsparcie superwizyjne dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej;
- sukcesywnie prowadzona jest kampania świadomościowa „rodziny i rodzicielstwa zastępczego” poprzez organizację:
 - 7 pikników o zasięgu regionalnym dla każdorazowo ok. 450 osób mających na celu integrację środowiska lokalnego, promocję aktywnego i twórczego wypoczynku poprzez ukazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego;
 - 4 regionalnych przedsięwzięć pn. Opolski Dzień Rodziny dla każdorazowo ok. 2 tys. osób (występy artystyczne, stoiska specjalistyczne – psychologiczne, prawne, terapeutyczne, socjalne, mediacyjne – zabawy i animacje rodzinne oraz wykłady specjalistów m.in. o prawach i obowiązkach rodzin). Na organizację ww. inicjatyw przekazano w trybie otwartego konkursu ofert 425 000,00 zł organizacjom pozarządowym, tj. Ludowemu Klubowi Jeździeckiemu „LEWADA” w Zakrzowie, Stowarzyszeniu Kultury Fizycznej Ludowy

Zespół Sportowy „Tor” w Dobrzenu Wielkim, Stowarzyszeniu Mażoretek Polskich, Rozwoju Kultury i Sportu z siedzibą w Dobrzenu Wielkim;

- 19 spotkań w wybranych miejscach na terenie woj. opolskiego dot. ważności rodzin pn. „Piaskownica”;

- przeszkolono m. in.:

- 60 kandydatów na asystentów rodziny;
- 187 asystentów rodziny;
- 187 kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci;
- 58 przedstawicieli służb świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej w ramach szkolenia pn. „Studium przeciwdziałania przemocy w rodzinie”;
- 45 przedstawicieli służb świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej przeszkolonych zostało w cyklu szkoleniowym podstawowy oraz specjalistyczny pn. „Mediacje rodzinne”;

- **Efekty działań:**

- 1) Liczba dzieci korzystających z usług wsparcia rodziny w ramach działań prewencyjnych – dzieci objęte opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego – 282 osób;
- 2) Liczba dzieci korzystających z usług wsparcia rodziny w ramach działań prewencyjnych mających ograniczyć ich umieszczenie w pieczy zastępczej – 1 067 osób;
- 3) Liczba osób przebywających w pieczy zastępczej, które skorzystały z usług aktywnej integracji – 1 338 osób (docelowo: 1 661);
- 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 4 025 osób (docelowo: 4 577);
- 5) Liczba utworzonych nowych miejsc opieki i wychowania w placówkach wsparcia dziennego: ogółem 104.

Od początku trwania projektu (3 edycje) wydatkowano łącznie 32 204 696 zł, w tym 4 315 264 zł w 2022 r.

- 2) Projekt partnerski **Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**. Wsparciem objęte zostały: osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w pierwszej kolejności osoby niesamodzielne (i rodziny tych osób), których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz osoby niesamodzielne, starsze i niepełnosprawne, opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, osoby niepełnosprawnej powyżej 3 roku życia, otoczenie ww. osób i rodzin, personel służb świadczących usługi społeczne, a także osoby fizyczne w zakresie szkolenia na opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

Projekt zakłada: zapewnienie wysokiej jakości wsparcia, świadczonego w ramach usług asystenckich (wyłącznie dla osób niesamodzielnych z niepełnosprawnością oraz rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością), utrzymanie miejsc świadczenia usług społecznych przez okres nie dłuższy niż 3 lata, świadczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, w tym wsparcie ich deinstytucjonalizacji, wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich oraz zwiększenie liczby asystentów, a także zachowanie trwałości nowoutworzonych miejsc świadczenia usług opiekuńczych.

- **Okres realizacji projektu: od 01.12.2016 r. do 30.06.2023 r.**
- **Partnerzy projektu** - 11 gmin z województwa opolskiego: Gmina Kędzierzyn Koźle, Gmina Głubczyce, Gmina Branice, Gmina Pokój, Gmina Nysa, Gmina Lubsza, Gmina Zawadzkie, Gmina Paczków, Gmina Kluczbork, Gmina Popielów, Gmina Biała
W projekcie realizowane są 30 zadania w ramach, których następuje:
 - Zwiększenie rozwoju usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi obejmujące m.in. następujące formy wsparcia:
 - a) usługi opiekuńcze i usługi asystenckie - 193 osoby objęte wsparciem realizowane w gminach: Kędzierzyn Koźle, Nysa, Lubsza, Zawadzkie, Kluczbork, Popielów, Branice, Paczków, Pokój, Biała
 - b) teleopieka - nowoczesne technologie informacyjno – komunikacyjne, systemy przywoławcze – 57 osób objętych wsparciem, realizowane w gminach: Kędzierzyn Koźle, Pokój, Kluczbork
 - c) szkolenia - podnoszenie kompetencji i kwalifikacji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej. Realizowane przez Lidera projektu ROPS w Opolu – 142 osoby objęte wsparciem
 - Poprawa dostępu do mieszkań o charakterze wspomaganych (mieszkania wspierane), a w tym:
 - a) powstały miejsca w nowo utworzonych mieszkaniach wspomaganych (mieszkaniach chronionych/wspieranych) na terenie Gminy Paczków 6 mieszkań z 8 miejscami (2 mieszkania 2-osobowe, i 4 mieszkania 1-osobowe).
 - b) utworzenie 2 mieszkań wspieranych na terenie Gminy Białej 2 mieszkania dla 4 osób (2K, 2M)
 - c) utworzono 2 mieszkania wspomaganych/wspieranych dla 2 osób na terenie Gminy Popielów
 - d) w tym roku utworzone zostanie 1 mieszkania wspomagane dla 3 osób na terenie Gminy Nysa
 - Zwiększenie rozwoju działań umożliwiających osobom niesamodzielnym pozostanie w lokalnej społeczności, w tym m.in.:
 - przeprowadzono ok 100 spotkań aktywizujących seniorów i osób niesamodzielnych w formie warsztatów kulturalnych i form aktywności teatralnej/twórczej,
 - zorganizowano Regionalny Dnia Seniora w 2017 r., 2018 i 2019 r. w imprezach łącznie wzięło udział 1500 osób,
 - wydano 12 kwartalników Empowerment Senior w nakładzie 500 szt. każdy tj.: 6000 egzemplarzy łącznie,
 - Aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych:
 - a) hipoterapia oraz animaloterapia dla osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich funkcjonowania - wsparciem objęto prawie 140 osób.
 - b) rehabilitacja społeczna osób laryngektomowanych - wsparciem objęto 20 osób laryngektomowanych.
 - c) spotkanie integracyjne dla osób niesamodzielnych i osób z ich otoczenia poprzez wzmocnienie wspólnych więzi - w spotkaniu wzięło udział 300 osób.
 - Wsparcie osób starszych i niesamodzielnych z województwa opolskiego w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego COVID-19 :
 - a) usługa **Marszałkowskiego Kuriera Społecznego** realizowana od kwietnia 2020 r. do października 2022 r. - wsparciem objęto 5776 osób.

b) **usługi dożywiania** osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu na terenie województwa opolskiego - wydano około **529 204 tysiące posiłków**.

c) zakup środków ochrony osobistej dla ponad 2,5 tys. pracowników w (OPS-y, DPS-y) oraz zakup sprzętu do dezynfekcji w jednostkach pomocy społecznej,

Całkowity koszt projektu wynosi 22 078 356,82 zł, w 2022 r. wydatkowano 5 606 869 zł.

3) Projekt partnerski pn. „**Nie-Sami-Dzielni II - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**”.

- **Termin realizacji projektu:** od 15.06.2020 r. do 31.10.2023 r.
- **Partnerzy projektu:** Gmina Skoroszyce, Gmina Pawłowiczki, Powiat Oleski, Powiat Prudnicki, Powiat Krapkowicki, Fundacja Szansa dla Niewidomych, Fundacja Kwitnące Talenty, Stowarzyszenie Ambasada Sukcesu, Gmina Strzelce Opolskie.

W ramach projektu realizowanych jest 13 zadań:

- Aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych

a) regionalne spotkanie integracyjne dla osób niesamodzielnych i osób z ich otoczenia. Przedsięwzięcie skierowane jest do środowiska osób niesamodzielnych w tym niepełnosprawnych w naszym województwie oraz do osób z ich otoczenia. W czasie realizacji projektu zorganizowano dwa w 2022 . i zaplanowano jedno w 2023 roku.

- Zwiększenie rozwoju usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi obejmujące m.in. następujące formy wsparcia:

a) usługi opiekuńcze i usługi asystenckie - realizowane w gminach: Skoroszyce, Pawłowiczki, Strzelce Opolskie, i powiat Prudnicki, planowana liczba osób do objęcia wsparciem 32 osoby

b) teleopieka - nowoczesne technologie informacyjno – komunikacyjne, systemy przywoławcze – 80 osób objętych wsparciem, realizowane w powiecie Krapkowickim

c) Poradnictwo dla osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych w Powiecie Oleskim- wsparciem objęto ok. 120 osób,

- Zwiększenie rozwoju działań umożliwiających osobom niesamodzielnym pozostanie w lokalnej społeczności:

a) działania wspierające ich samodzielne funkcjonowanie, w tym sfinansowanie wypożyczenia sprzętu niezbędnego do opieki i sprzętu zwiększającego ich samodzielność. Zakłada się, że w trakcie trwania projektu z wypożyczalni sprzętu skorzysta ok. 150 osób.

b) zajęcia/zabiegi usprawniające osoby niesamodzielne w Powiecie Prudnickim, Wsparciem objęto 160 osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym lub umiarkowanym,

c) aktywizacja społeczna osób nowoociemniałych i osób z ich otoczenia kompleksowe wsparcie osób nowoociemniałych,- wsparciem objęto 75 osób.

d) rehabilitacja społeczna osób laryngektomowanych - objęto wsparciem 12 os.

e) rehabilitacja społeczna osób dorosłych niepełnosprawnych – wsparciem objęto 30 osób.

Wartość całego projektu wynosi 2 022 166 zł, w tym w 2022 r. poniesiono wydatki w kwocie 690 761 zł.

4) Projekt partnerski pn. „**NieSamiDzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne- II edycja**”

- **Termin realizacji projektu:** od 15.06.2020 r. do 31.10.2023 r.
 - **Partnerzy projektu:** Gmina Paczków, Gmina Popielów, Gmina Popielów, Gmina Gogolin, Gmina Pokój, Ludowy Klub Jeździecki Ostroga, Infirmitate Non Profit. Sp. ZO.O, Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL.
 - W ramach projektu realizowanych jest 9 zadań:
- Podnoszenie kompetencji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej-szkolenia uzupełniające wiedzę i umiejętności.
 - a) realizacja studiów podyplomowych z zakresu psychogerontologii -łącznie studia ukończyło 40 osób.
 - b) 5 tematów szkoleń z zakresu wspomagania osoby starszej/niepełnosprawnej i jej opiekunów, wsparciem zostanie objętych łącznie 320 osób.
 - Zwiększenie rozwoju usług asystenckich i opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi obejmujące m.in. następujące formy wsparcia:
 - a) usługi opiekuńcze i usługi asystenckie - realizowane w gminach: Popielów, Gogolin, Pokój objęto wsparciem 35 osób.
 - Poprawa dostępu do mieszkań o charakterze wspomaganych (mieszkania wspierane), a w tym:
 - a) utworzenie miejsc w nowo tworzonych mieszkaniach wspomaganych (mieszkaniach chronionych/wspieranych) na terenie Gminy Paczków 1 mieszkanie z 1 miejscem.
 - Zwiększenie rozwoju działań umożliwiających osobom niesamodzielnym pozostanie w lokalnej społeczności, w tym:
 - a) "Złota rączka" – usługi realizowane na terenie gmin Paczków i Prudnik, łącznie wsparcie przewidziano dla ok 90 osób
 - Aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych:
 - a) hipoterapia rozwój działań wspierających aktywność społeczną osób niepełnosprawnych – wsparcie przewidziane dla 25 osób,
 - b) aktywizacja społeczno - kulturalna seniorów. Wsparcie przewidziano dla 120 osób.
- łącznie koszt realizacji projektu wynosi 1 988 387 zł, w tym wydatkowano w 2022 r. 304 564 zł.**
- 5) Projekt pozakonkursowy **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej - II edycja** (Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej).
- Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim. Projekt jest realizowany jest od **lipca 2019 do czerwca 2023 r.**
- W 2022 r.:**
- wydano cztery numery Monitora Trzeciego Sektora – Kwartalnik przedsiębiorczości społecznej i organizacji pozarządowych Opolszczyzny;
 - wydano grę planszową w ramach „Akademii Przedsiębiorczości Społecznej”;
 - Zorganizowano kolejną edycję Gali „Opolszczyzna Aktywna Społecznie”;
 - przeprowadzono konkurs „Podmiot Ekonomii Społecznej Roku Województwa Opolskiego”;
 - zorganizowano „VI Opolskie Targi Ekonomii Społecznej – edycja samorządowa” w Nysie;
 - zorganizowano 8 spotkań sieciujących nt. "Kooperacja: Biznes - Nauka - Ekonomia Społeczna; Modele współpracy, działania i promocji" w Kluczborku, Nysie i Paczkowie;

- zorganizowano spotkania informacyjne o ekonomii społecznej z gminami: Murów, Popielów, Dobrzeń Wielki, Turawa, Biała, Paczków i Byczyna;
- zorganizowano wizytę studyjną na Sardynię, w której uczestniczyło 20 osób reprezentujących PES z Opolszczyzny.

W 2022 r. koszt realizacji projektu wyniósł 584 614,00 zł (koszt całego projektu 2 879 400 zł).

- 6) Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, ***Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*** (Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, Oś priorytetowa *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji* PO WER 2014-2020).

Celem projektu było wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt był realizowany w ROPS w Opolu w okresie kwiecień 2018 r. – grudzień 2022 r. w partnerstwie z Samorządem Województwa Łódzkiego i organizacją pozarządową. Zakładał opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim).

W 2022 r.:

- prowadzenie mieszkań wspomaganych utworzonych w projekcie kontynuowały gminy: Biała, Brzeg i Paczków;
- kontynuowano rozpoczęte w listopadzie szkolenia przyszłej kadry mieszkań wspomaganych z gmin Brzeg, Paczków, Biała, w których udział wzięło 49 uczestników;
- zorganizowano spotkanie regionalne dotyczące wdrożonego standardu dla ponad 100 przedstawicieli gmin, powiatów i jednostek pomocy społecznej z woj. Opolskiego.

Łączna wartość projektu wynosiła 3 271 914 zł, w 2022 r. wydatkowano na jego realizację 327 282 zł tys. zł.

- 7) **Projekt partnerski „KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”**, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji*. Działanie 2.5 *Skuteczna pomoc społeczna*.

Celem głównym projektu jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. Cel główny został osiągnięty poprzez wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych. Model został wypracowany i przetestowany na terenie 4 województw: śląskie, opolskie, łódzkie, małopolskie (łącznie w 30 powiatach i 20 gminach poniżej 20 tys. mieszkańców).

Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu w 2022 r.:

- zorganizowano 4 dwudniowe wyjazdowe szkolenia warsztatowe z metod współpracy międzyinstytucjonalnej proponowanych w modelach kooperacji;

- zorganizowano 3 moduły specjalistycznych szkoleń dla kadr centrów usług społecznych, w których udział wzięło 80 osób.

Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do września 2023 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 325 zł, w 2022 r. wydatkowano 512 295 tys. zł.

8) Projekt partnerski **„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”**,

Realizacja projektu w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r.

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku.

W 2022 r. zrealizowano:

- Aktywizację kulturalną seniorów - warsztaty stacjonarne – organizacja i przeprowadzenie warsztatów kulturalnych dla seniorów w grupach: 78 warsztatów stacjonarnych teatralnych i warsztatów stacjonarnych muzycznych (łącznie w całym projekcie - 128 warsztatów);
- zorganizowano 22 spotkania terapii zajęciowej w miejscu pobytu dziennego (zaplanowano 102 spotkania w całym projekcie);
- zorganizowano 13 spektakli teatralnych;
- W zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji personelu służb świadczących usługi w społeczności lokalnej, w ramach szkolenia uzupełniającego wiedzy i umiejętności, zorganizowano 5 szkoleń, w których udział wzięło łącznie 59 osób;
- Wydano 3 numery kwartalnika Empowerment „Senior”;
- Zorganizowano coroczny Regionalny Dzień Seniora.

W poprzednich latach realizacji projektu:

- udzielono dotacji w kwocie 20.000 zł Stowarzyszeniu „Ambasada Sukcesu”;
- w ramach zadania Warsztatownia Seniora „Klinika Pamięci” udzielono dotację Fundacji KTOTO-Zrozumieć Alzheimera w kwocie 43 200,00 zł.

Łączny wartość projektu wynosi 394 239 zł, w 2022 r. wydatkowano 296 895 zł.

9) Projekt nadzwyczajny RPO EFRR (pn. **Solidarni z Ukrainą – pomoc migrantom wojennym w województwie opolskim.**

Okres realizacji projektu: czerwiec 2022 r. – czerwiec 2023r.
Projekt został opracowany przez partnerstwo województwa opolskiego. Tworzą go Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji wraz 7 gminami: Biała, Brzeg, Dobrzeń Wielki, Dobrodzień, Głubczyce, Głuchołazy, Kluczbork, Leśnica, Nysa, Olesno, Paczków, Popielów, Prudnik, Strzelce Opolskie, Strzeleczyki, Ujazd, Wołczyn.

Od początku realizacji projektu:

- Zorganizowano kolonie letnie, zimowe oraz półkolonie i warsztaty dla 1160 dzieci migrantów wojennych z Ukrainy;
- 360 osób wzięło udział w lekcjach nauki j. polskiego;
- Utworzono 52 mieszkania dla około 200 migrantów wojennych w 17 gminach woj. opolskiego - dla późniejszego zagospodarowania dla innych grup społecznych.

Łączny wartość projektu wynosi 10 352 951 zł, w 2022 r. wydatkowano 5 062 023 zł.

2.2 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON

W ramach środków PFRON udzielono **dotacji w wysokości 10 740 tys. zł:**

- 1) **na dofinansowanie kosztów tworzenia i działania 5 zakładów aktywności zawodowej w wysokości 7 866 000 zł**, tj. dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu (prowadzonego przez Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu), Zakładu Aktywności Zawodowej w Lewicach (prowadzonego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach), Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu, Zakładu Aktywności Zawodowej w Kluczborku oraz Zakładu Aktywności Zawodowej w Nysa;
- 2) **zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 1 106 743 zł**. Razem udzielono 40 dotacji (zgodnie z art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Dotacje przeznaczono na:
 - ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy;
 - ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień;
 - ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć;
 - ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;
 - ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych.
- 3) **dofinansowanie robót budowlanych** w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości **970 132 zł**.

2.3 Realizacja zadań wynikających z Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego

W 2022 r. w obszarach pomocy społecznej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zlecono zadania:

- 1) W ramach Marszałkowskiego Budżetu Obywatelskiego zrealizowano zadanie pn. „PomagaMY”- Opole w rytmie bez barier”, udzielono dotacji **Fundacji „Przemijanie”** w kwocie 99 927 zł.
- 2) z zakresu pomocy i integracji społecznej 4 organizacjom pozarządowym:
 - **Bankowi Żywności w Opolu** (z siedzibą w Luboszycach), przyznano 15 000 zł na zadanie „Wspieranie działań o zasięgu regionalnym w zakresie gromadzenia i rozdawnictwa żywności instytucjom funkcjonującym w systemie pomocy społecznej”;
 - **Stowarzyszeniu Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych w Opolu**, na organizację Wigilii Świąt Bożego Narodzenia otrzymało 20 000 zł;
 - **Towarzystwo Sportowe Gwardia Opole**, na zadanie „Aktywakacje” otrzymało 35 000 zł;
 - **Fundacja Piastun** otrzymała 40 000 zł na organizację wypoczynku oraz warsztatów edukacyjnych dla dzieci Polaków zamieszkałych a Ukrainie;
 - Zorganizowano również kompleksową organizację wydarzenia "Spotkanie Świąteczne dla członków **Związku Kombatantów RP**", w tym: organizacja, obsługa i prowadzenie spotkania,

przygotowanie i rozdanie 100 paczek świątecznych, zapewnienie oprawy muzycznej i poczęstunku. Organizacja zadania kosztowała 20 000 zł.

2.4 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)

W 2022 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego w ROPS w Opolu, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych, wyniósł około 1 194 419 zł.**

W 2022 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 65 dzieci**, w tym 42 z OA w ROPS w Opolu.

Jednocześnie działalność Ośrodków obejmowała również:

- udzielenie 3 354 porad dla rodzin przysposabiających i porad dla naturalnych;
- przeprowadzenie szkoleń dla 39 kandydatów zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka oraz dla 50 osób do stanowienia pieczy zastępczej;
- wydanie 79 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- udzielenie 1762 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin.

Dodatkowo w ramach działania OA w ROPS w Opolu:

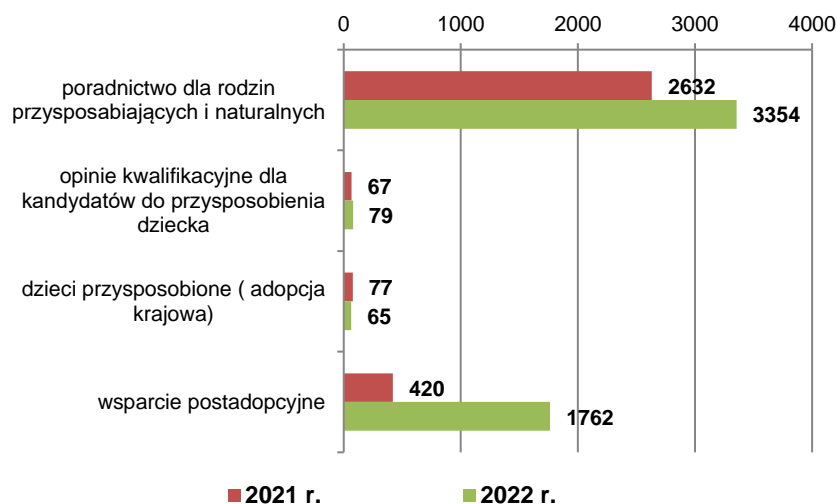
- W ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych** dokonano analizy sytuacji **796** dzieci do przysposobienia **z kraju**. Dla **27** dzieci z woj. opolskiego wszczęto poszukiwania rodzin w innych Wojewódzkich Bankach Danych w Polsce, a **14** dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej;
- kontynuowano współpracę z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (w tym wydziałami sądów rodzinnymi i nieletnich) w zakresie przekazywania informacji o dzieciach do przysposobienia, gromadzenia informacji o dziecku, które może być przysposobione, przygotowania dziecka do adopcji, jak również organizowania 1 kontaktów z dzieckiem. Organizowano spotkania upowszechniające ideę adopcji (w pcpr-ach, MOPR Opole, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ochrony zdrowia, oświatowych, handlowych, rodzinnych domach dziecka, rodzinach zastępczych i innych);
- promowano ideę adopcji i prowadzono poradnictwo w ramach projektu pn. „*Blżej rodziny i dziecka*”, tj. zorganizowano i przeprowadzono szkolenia dla 3 grup kandydatów do stanowienia pieczy zastępczej, Piknik na rzecz Rodziny i Rodzicielstwa Zastępczego w Kup, poradnictwo w czasie cyklu spotkań integracyjno-edukacyjnych dla rodzin pn. „*Piaskownica*”, a także podczas spotkania *Opolski Dzień Rodziny* w Brzegu. Licznie przybyłe rodziny z dziećmi miały możliwość odwiedzenia stoisk Ośrodka Adopcyjnego i skorzystania z poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego jego specjalistów;
- uczestniczono w III Kongresie „*Interdyscyplinarnie jako metoda XXI wieku - choroby rzadkie u dzieci – rodzina i społeczeństwo*”;
- tematykę adopcji i rodzicielstwa zastępczego jako szansy na wychowanie się dziecka w rodzinie poruszano podczas Konferencji zorganizowanej przez MOPR Opole „*Blaski i cienie rodzicielstwa zastępczego*”, a także zorganizowanej przez Ministerstwo Rodziny

i Polityki Społecznej, dotyczącej zagadnień procedur adopcji w świetle planowanych zmian ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

- popularyzowano ideę adopcji podczas spotkań ze studentami psychologii Uniwersytetu Opolskiego;
- Przygotowano nowe opracowania programu szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka pn. „*Bliżej dziecka*”, a także nowe opracowania: „*Procedury obowiązujące w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu*” oraz *Regulamin Pracy Komisji ds. Adopcji Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu*;
- Upowszechniano problematykę adopcji w mediach: TVP 3 Opole, Radio Doga podczas Konferencji „*Blaski i cienie rodzicielstwa zastępczego*” – 21.10.2022r, podczas Konferencji Prasowej organizowanej wspólnie z dyrekcją Kilnicznego Centrum Ginekologii, Położnictwa i Neonatologii w Opolu, na rzecz upowszechniania problematyki szansy na rodzicielstwo w woj. opolskim –16.12.2022r;
- OA w ROPS w Opolu prowadził na bieżąco działania upowszechniające problematykę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny własnej, informował o znaczeniu zachowania prawidłowości procedur przysposobienia dla dobra przyszłej adopcji, w tym roli Wojewódzkiego Banku Danych, z uwzględnieniem zasady zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych.

Pozytywna realizacja zadań współpracy Ośrodka z instytucjami oraz szerokie upowszechnianie działalności, w tym promowanie idei adopcji i poszukiwania kandydatów do adopcji dziecka, skutkowały pozytywnymi efektami pracy, tj. zgłaszaniem się do ośrodka rodzin naturalnych w trudnej sytuacji życiowej, osób zainteresowanych pełnieniem roli rodzin adopcyjnych, oraz pozyskiwaniem informacji o dzieciach do przysposobienia.

Wykres 17. Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim w latach 2021– 2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2021 r. i 2022 r.*

Tabela 8. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2021-2022

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2021 r.	2022 r.	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021 r.=100%
Dzieci przysposobione - ogółem , w tym w wieku:	77	65	-15,6
poniżej 1 roku	1	3	200
%	1,3	4,6	X
od 1 do 4 lat	35	33	-5,7
%	45,5	51	x
od 5 do 9 lat	23	23	0
%	29,9	35,4	x
10 i więcej lat	17	6	-64,7
%	22	9,2	x
dziewczęta	36	36	0
chłopcy	41	29	29,3
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	3	2	33,3
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem , w tym:	77	65	15,6
w pieczy instytucjonalnej	3	0	-300
%	3,9	0	x
w rodzinnej pieczy zastępczej	53	46	-13,2
%	68,8	70,1	x
w rodzinie biologicznej	21	19	-9,5
%	27,3	29,2	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2021 r i 2022 r.*

W 2022 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- poniżej 1 roku życia przysposobiono 3 dzieci, tj. o dwoje dzieci więcej niż w 2021 r.;
- zmniejszyła się grupa dzieci starszych w wieku od 1 do 4 lat (o 2 dziecko), a także zmalała liczba dzieci najstarszych - powyżej 10 lat (z 17 do 6).

Natomiast w latach 2021-2022 miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją były podobne, w tym najwięcej dzieci przed adopcją przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej (prawie 70%).

2.5 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Celem głównym zadania było zwiększenie profesjonalizmu zawodowego kadr mających kontakt z problematyką przemocy w rodzinie na terenie województwa opolskiego. Rezultaty osiągnięte w ramach zadania to przeszkolenie 100 osób w ramach 3 dniowych cykli szkoleniowych. Zorganizowano 5 tematów szkoleniowych, tj. profilaktyka przemocy, zasady prowadzenia oddziaływań poprzedzających wystąpienie zjawiska przemocy, prawne aspekty przeciwdziałania przemocy, współpraca w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych oraz przemoc wobec dziecka i przemoc wobec starszych i niepełnosprawnych. W 2022 r. na zadanie wydatkowano 93 320 zł.

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 32 648 tys. zł

W 2022 roku koszt realizacji tych zadań wzrósł o 33 % (względem 2021 r.), natomiast względem 2020 r. zanotowano spadek o 4% (przy czym w roku 2020 ogólny koszt realizacji zadań był większy z powodu zwiększonych nakładów ze środków europejskich na działania antycovidowe w realizowanych projektach).

Jednocześnie:

- o ponad 36% zwiększyły się wydatki na realizację projektów finansowanych ze środków europejskich w ROPS w Opolu, w tym w ramach RPO WO 2014-2020;
- wzrosły wydatki przeznaczone na rehabilitację społeczną i zawodową finansowaną przez PFRON o 28%;
- o ponad 7% zmalały wydatki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (z 100 do 93 tys. zł);
- o około 8% wzrosły wydatki przeznaczone na utrzymanie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o sytuacji dzieci oczekujących na przysposobienie;
- o 41% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 9. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2021 r.=100%
		w tys. zł			
1	Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON (dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, dofinansowanie robót budowlanych)	5 804	7 947	10 201	28,4
2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	38	100	93	-7
3	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	20	90	230	155
6	Ośrodki adopcyjne i WBD*	1 065	1105	1 194	8,0
7	Projekty współfinansowane ze środków UE - realizowane w ROPS w Opolu	25 440	13 289	18 188	36,9
8	Utrzymanie ROPS w Opolu**	1 681	1 936	2 742	41,6
	Razem	34 048	24 467	32 648	33,4

*Razem z kosztem utrzymania Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo-Adopcyjnego w Opolu – prowadzone na zlecenie SWO.

**Wynagrodzenia i składki oraz zadania inwestycyjne

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem⁴⁴

W 2022 r. z różnych form pomocy i wsparcia w woj. opolskim korzystało 45 378 osób i rodzin, z tego:

- 20 246 osoby objęto środowiskową pomocą społeczną (w ośrodkach pomocy społecznej);
- 11 639 osoby wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatowe (osoby z niepełnosprawnościami otrzymujące wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);
- 3 082 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 1 638 to miejsca dla seniorów w dziennych domach pomocy;
- 799 osób z zaburzeniami psychicznymi korzystało z usług w środowiskowych domach samopomocy;
- 458 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 7 516 osoby korzystały z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegowni, schronisk dla bezdomnych, mieszkań chronionych, klubów samopomocy, KIS-ów, CIS-ów, WTZ-ów i innych).

Ponadto – w sektorze komercyjnym funkcjonują placówki całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku, których liczba od kilku lat systematycznie wzrasta. W 2022 r. były 32 placówki na 1 187 miejsc, tj. o 23 miejsca więcej niż w 2021 r. (wzrost o 2%).

Tabela 10. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim					
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021=100%
Ogółem*, w tym	55 401	50 401	52 481	46 267	45 378	98,1
ośrodkach pomocy społecznej	28 690	26 395	24 247	21 823	20 246	92,8
powiatowych centrach pomocy rodzinie	13 175	11 118	15 374	11 724	11 639	99,3
domach pomocy społecznej	3 082	3 082	3 082	3 082	3 082	100,0
placówkach opiekuńczo-wychowawczych	521	510	479	463	458	98,9
dziennych domach pomocy	1 544	1 601	1 584	1 620	1 638	101,1
środowiskowych domach samopomocy	727	733	740	812	799	98,4
innych ośrodkach wsparcia (schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, KIS, CIS, WTZ, ZAZ i inne)	7 662	6 962	6 975	6 743	7 516	111,5

* W odniesieniu do DPS, DDP, ŚDS i placówek opiekuńczo-wychowawczych podano miejsca.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2022, sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2018-2022 oraz materiały własne ROPS w Opolu.

⁴⁴ Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych.

W 2022 r. liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia spadła o 1,9 % w porównaniu do 2021 r., co jest powrotem do tendencji spadkowej obserwowanej w latach 2017-2019 (w 2020 r. zanotowano wzrost liczby osób i rodzin objętych wsparciem o 4,1%). Wpływ na to ma przede wszystkim sukcesywnie zmniejszająca się liczba klientów (świadczeniobiorców) pomocy społecznej.

3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2022 r. pomocą społeczną w gminach województwa opolskiego objęto 20 246 osób i rodzin, co stanowiło 2,1% mieszkańców województwa. W porównaniu do 2021 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej spadła o 7,2%.

W stosunku do 2016 r. spadek liczby korzystających z pomocy społecznej wyniósł 14 795 osób (ponad 42,2%).

Spadek liczby klientów pomocy społecznej w 2022 r. - i we wcześniejszych latach, był efektem wielu czynników, w tym:

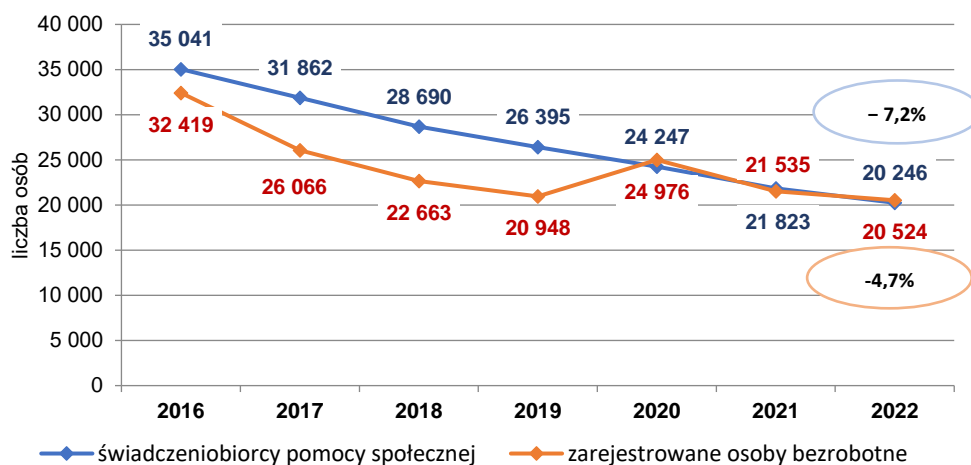
- sytuacji dochodowej ludności, tj. uzyskiwaniem i posiadaniem na tyle wysokich dochodów, które uniemożliwiały otrzymanie świadczeń z pomocy społecznej;
- wzrostem dochodów ludności większych niż podnoszone co 3 lata kwoty kryteriów dochodowych, uprawniających do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej (od 1 stycznia 2022 r. obowiązują kryteria dochodowe ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z 14 lipca 2021 r. - **776 zł** dla osoby samotnie gospodarującej oraz **600 zł** dla osoby w rodzinie.⁴⁵ Ich wysokość wyżywa na kwoty części świadczeń pieniężnych wypłacanych z pomocy społecznej, np. zasiłku stałego i zasiłku okresowego);
- utrzymującą się, korzystną sytuacją na opolskim rynku pracy w latach 2014-2022 (z wyjątkiem 2020 r., w którym po raz pierwszy od 2012 r. liczba bezrobotnych w woj. opolskim wzrosła nagle o 19,2% - 4 028 osób, co było spasowane skutkami ograniczeń epidemicznych, wynikających z ogólnoświatowej pandemii COVID-19, utrudniającej lub uniemożliwiającej prowadzenie m. in. działalności gospodarczej poprzez nakazy prawne. Jednak ten jednorazowy wzrost bezrobocia miał wyjątkowo znikomy wpływ na liczbę korzystających z pomocy społecznej, z uwagi m. in. na wsparcie, w tym finansowe, udzielane przez rząd i samorząd terytorialny pracownikom i pracodawcom w 2020 r., co ograniczało otrzymanie wsparcia z pomocy społecznej). W 2022 r. po raz kolejny odnotowano spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych o 4,7% (z 21 535 do 20 542);
- innymi działaniami wspierającymi osoby i rodziny w kraju i woj. opolskim w ostatnich latach, zmniejszającymi liczbę klientów bezpośrednio korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej poprzez realizowane ogólnokrajowe i lokalne programy socjalne (np. 500+, Dobry start, programy własne samorządu terytorialnego), które zwiększają dochody ludności oraz rozwijają lokalne usługi społeczne.

Coroczny spadek liczby klientów pomocy społecznej jest także związany ze zmianą struktury i potrzeb osób korzystających z pomocy. System pomocy społecznej ewoluował - przeszedł zmianę od roli opiekuńczej do roli wspierająco-aktywizującej. W związku z powyższym zmiana ta wymusza reorganizację funkcjonowania ośrodków pomocy społecznej

⁴⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie weryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. 2021 poz. 1296).

i przekształcenia ich, tak aby odpowiadały na potrzeby wszystkich mieszkańców gminy.

Wykres 18. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2016-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2016-2022 oraz danych WUP w Opolu za lata 2016-2022.

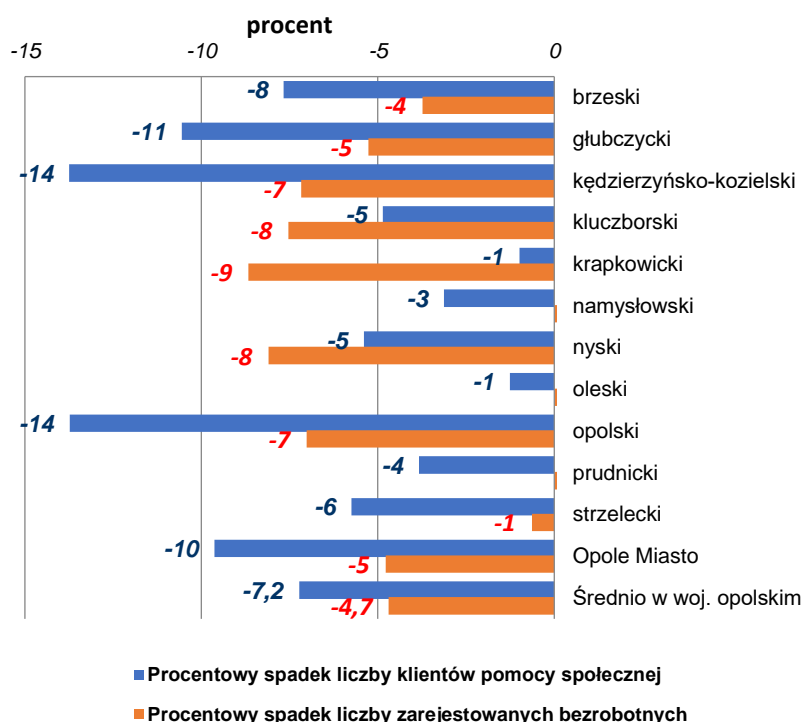
Od lat spadek liczby klientów pomocy społecznej powiązany jest ze spadkiem bezrobocia. W latach 2016-2022 liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej systematycznie zmniejszała się (łącznie spadła o 42,2%), głównie z powodu poprawiającej się sytuacji na rynku pracy i spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych (o 36,7%). Do jedynego zakłucenia w tej tendencji doszło w 2020 r., w którym liczba bezrobotnych była większa niż świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej, jednak wzrost zarejestrowanych bezrobotnych nie przełożył się na zwiększone wsparcie udzielane z pomocy społecznej (w 2022 r. liczba bezrobotnych wróciła do poziomu sprzed rozpoczęcia się w 2020 r. pandemii COVID-19 w Polsce, tj. lat 2018-2019).

W okresie grudzień 2021 r. - grudzień 2022 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w woj. opolskim z 21 535 do 20 524 osób (o 4,7% - 1 011 osób), w tym najwięcej w powiatach: krapkowickim o 9%, kluczborskim i nyskim po 8%, kędzierzyńsko-kozielskim i opolskim po 5%. W 2022r. w 3 powiatach woj. opolskiego zanotowano nieznaczny wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych tj. w powiatach namysłowskim i prudnickim po 3%, a w oleskim o 1%.

W przypadku klientów ośrodków pomocy społecznej ich liczba spadła we wszystkich powiatach województwa (od 2016 r. liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej corocznie zmniejsza się w województwie średnio o 8,7%, a tendencja ta utrzymała się także w latach 2020-2022, tj. w czasie pandemii w Polsce).

Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej był największy w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim i opolskim (po 14%), w głubczyckim 11%, a w mieście Opole o 10%.

Wykres 19. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach za lata 2021-2022 oraz danych WUP w Opolu za lata 2021-2022.

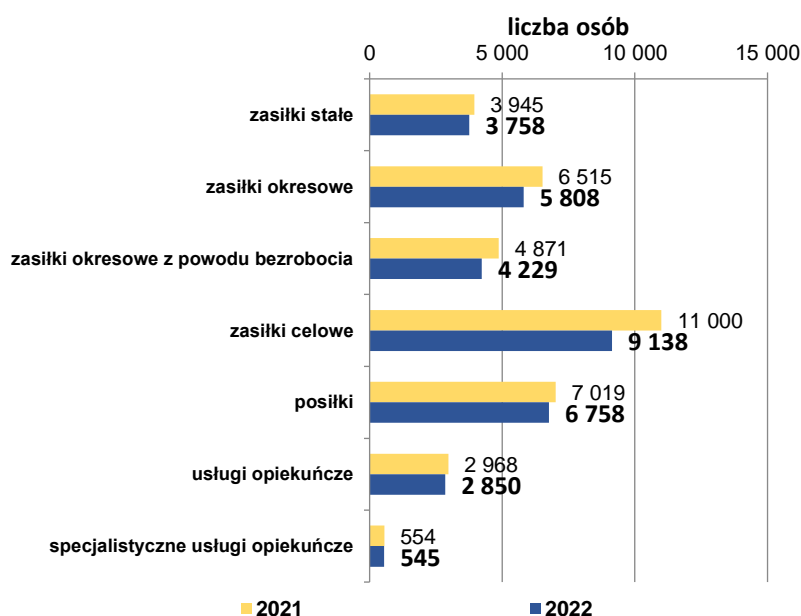
W latach 2021-2022 – podobnie jak w latach poprzednich (przedpandemicznych), w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano zmniejszenie się udzielanych świadczeń, tj. nastąpił kolejny:

- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o ponad 16,9% tj. o 1 862 osoby);
- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o 10,9% (z 6 515 w 2021 r. do 5 808 (w 2022 r.), w tym zasiłków okresowych przyznanych z powodu bezrobocia o 13,2% (z 4 871 do 4 229 osób);
- spadek liczby osób, którym przyznano zasiłek stały (z tytułu niezdolności do pracy) o 4,7%, tj. o 187 osób.

Natomiast niepokojącą zmianą jest kolejny, choć niewielki, spadek liczby osób objętych usługami opiekuńczymi (o 4,0%, w 2021 r. o 1,8%) i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (o 1,6%, w 2021 r. spadek wyniósł 0,5%), zważywszy na zwiększającą się corocznie w województwie liczbę osób w podeszłym wieku.

łącznie w 2022 r. usługami opiekuńczymi objęto 3 395 osoby (mniej o 127 osób niż w 2021 r.).

Wykres 20. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2021 r. i 2022 r.

W 2022 r. najwyższy wskaźnik udziału korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców występował w powiatach: głubczyckim (3,4%) i nyskim (3,2%). Natomiast najmniej świadczeniobiorców do liczby ludności miały: Miasto Opole (1,4%), powiat opolski (1,5%) oraz powiaty: oleski i strzelecki (po 1,7%).

We wszystkich powiatach odnotowano spadek liczby świadczeniobiorców - największy w opolskim i kędzierzyńsko-kozielskim (po 14%), a najmniejszy w powiecie oleskim (1% - 13 osób).

Tabela 11. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 - wg powiatów

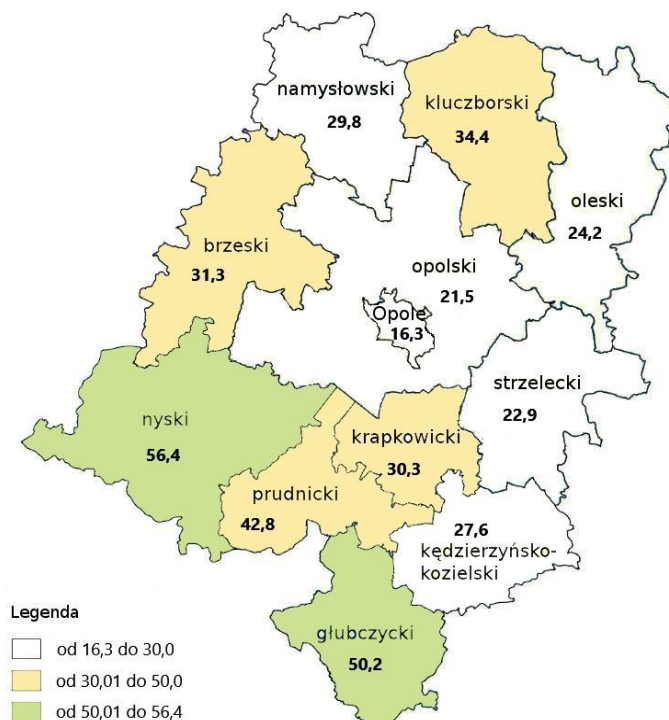
Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach				
	2021 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	2022 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców	Procentowy spadek klientów pomocy społecznej w 2022r. w stosunku do 2021 r.
brzeski	2 164	2,4	1 998	2,3	-8
głubczycki	1 630	3,6	1 458	3,4	-11
kędzierzyńsko-kozielski	1 964	2,1	1 694	1,9	-14
kluczborski	1 585	2,4	1 508	2,4	-5
krapkowicki	1 314	2,1	1 301	2,2	-1
namysłowski	928	2,2	899	2,1	-3
nyski	4 413	3,3	4 175	3,2	-5
oleski	1 037	1,6	1 024	1,7	-1
opolski	2 061	1,7	1 778	1,5	-14
prudnicki	1 539	2,8	1 480	2,9	-4
strzelecki	1 288	1,7	1 214	1,7	-6
Opole Miasto	1 900	1,5	1 717	1,4	-10
Razem woj.	21 823	2,2	20 246	2,1	-7,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2021 r. i 2022 r.

Wskaźnik deprivacji lokalnej

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r. były **29 780 osoby** (o 2 782 mniej niż w 2021 r. i 10 061 niż w 2019 r.), a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1000 mieszkańców województwa) wyniósł **31,6** (w 2021 r. – 33,5) i **wahał się od najniższego (16,3) w Mieście Opolu, do najwyższego (56,4) w powiecie nyskim.**

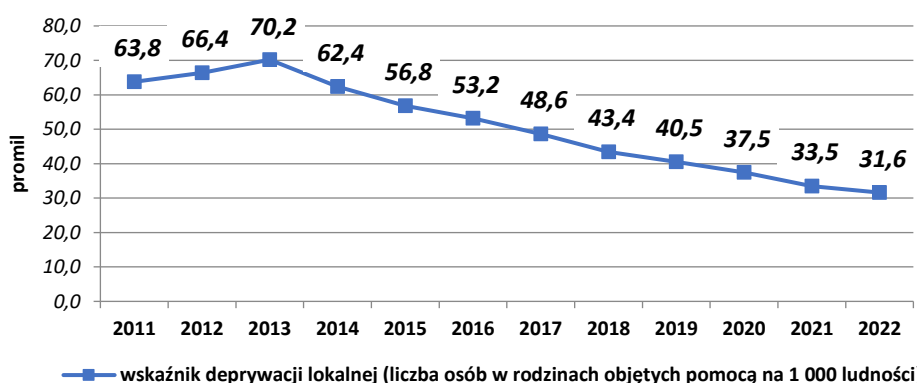
Mapa 3. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, w których przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2022 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

W latach 2011-2022 wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) zmniejszył się z 63,8 w 2011 r. do 31,6 w 2022 r., tj. o ponad 32 pkt promilowych (‰).

Wykres 21. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2011-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego

W 2022 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadają nieco ponad 2 osoby (średnio 2,1), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej.

Wskaźnik ten wahał się od najwyższego (3,4%) w powiecie głubczyckim do najniższego (1,4%) w Opolu (podobnie jak w poprzednich latach).

W 2022 r. wskaźnik liczby osób objętych pomocą do liczby ludności obniżył się prawie we wszystkich powiatach województwa z wyjątkiem powiatów: kluczborskiego i strzeleckiego, gdzie pozostał na tym samym poziomie oraz powiatach: krapkowickim i oleskim (minimalny wzrost o 0,1%).

W latach 2018-2022 udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej do liczby mieszkańców zmniejszył się z prawie 3 osób do 2 osób na 100 mieszkańców (z 2,7% do 2,1%), przyjmując najniższy wskaźnik od 14 lat (w 2008 r. wyniósł ponad 7 osób na 100).

Tabela 12. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2020-2022 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2020 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2020 r. %	2021 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2021 r. %	2022 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2022 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2021-2022
brzeski	2 316	2,6	2 164	2,4	1 998	2,3	-0,1
głubczycki	1 760	3,9	1 630	3,6	1 458	3,4	-0,2
kędzierzyńsko-kozielski	2 032	2,2	1 964	2,1	1 694	1,9	-0,2
kluczborski	1 965	3	1 585	2,4	1 508	2,4	0,0
krapkowicki	1 364	2,2	1 314	2,1	1 301	2,2	0,1
namysłowski	1 097	2,6	928	2,2	899	2,1	-0,1
nyski	4 621	3,4	4 413	3,3	4 175	3,2	-0,1
oleski	1 280	2	1 037	1,6	1 024	1,7	0,1
Opole Miasto	2 167	1,7	1 900	1,5	1 717	1,4	-0,1
opolski	2 465	2	2 061	1,7	1 778	1,5	-0,2
prudnicki	1 756	3,2	1 539	2,8	1 480	2,9	0,1
strzelecki	1 424	1,9	1 288	1,7	1 214	1,7	0,0
Razem	24 247	2,5	21 823	2,2	20 246	2,1	-0,1

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

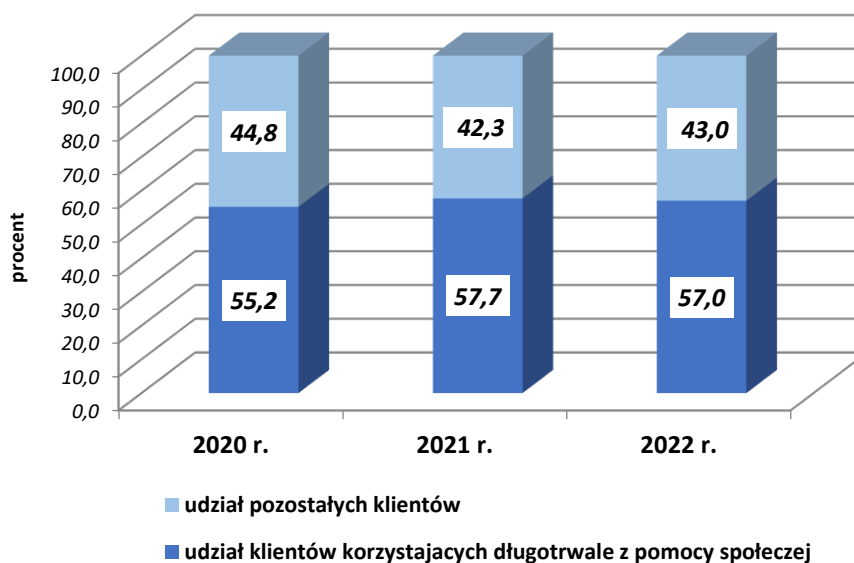
3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2022 r.

W 2022 r. - podobnie jak w poprzednim roku, odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy) – z 12 589 do 11 532 świadczeniobiorców, tj. o 5,9% (w 2021r. był to spadek o 5,9%, w 2020 r. o 14,3%, a w 2019 r. o 7,9%).

Jednak – w przeciwieństwie do lat 2017-2020 – w latach 2021-2022 udział procentowy długotrwale korzystających z pomocy wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej utrzymuje się na wyższym poziomie (57,7%-57,0%).

Oznacza to, że na 20 246 świadczeniobiorców pomocy społecznej w 2022 r. większość (11 532 osób) korzysta ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej długotrwale (są stałymi klientami pomocy społecznej otrzymującymi różnorodną pomoc z systemu pomocy społecznej).

Wykres 22. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2021-2022

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnieni wychowanków ośrodków wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2022 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 86 272 tys. zł, tj. o 0,3% więcej niż w 2021 r.

W 2022 r. – w porównaniu do 2021 r., w konsekwencji tych zmian oraz wydatków na pozostałe inne świadczenia, koszt świadczeń pieniężnych w 2022r. był porównywalny z poprzednim rokiem. Wzrost kosztów zanotowano w przypadku zasiłków stałych (o 7,6%), a także innych świadczeń (np. zapewnienia posiłku). O 18,2% spadła natomiast kwota udzielanych zasiłków celowych. W przypadku usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych koszt przyznawanej pomocy środowiskowej zmniejszył się o 0,2%.

Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2022

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł w latach 2021-2022		
		2021	2022	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem*, w tym:	86 021 748	86 272 556	100,3
2	zasiłki stałe	21 634 838	23 283 250	107,6
3	zasiłki okresowe, z tego:	16 947 367	16 957 075	100,1
4	<i>dotacja budżetu państwa</i>	<i>16 908 614</i>	<i>16 910 264</i>	100,0
5	<i>środki własne gminy</i>	<i>38 753</i>	<i>46 811</i>	120,8
6	zasiłki celowe	13 018 020	10 647 623	81,8
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	22 638 463	22 593 367	99,8
8	pozostałe świadczenia (schronienie, posiłki, sprawienie pogrzebu, ubranie, usamodzielnienie, inne)	11 783 060	12 791 241	108,6
9	Liczba świadczeniobiorców	21 823	20 246	92,8
10	Liczba mieszkańców**	973 298	942 441	96,8
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (wiersz 1 / wiersz 9)	3 942	4 261	108,1
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	2 364	2 513	106,3
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	88	92	104,0

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan na 30.06.2021 r. oraz 31.12.2022 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2021 r. i 2022 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2022 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 4 261 zł (o ponad 8% więcej niż w 2021 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów zasiłków stałych oraz innych świadczeń m.in. schronienia, posiłków, sprawienia pogrzebu, usamodzielnienia, mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej o 7,2% Przeciętna, miesięczna wartość:

- zasiłku stałego wzrosła (o 11,8%) z 542 zł w 2021 r. do 606 zł w 2022 r.;
- zasiłku okresowego zwiększyła się (o 13,9%) z 375 zł do 427 zł.

Natomiast w przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która spadła z 1 183 zł w 2021 r. do 1 165 zł w 2022 r. tj. o 1,5%

Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022

FORMY POMOCY PIENIĘŻNEJ	2021	2022	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	3 945	3 758	95,3
liczba świadczeń	39 910	38 450	96,3
koszt świadczeń w zł	21 634 838	23 283 250	107,6
średnia wartość 1 zasiłku	542	606	111,8
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	6 515	5 808	89,1

liczba świadczeń	45 197	39 709	87,9
koszt świadczeń w zł	16 947 367	16 957 075	100,1
średnia wartość 1 zasiłku	375	427	113,9
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	11 008	9 139	83,0
koszt świadczeń w zł	13 018 020	10 647 623	81,8
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1 183	1165	98,5

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2021 r. i 2022 r.

W 2022 r. – w porównaniu do 2021 r., wartość pomocy przypadającej na 1 mieszkańca województwa wzrosła z 88 zł do 92 zł (w 2020 r. było to 89 zł), na co wpływ miał minimalny wzrost ogólnego kosztu świadczeń pomocy społecznej i spadek liczby mieszkańców województwa.

3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2021-2022

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. (w %)
1	ubóstwo	15 634	14 180	-9,3
2	bezrobocie	14 907	13 001	-12,8
3	długotrwała choroba	13 557	12 469	-8,0
4	niepełnosprawność	10 575	9 916	-6,2
5	bezradność w sprawach op.-wych.	6 604	6 133	-7,1
6	<i>w tym: rodziny niepełne</i>	3 105	2 919	-6,0
7	<i>rodziny wielodzietne</i>	1 796	1 681	-6,4
8	przemoc w rodzinie	1 010	846	-16,2
9	potrzeba ochrony macierzyństwa	4 545	4 316	-5,0
10	<i>w tym wielodzietność</i>	3 317	3 263	-1,6
11	alkoholizm	1 755	1 733	-1,3
12	narkomani	130	157	20,8
13	bezdomność	1 180	1 063	-9,9
14	trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładu karnego	350	303	-13,4
15	zdarzenie losowe	374	347	-7,2
16	klęska żywiołowa i ekologiczna	42	8	-81,0
17	sieroctwo	8	14	75,0
18	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	12	4	-66,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2021 i 2022 r.

W 2022 r. – podobnie jak w latach poprzednich, spadek liczby ludności województwa oraz liczby objętych pomocą społeczną, zdecydował o zmniejszeniu poszczególnych grup klientów, wyróżnionych ze względu na główny powód jej udzielania.

Nadal – najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia było: ubóstwo (14,1 tys. osób w rodzinach) oraz bezrobocie (13 tys.), a liczby te w porównaniu do 2021 r. zmniejszyły się odpowiednio o: 9,3% i 12,8%. Istotnie też spadła liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby (o 8% - do 12,5 tys. osób) oraz niepełnosprawności (o 6,2% - do 9,9 tys. osób.).

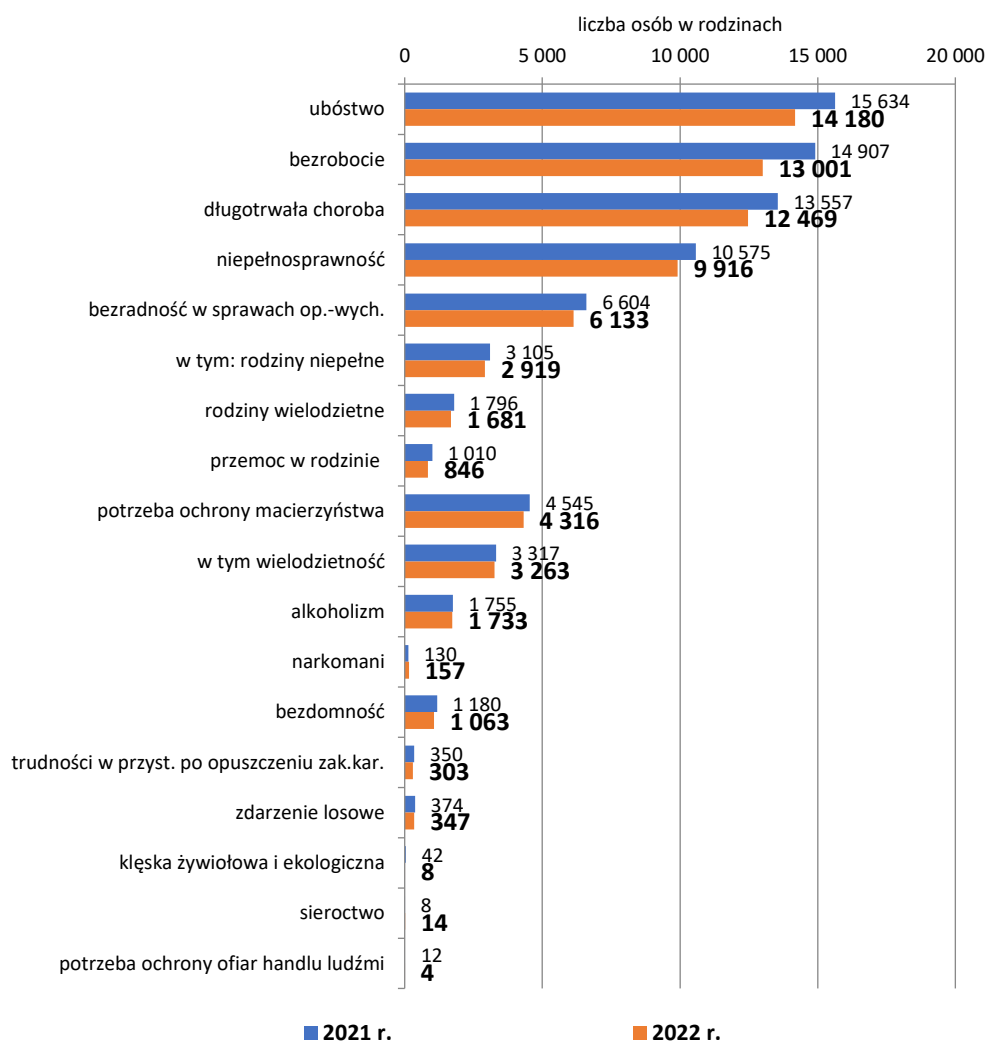
Ponadto – najbardziej zmniejszyły się również grupy świadczeniobiorców, którym pomocy udzielono z powodu:

- klęski żywiołowej i ekologicznej (o 81%);
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi (o 66,7%);

Natomiast liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wzrosła jedynie w dwóch przypadkach:

- z powodu sieroctwa o 75% (obecnie 14 osób w rodzinach);
- z powodu narkomani – o 20,8% (obecnie 157 osób w rodzinach).

Wykres 23. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2021 r. i 2022 r.

3.7. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

3.7.1. Asystenci rodziny

W 2022 r. liczba zatrudnionych asystentów rodziny wyniosła 91 (o 3 mniej niż w 2021 r.). Asystenci zatrudnieni byli w 68 gminach woj. opolskiego, tj. w 2 gminach mniej niż w 2021 r.

Na 91 asystentów rodziny ogółem - **21 zatrudniono w latach 2016-2022 w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt *Blżej rodziny i dziecka*)**.

W porównaniu do 2012 r., tj. początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 91, tj. prawie 3-krotnie (ich liczba w ostatnich 3 latach waha się w granicach 95-91).

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 207 rodzin (o prawie 7% więcej niż w 2021 r.). Na 1 asystenta przypadało ponad 13 rodzin.

Od początku działania systemu (2012 r.) liczba rodzin korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła prawie 4-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 207 w 2022 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach najwięcej rodzin objętych w 2022 r. pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Nysie – 80, Kędzierzynie-Koźlu – 74, Prudniku – 65, Głubczycach – 50, Kluczborku – 42, Opolu – 41, Brzegu – 39, Grodkowie – 37, Namysłowie – 35, oraz w Paczkowie – 33).

W 2022 r. w 3 gminach woj. opolskiego – gminie Lubrza, Leśnica i Strzeleczyki brak było zatrudnionych asystentów rodziny (w 2021 r. była tylko 1 taka gmina).

3.7.2. Placówki wsparcia dziennego

W 2022 r. liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła 37 (o 2 mniej niż w 2021 r.).

Istotny udział we wspieraniu działalności tego typu placówek w gminach ma Samorząd Województwa Opolskiego, który w wyniku realizowanego przez ROPS w Opolu projektu ***Blżej rodziny i dziecka, utworzył 16 placówek wsparcia dziennego*** (w latach 2016-2022) na łączną liczbę 282 miejsc (większość w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawców w różnych miejscowościach gminy).

Wśród 37 placówek wsparcia dziennego w woj. opolskim (na ogółem 901 miejsc) było:

- 12 placówek opiekuńczych;
- 7 specjalistycznych (w tym opiekuńczo-specjalistycznych);
- 18 w formie pracy podwórkowej.

W 2022 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 838 dzieci (w 2021 r. 753 dzieci).

Tabela 16. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2022 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci w 2022 r.
1	głubczycki	Branice	1	30	30
2	brzeski	Brzeg	1	15	15

		Lewin Brzeski z filiami: w Łosiowie i Skorogoszczy	1	90	90
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	3	155	136
4	kluczborski	Kluczbork	1	60	55
5	krakowicki	Zdzieszowice	1	15	28
6	namysłowski	Pokój	7	105	90
7	nyski	Głuchołazy	1	30	40
8		Nysa	1	30	30
9		Paczków	1	15	15
10	opolski	Turawa	1	30	30
11		Popielów	1	26	26
12		Dąbrowa	1	15	15
13	prudnicki	Prudnik	2	30	30
14	strzelecki	Zawadzkie	1	15	6
15	Opole Miasto	Opole	13	240	202
Razem			37	901	838

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu przez SWO, w ramach realizacji projektu **Blżej rodziny i dziecka**, obejmuje także szereg innych działań (poza zatrudnieniem 21 asystentów rodziny i utworzeniem 16 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).

W latach 2016-2022 w efekcie działań projektu w systemie wspierania rodziny zwiększono także zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

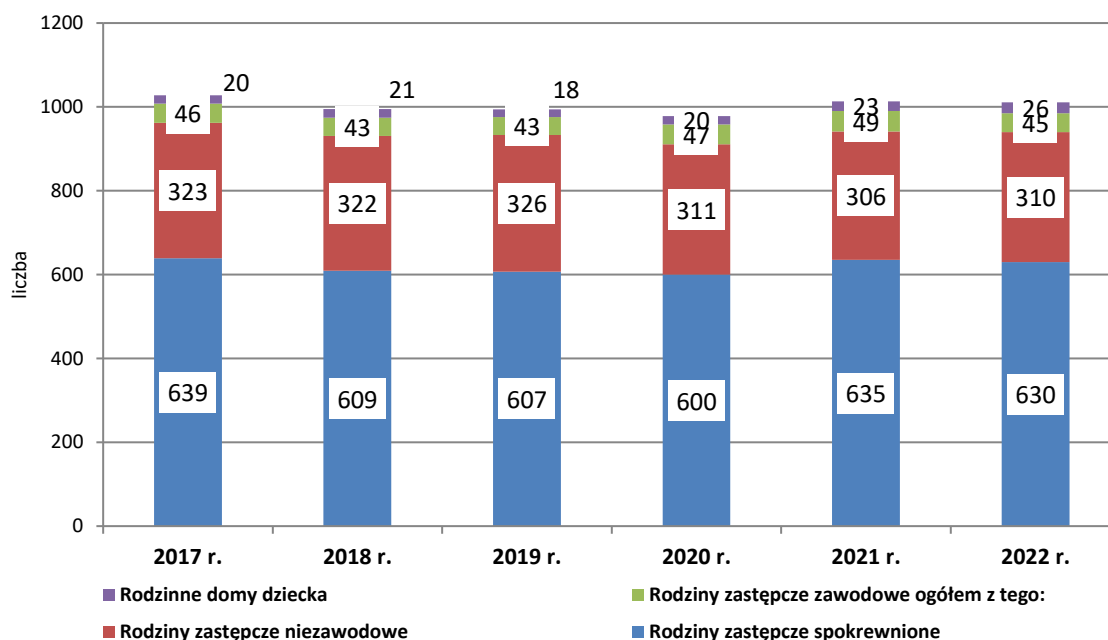
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe 17 osób (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, *Opolskie Dni Rodziny*, (w których uczestniczyło łącznie ok. 8 500 osób z woj. opolskiego).

3.7.3. Rodzinna piecza zastępcza

W 2022 r. liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 1011 podmiotów (o 2 mniej niż w 2021 r.), z tego:

- 630 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 5 mniej niż w 2021 r.);
- 310 rodzin niezawodowych (o 4 więcej niż w 2021 r.);
- 45 rodzin zastępczych zawodowych (o 4 mniej niż w 2021 r.), z tego:
 - ✓ 30 „zwykłych” zawodowych rodzin zastępczych;
 - ✓ 11 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 4 rodziny specjalistyczne (wychowujące dzieci z niepełnosprawnościami);
- 26 rodzinnych domów dziecka (o 3 domy więcej niż w 2021 r.).

Wykres 24. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

W 2022 r. – w porównywaniu do 2021 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej spadek nastąpił wśród rodzin spokrewnionych tj. o 5 rodzin oraz wśród rodzin zawodowych „zwykłych” o 7 rodzin. Natomiast wzrosła liczba rodzin niezawodowych (o 4), rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (o 3) i rodzinnych domów dziecka (o 3), co jest pozytywną zmianą w systemie rodzinnej pieczy zastępczej (oczekuje się zwiększenia liczby rodzin zawodowych i Rodzinnych domów dziecka oraz zmniejszenia liczby dzieci przebywającej w instytucjonalnej pieczy zastępczej - domach dziecka).

Tabela 17. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w:											Wzrost / spadek w 2022 r. 2021r. =100%	Wzrost / spadek w 2022 r. 2013r. =100%
		2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.			
1	Razem (w.2+3+4+8)	1 143	1 102	1019	1 019	1 028	995	994	978	1 013	1 011	-0,2	-11,5	
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	737	691	638	656	639	609	607	600	635	630	-0,8	-14,5	
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	357	357	324	318	323	322	326	311	306	310	1,3	-13,2	
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem z tego:	32	36	38	26	46	43	43	47	49	45	-8,2	40,6	
5	<i>rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”</i>	19	24	25	13	33	33	29	36	37	30	-18,9	57,9	
6	<i>rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego</i>	10	10	9	9	9	9	10	8	8	11	37,5	10,0	
7	<i>rodziny zastępcze specjalistyczne</i>	3	2	4	4	4	4	4	3	4	4	0,0	33,3	
8	Rodzinne domy dziecka	17	18	19	19	20	21	18	20	23	26	13,0	52,9	

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2021.

Jednocześnie analiza danych w latach 2013-2022 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 11,5%, w tym o 14,5% zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem.

Jednak następują też pozytywne zjawiska o 40,6% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 32 do 45), choć liczba specjalistycznych rodzin zawodowych jest stała (3-4 rodziny), a rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego jest od lat nie więcej niż 11, a o prawie 53% wzrosła liczba Rodzinnych domów dziecka (z 17 do 26).

W 2022 r. – w porównaniu do 2013 roku, liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej zmniejszyła się we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatu nyskiego (wzrost o 15% - 18 podmiotów) oraz powiatu strzeleckiego (wzrost o 17% - 13 podmiotów). Największy spadek liczby podmiotów zanotowano w powiatach: oleskim (o 37%), kędzierzyńsko-kozielskim (o 35%) i głubczyckim (34%).

Średni spadek liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w woj. opolskim 12% (powiatami o większej liczbie podmiotów niż w 2013 r. są obecnie powiaty strzelecki i nyski).

Tabela 18. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2013 - 2022

Lp.	Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim										Wzrost / spadek w 2022 r. 2013 r.=100%
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
1	brzeski	101	98	99	107	108	95	101	92	94	98	97
2	głubczycki	64	60	56	57	60	66	49	45	45	42	66
3	kędzierzyńsko-kozielski	167	158	115	137	136	119	113	116	109	109	65
4	kluczborski	85	82	80	76	76	84	80	80	74	83	98
5	krapkowicki	81	75	73	69	69	68	76	76	78	77	95
6	namysłowski	51	49	46	43	43	33	35	37	38	37	73
7	nyski	121	123	122	104	105	119	118	131	139	139	115
8	oleski	52	45	39	34	35	37	42	39	37	33	63
9	Opole Miasto	139	127	119	119	119	121	119	116	118	116	83
10	opolski	112	110	114	105	105	107	114	101	110	103	92
11	prudnicki	93	91	88	102	102	87	86	82	88	84	90
12	strzelecki	77	84	68	66	66	59	61	63	68	90	117
razem woj.		1 143	1 102	1 019	1 019	1 019	995	994	978	998	1 011	88

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

Samorząd Województwa Opolskiego wspiera rozwój rodzinnych formy pieczy zastępczej w woj. opolskim. W latach 2018-2022 - w ramach m.in. realizacji projektu *Bliżej rodziny i dziecka*, przeprowadzono różnorodne działania wzmacniające system pieczy zastępczej, w tym:

- przeszkolono 67 kandydatów na rodziny zastępcze;
- powstało 8 mieszkań chronionych dla osób usamodzielniających się łącznie dla 23 osób, w tym 2 samotnych matek z 2 dzieci, nieposiadających czasowo innych możliwości zamieszkania i znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz 1 mieszkanie wspomagane/treningowe dla 2 osób.
- utworzono rodzinny dom dziecka w powiecie krapkowickim w Gogolinie;
- uruchomiono 3 miejsca do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki, tj. 1) dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej w siedzibie Publicznego Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu; 2) do pracy z dzieckiem i rodziną w PCPR w Strzelcach Op.; 3) do pracy z rodzinami zastępczymi w PCPR w Namysłowie;
- utworzono poradnię i infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinii dyżuruje prawnik/mediator);

→ ustanowiono 2 rodziny wspierające w Gminie Zawadzkie i Gminie Nysa (po 1) - udzielające bezpośrednie wsparcie rodzinie, mającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, a indywidualne doradztwo zawodowe zapewniono 140 osobom w pieczy zastępczej pow. 15 lat.

Jednocześnie nadal kontynuowane są działania wspierające pracowników pieczy zastępczej i promujące rodzicielstwo zastępcze, tj.:

- prowadzone jest specjalistyczne wsparcie dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej (superwizja);
- sukcesywnie prowadzona jest kampania świadomościowa „rodziny i rodzicielstwa zastępczego” poprzez organizację: pikników o zasięgu regionalnym dla ok. 450 osób mających na celu integrację środowiska lokalnego, promocję aktywnego i twórczego wypoczynku poprzez ukazanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego; regionalnych przedsięwzięć pn. Opolski Dzień Rodziny dla każdorazowo ok. 2 tys. osób (występy artystyczne, stoiska specjalistyczne – psychologiczne, prawne, terapeutyczne, socjalne, mediacyjne – zabawy i animacje rodzinne oraz wykłady specjalistów m.in. o prawach i obowiązkach rodzin); 19 spotkań w wybranych miejscach na terenie woj. opolskiego dot. ważności rodzin pn. „Piaskownica”.

3.7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

Według stanu na dzień 31 marca 2023 r. w woj. opolskim było 30 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 5 więcej niż w 2021 r.). Liczba miejsc w tych placówkach była mniejsza niż w poprzednich latach i wyniosła 458 (w 2021 r. – 463, w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, a w 2018 r. – 521).

Średnio na 10 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat przypadało w województwie 29,2 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (65,6) i głubczyckim (62,1);
- najmniej w powiatach: oleskim (13,4) i kędzierzyńsko-kozielskim (17,7);
- brak jest placówek opiekuńczo-wychowawczych w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka - 8).

Wykres 25. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego – stan na dzień 31.03.2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego* – stan na 31.03.2023 Wojewody Opolskiego <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/rejestr-wolnych-miejsc-w-placowkach-opiekunczo-wychowawczych-2023> (08.05.2023 r.) oraz danych GUS za rok 2022 r. (liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiatach w woj. opolskim wg stanu na 31.12.2022 r.).

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży do 17 lat) od lat sukcesywnie się zmniejsza (w 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 34,3 miejsca, a w 2022 r. 29,2, tj. o pięć miejsc mniej). Wpływ na to ma systematyczny spadek liczby ludności woj. opolskiego, w tym w wieku do 17 lat, oraz tzw. deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, ustawowo zobowiązująca samorządy, prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze, do ograniczania w nich liczby miejsc (do 14) i rozwoju rodzinnych form opieki.⁴⁶

3.7.5. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 19. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej											wzrost / spadek w 2022 r. 2021 r. =100%	wzrost / spadek w 2022 r. 2013 r.=100%
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022			
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	984	886	801	818	792	760	775	748	798	770	-3,5	-21,7	
w rodzinach zastępczych niezawodowych	489	494	434	423	422	447	446	422	405	392	-3,2	-19,8	
w rodzinach zastępczych zawodowych	144	149	139	125	142	145	189	191	204	218	6,9	51,4	
w rodzinnych domach dziecka	114	123	127	127	118	123	130	133	152	188	23,7	64,9	
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsca)	526	514	528	542	532	521	510	479	417	416	-0,2	-20,9	
Razem	2 257	2 166	2 029	2 035	2 006	2 006	2 050	1 973	1 976	1 984	0,4	-12,1	

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*, a także powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013-2022.

W 2022 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 1 984 (o 11 dzieci więcej niż w 2021 r. - wzrost o 0,4%).

Od początku funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci sukcesywnie maleje (mimo okresowych, niewielkich wzrostów liczby dzieci w całym systemie pieczy zastępczej). Jest to w dużym stopniu efekt działań profilaktycznych, prowadzonych przez gminy (ośrodki pomocy społecznej), m.in. w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności

⁴⁶ Według stanu na 31.03.2023r. zanotowano zmniejszenie się liczby miejsc w domach dziecka łącznie o 5 w stosunku do 2021r.

placówek wsparcia dziennego, umożliwiającą pozostanie dzieci w swoich rodzinach naturalnych i ograniczenie konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej.

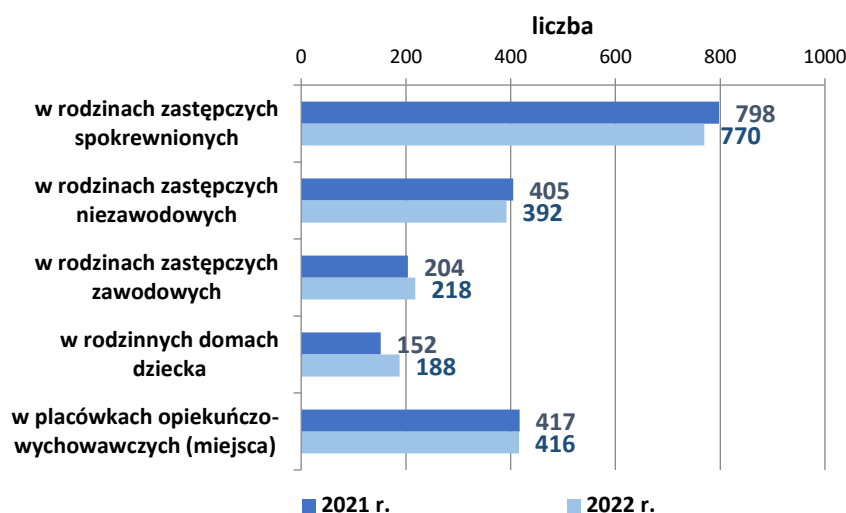
W latach 2013-2022 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmniejszyła się o 12,1% (273 osób), w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o 21,7%,
- w rodzinach niezawodowych – o 19,8%,
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc) - o 20,9%.

Natomiast prawie o 65% (z 114 do 188) wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

W 2022 r. - po raz kolejny, odnotowano wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka (razem jest ich 406), mimo to nadal liczba dzieci w tych instytucjach jest prawie 2-krotnie mniejsza niż w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem (770).

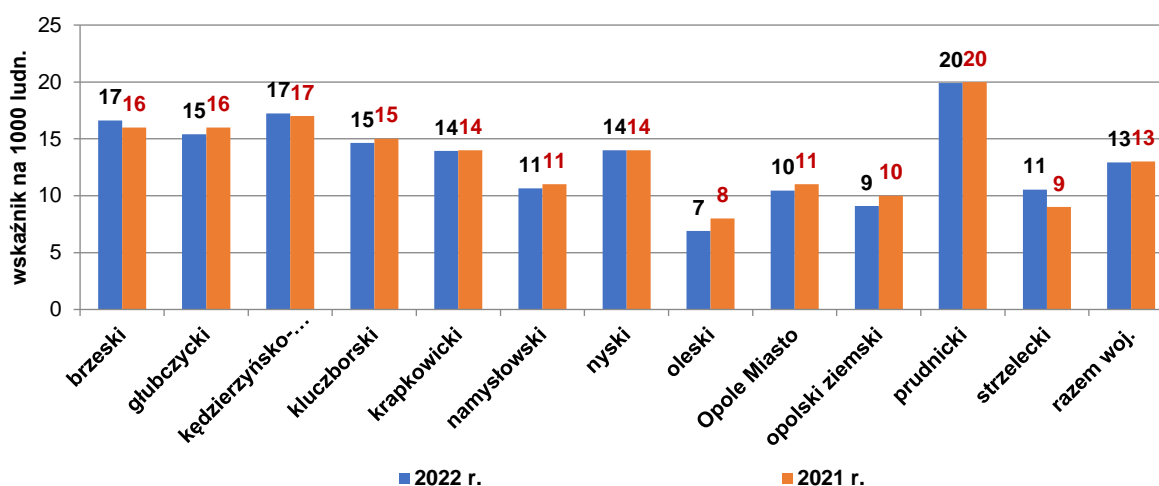
Wykres 26. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2021-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2021 r. i 2022 r.

W 2022 r. - podobnie jak w latach 2017-2020, **średnio na 1 000 mieszkańców** woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało **13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 20 (w powiecie prudnickim) do 7 (w powiecie oleskim), a w pozostałych powiatach, z wyjątkiem opolskiego (9), wskaźniki ten wyniósł 10 i więcej.

Wykres 27. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskim w 2021 r. i 2022 r. wg powiatów*

*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym do 17 lat wg stanu na 31.12.2021 r. oraz 31.12.2022 r.(BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS oraz *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 oraz od 2022-07-01 do 2022-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*

W latach 2013-2022, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 11,5%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 14,5%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych (o 41%), a liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się o 53%;
- o 62,5% wzrosła liczba asystentów rodziny i o 86,3% liczba rodzin korzystających z ich pomocy;
- wzrosła również liczba placówek wsparcia dziennego, co przekłada się na zwiększenie miejsc w tych placówkach o 18,6%.

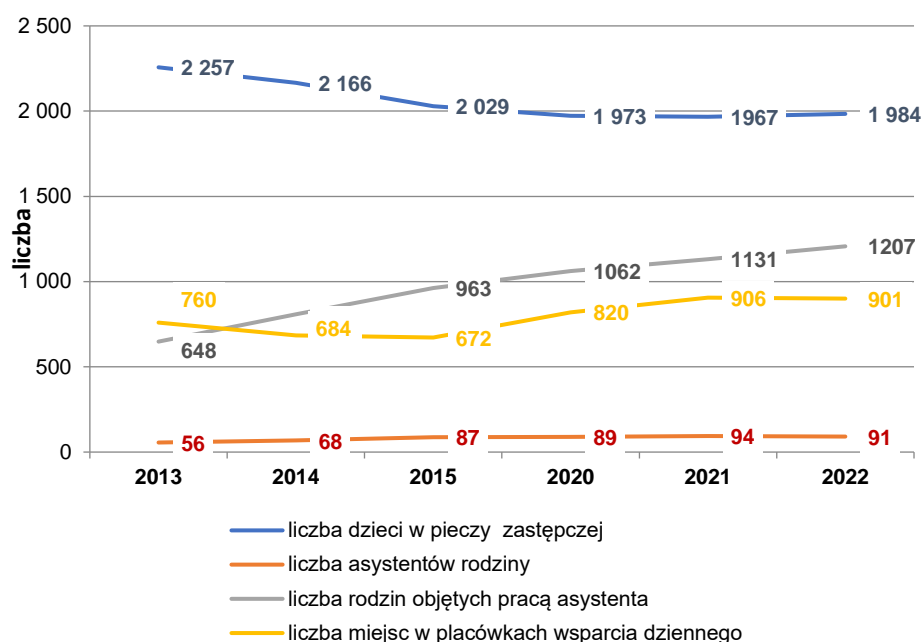
Tabela 20. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2013-2022										Wzrost / spadek w 2022 r. (do 2013 r.)
		2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022r.	
1	Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, z tego:	1 143	1 102	1 019	1 019	1 028	995	994	978	1 013	1 011	-11,5%
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	737	691	638	656	639	609	607	600	635	630	-14,5%
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	357	357	324	318	323	322	326	311	306	310	-13,2%
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	32	36	38	26	46	43	43	47	49	45	41%

5	liczba rodzinnych domów dziecka	17	18	19	19	20	21	18	20	23	26	53,0%
6	Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	526	514	526	542	532	521	510	479	463	416	-20,9%
7	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 257	2 166	2 029	2 035	2006	1 996	2 050	1 973	1 967	1 984	-12,1%
8	Liczba asystentów rodziny	56	68	87	97	97	98	95	89	94	91	62,5%
9	Liczba rodzin objętych pracą asystenta	648	809	963	1182	1239	1169	1 129	1 062	1 131	1 207	86,3%
10	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	760	684	672	841	841	934	805	820	906	901	18,6%

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (w latach 2013- 2022).

Wykres 28. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2015 oraz w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2013- 2022.

3.7.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim funkcję organizatorów pieczy zastępczej w każdym powiecie pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie, w których zatrudnieni są koordynatorzy pieczy zastępczej.

W 2022 r. PCPR-y zatrudniały 43 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2021r. – 46, w 2020 r. – 43, w 2019 r. – 42, a w 2018 r. – 39), w tym 3 koordynatorów zatrudniono w ramach projektu **Blżej rodziny i dziecka**. Łącznie koordynatorzy pracowali z 711 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

Na jednego koordynatora przypadało ponad 16 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (w 2021r. – 15, w 2020 r. – 13, w 2019 r. – 18, a w 2018 r. – 19).

3.7.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej⁴⁷

W 2022 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz innych instytucji wsparcia, świadczenia w formie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie otrzymało 114 wychowanków⁴⁸, z tego:

- 73 świadczenia osób opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka);
- 32 świadczenia dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 9 świadczeń dla osób opuszczających inne ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, finansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł prawie **1 254 tys. zł**, z tego koszt pomocy:

- na kontynuowanie nauki – 771,2 tys. zł;
- pieniężnej na usamodzielnienie – 379,4 tys. zł;
- na zagospodarowanie – 103,2 tys. zł.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła w 2022 r. 10 998 zł.

3.8. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

3.8.1. Domy pomocy społecznej

W 2022 r. w województwie opolskim funkcjonowało 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej, w których były 3 082 miejsca (tyle samo co w latach 2018-2021), z tego:

- 3 domy dla osób w podeszłym wieku na 222 miejsca,
- 12 domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie na 1 019 miejsc,
- 3 domy dla przewlekle psychicznie chorych na 841 miejsc,
- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 477 miejsc,
- 6 domów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 523 miejsca⁴⁹.

W porównaniu do 2021 r. liczba DPS-ów pozostała bez zmian, natomiast:

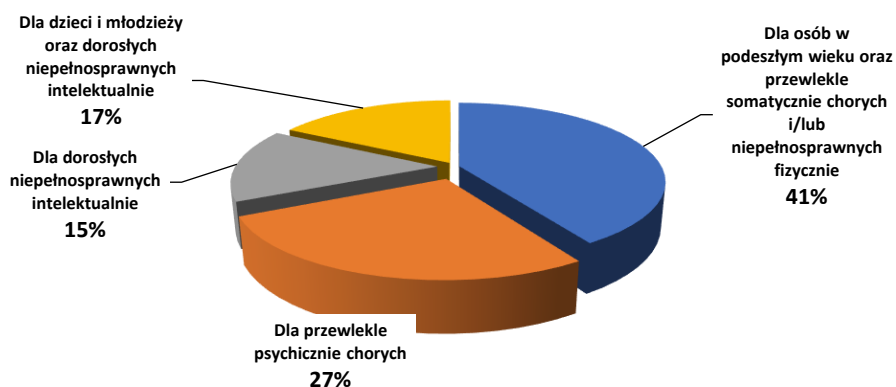
⁴⁷ Osoby pełnoletnie opuszczające dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

⁴⁸ Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja Sprawozdania resortowe.

⁴⁹ W 2022 r. na 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (domów pomocy społecznej) 26 jest prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne (zgromadzenia i wspólnoty zakonne Kosiółka katolickiego), 2 przez osoby prawne (DPS w Jakubowicach i DPS w Borkach Wielkich), a 1 przez gminę (Gogolin).

- zmienił się podmiot prowadzący Dom pomocy społecznej w Borkach Wlk. (od 29.09.2021 r. jest to OPS Support Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie, zamiast zgromadzenia zakonnego – Sióstr Służebniczek NMP NP w Leśnicy);
- DPS w Borkach Wlk. rozszerzył przeznaczenie domu o osoby przewlekle somatycznie chore (dotychczas był tylko dla osób w podeszłym wieku), co spowodowało zmniejszenie z 4 do 3 liczby domów przeznaczonych tylko dla osób w podeszłym wieku (a wzrost z 11 do 12 liczby domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie).

Wykres 29. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2022 r. – struktura liczby miejsc wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2022 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej – aplikacja Sprawozdania resortowe oraz powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W 2022 r. - podobnie jak w latach 2018-2021, w strukturze placówek stacjonarnych pomocy społecznej wg typów brak jest istotnych zmian:

- dominującą grupą są nadal DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie – łącznie 41% miejsc;
- 27% miejsc przeznaczonych jest dla przewlekle psychicznie chorych;
- prawie 1/3 (32%) stanowią domy dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w tym DPS-y przeznaczone wyłącznie dla osób dorosłych (15% miejsc).

Tabela 21. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2022 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2022 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekłe somatycznie chorych		w podeszłym wieku oraz przewlekłe somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie		przewlekłe psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
Liczba domów	Liczba miejsc			Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc		
1	brzeski	2	148	0	0	0	0	1	53	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29 ^a	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	172	0	0	0	0	1	49	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	191	0	0	1	76	0	45 ^b	0	0	1	70	0	0
5	krakowicki	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	309	0	0	0	0	2	164	1	65	0	0	1	80
8	oleski	2	112	0	0	0	0	1	42	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	3	310	0	0	0	0	2	190	0	0	0	0	1	120
10	opolski	2	278	0	0	0	59 ^c	1	55	0	0	1	164	0	0
11	prudnicki	3	190	0	72 ^d	0	0	2	56	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	458	0	0	0	0	1	238	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę (DPS w Kamionku)	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM WOJ.		29	3 082	3	222	1	135	11	892	3	841	5	469	6	523

^a Filia w Głubczycach (29 miejsc) DPS-u w Klisinie (743 miejsca, w tym 714 dla przewlekłe psychicznie chorych).

^b Filia dla niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc) DPS-u w Kluczborku (121 miejsc, w tym 76 dla przeznaczony jest dla przewlekłe somatycznie chorych).

^c DPS w Prószkowie jest dla osób przewlekłe somatycznie chorych (59 miejsc) i osób niepełnosprawnych intelektualnie (164 miejsca).

^d w DPS w Prudniku wskazano 72 miejsca dla osób w podeszłym wieku (na 78 miejsc).

Źródło: Rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego z 01.10.2021 r., opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r., a także *MRPIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2022 r.*

Województwo opolskie - podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (w tym głównie w domach pomocy społecznej) w porównaniu do liczby mieszkańców.

W 2022 r. - według danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej - **najwyższy wskaźnik liczby miejsc w gminnych i ponadgminnych domach pomocy społecznej do liczby mieszkańców** (na 10 tys. ludności) **występuje w woj. opolskim (32,70)**, a następnie w województwach: świętokrzyskim (28,31), warmińsko-mazurskim (26,75) i łódzkim (25,78). Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 21,22.

Tabela 22. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2022 r. – wg województw

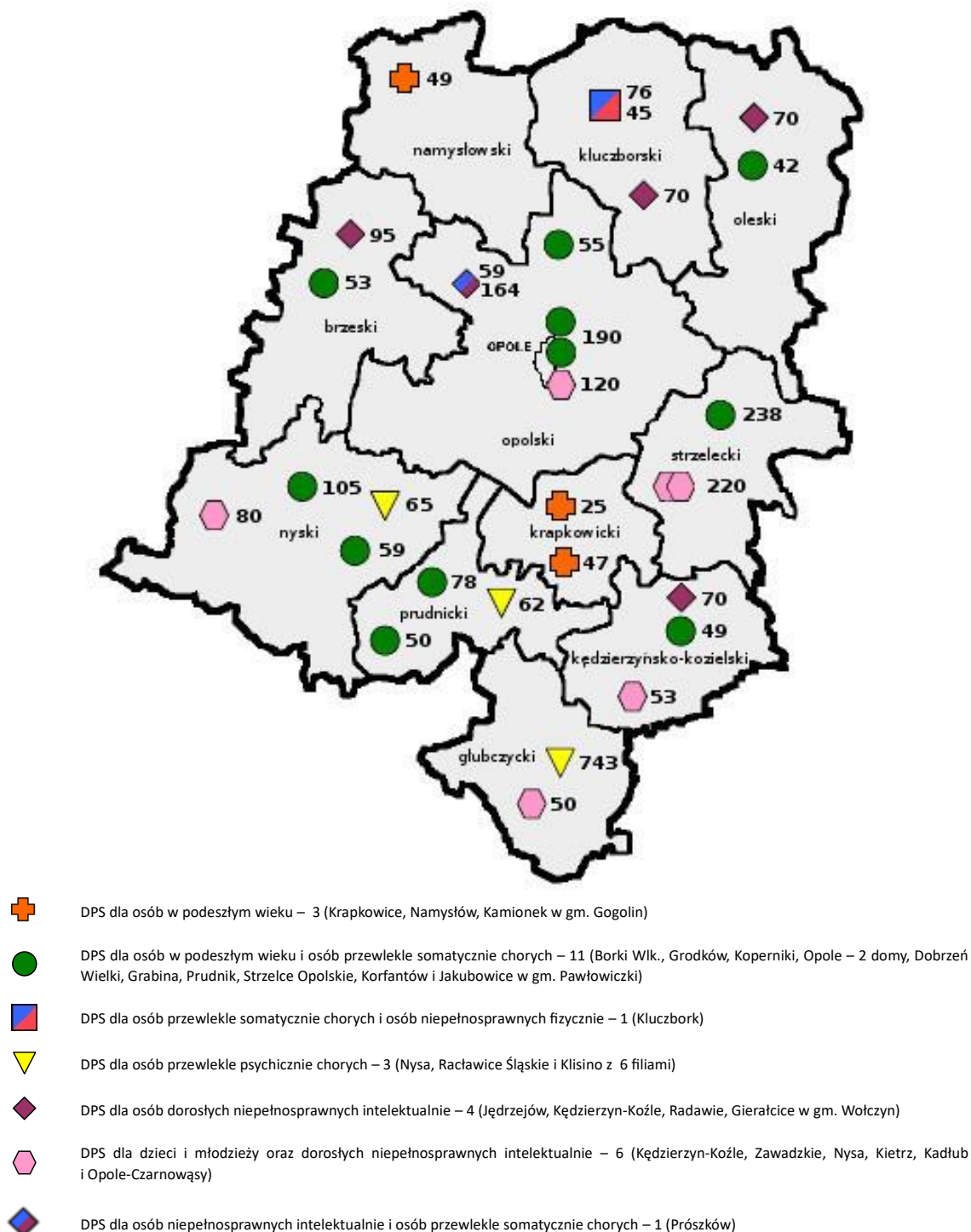
Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 31.12.2022 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
1	DOLNOŚLĄSKIE	5 834	2 888 033	20,20	10
2	KUJAWSKO-POMORSKIE	3 982	2 006 876	19,84	12
3	LUBELSKIE	4 525	2 024 637	22,34	9
4	LUBUSKIE	2 236	979 976	22,38	8
5	ŁÓDZKIE	6 134	2 378 483	25,78	4
6	MAŁOPOLSKIE	8 114	3 429 014	23,66	5
7	MAZOWIECKIE	9 340	5 510 612	16,94	15
8	OPOLSKIE	3 082	942 441	32,70	1
9	PODKARPACKIE	4 881	2 079 098	23,47	6
10	PODLASKIE	2 177	1 143 355	19,04	13
11	POMORSKIE	4 045	2 358 307	17,15	16
12	ŚLĄSKIE	8 573	4 346 702	19,72	11
13	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 336	1 178 164	28,31	2
14	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 656	1 366 430	26,75	3
15	WIELKOPOLSKIE	6 382	3 493 577	18,26	14
16	ZACHODNIOPOMORSKIE	3 870	1 640 622	23,58	7
Polska razem		80 167	37 766 327	21,22	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRIPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2022 r., zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - aplikacja Sprawozdania resortowe (Sprawozdawczość krajowa), a także danych demograficznych GUS (Dziedzinowe Bazy Wiedzy).

Pierwsza pozycja woj. opolskiego (wśród wszystkich województw w Polsce) pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej (do liczby mieszkańców) odnotowana jest od wielu lat (a w statystyce regionalnej od ponad 10).

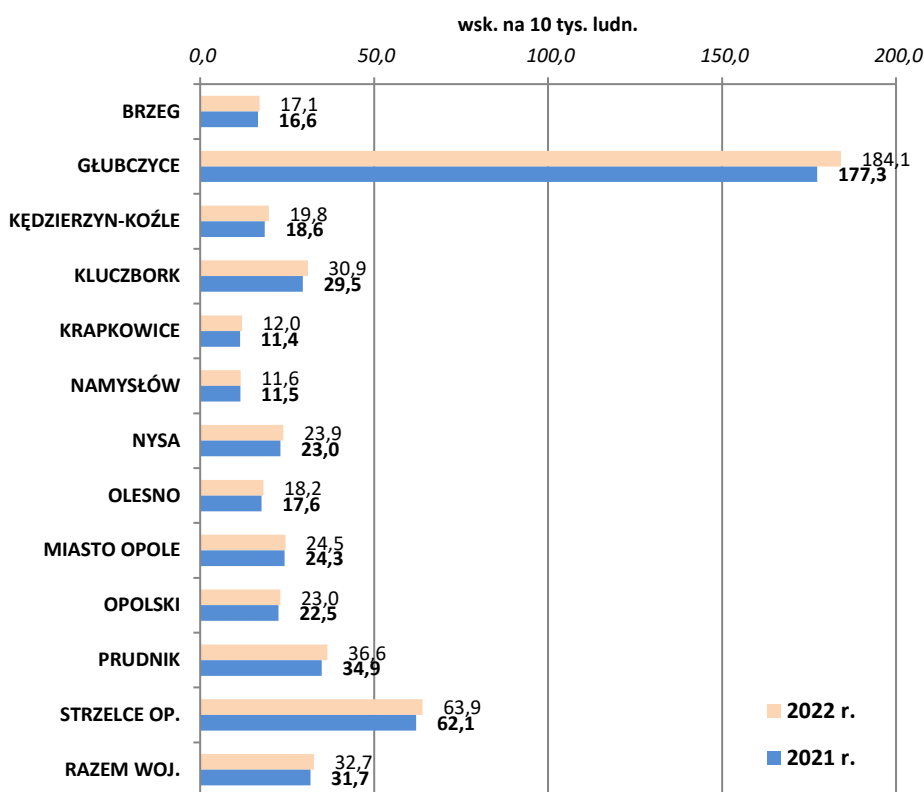
Województwo opolskie wyróżnia także najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekle psychicznie chorych, zwłaszcza występujący w powiatach: głubczyckim, nyskim, prudnickim, brzeskim i namysłowskim.

Mapa 4. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2022 r. – wg typów

W 2022 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców **przypadały 32,7 miejsca w domach pomocy społecznej** i wskaźnik ten wahał się od najniższego w powiecie krapkowickim (11,6) do najwyższego w powiecie głubczyckim **ponad 184 miejsc na 10 tys. mieszkańców** (wzrost z 177,3 w 2021 r. do 184,1 w 2022 r.)

Wykres 30. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2021-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2022 r. oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W 2022 r. bieżące utrzymanie 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim oraz odpłatność gminy za pobyt w DPS wyniosło 217 869 tys. zł (o 10% więcej niż w 2021 r. – 197 467 tys. zł).

Według najnowszych danych w 2022 r. miesięczny **koszt utrzymania miejsca w domu pomocy społecznej** wynosi 5 189 zł (o 10,8% - 431 zł, więcej niż w 2021 r.).

Koszt ten waha się od 3 651 zł (w DPS dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych w Kopernikach – gm. Nysa) do 5 257 zł (w DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Jędrzejowie – gm. Grodków).

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2019-2022 o 32,4% (z 3 341 zł do 4 425 zł), a w porównaniu do 2015 r. o 55,4% (z 2 848 zł).

Tabela 23. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i roku 2023

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2021 r.	2022 r.	2023 r.
1.	Powiat brzeski	2	148			
2.	DPS Grodków		53	4 374	4 690	5 377

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2021 r.	2022 r.	2023 r.
3.	DPS Jędrzejów		95	4 734	5 257	5 927
4.	Powiat głubczycki	2	793			
5.	DPS Klisino		743	3 936	4 369	5 170
6.	DPS Kietrz		50	4 099	4 465	5 047
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3	172			
8.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Zielna)		70	3 807	4 178	5 093
9.	DPS Kędzierzyn-Koźle (ul. Łukasiewicza)		53	3 988	4 542	5 155
10.	DPS w Jakubowicach		49	3 814	4 026	4 474
11.	Powiat kluczborski	2	191			
12.	DPS Kluczbork		121	3 440	3 859	5 170
13.	DPS Gierałcice		70	3 822	4 316	5 017
14.	Powiat krapkowicki (DPS w Krapkowicach)	1	25	4 070	4 880	5 700
15.	Powiat namysłowski (DPS w Namysłowie)	1	49	4 130	4 600	5 460
16.	Powiat nyski	4	309			
17.	DPS Korfantów		59	3 770	4 061	4 972
18.	DPS Nysa (ul. Świętojańska)		65	4 200	4 542	5 281
19.	DPS Nysa (Al. Wojska Polskiego)		80	4 417	4 944	5 782
20.	DPS Koperniki		105	3 470	3 651	4 266
21.	Powiat oleski	2	112			
22.	DPS Radawie		70	4 501	4 821	5 503
23.	DPS Borki Wielkie		42	3 360	3 815	5 200
24.	Miasto Opole	3	310			
25.	DPS Opole (ul. Szpitalna)		52	4 000	4 500	5 000
26.	DPS Opole – Kombatant		138	4 348	4 810	5 351
27.	DPS Opole (Pl. Klasztorny)- Czarnowąsy		120	3 349	3 988	4 478
28.	Powiat opolski	2	278			
29.	DPS Prószków		223	4 250	4 650	5 949
30.	Dobrzeń Wielki		55	3 670	4 100	4 850
31.	Powiat prudnicki	3	190			
32.	DPS Grabina		50	3 824	4 198	4 668

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2021 r.	2022 r.	2023 r.
33.	DPS Prudnik		78	4 140	4 593	5 492
34.	DPS Raclawice Śl.		62	4 127	4 536	5 278
35.	Powiat strzelecki	3	458			
36.	DPS Strzelce Op.		238	4 077	4 516	4 973
37.	DPS Zawadzkie		110	3 811	4 242	4 972
38.	DPS Kadłub		110	4 095	4 511	5 200
40.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	4 190	4 651	5 685
41.	Łączna średnia	29	3 082	3 994	4 425	5 189

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji ogłoszonych w Dzienniku Urzędowy Województwa Opolskiego przez Starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w latach 2021-2022 oraz w 2023 r., a także inf. telefonicznych z DPS-ów.

Na koniec 2022 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 189 osób (o 7% więcej niż w 2021 r. i 24% mniej niż w 2020 r.), wcześniej liczba oczekujących corocznie wzrastała – z 225 w 2017 r. do 342 osób w 2019 r.)

Podobnie jak w latach poprzednich największą grupą oczekujących są osoby w podeszłym wieku i przewlekle chore somatycznie i/lub niepełnosprawne fizycznie (145 osób – 76,7%). Pozostałe osoby oczekiwały na miejsce w DPS-ach dla przewlekle psychicznie chorych (26 osób) oraz dla dzieci, młodzieży lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (18 osób).

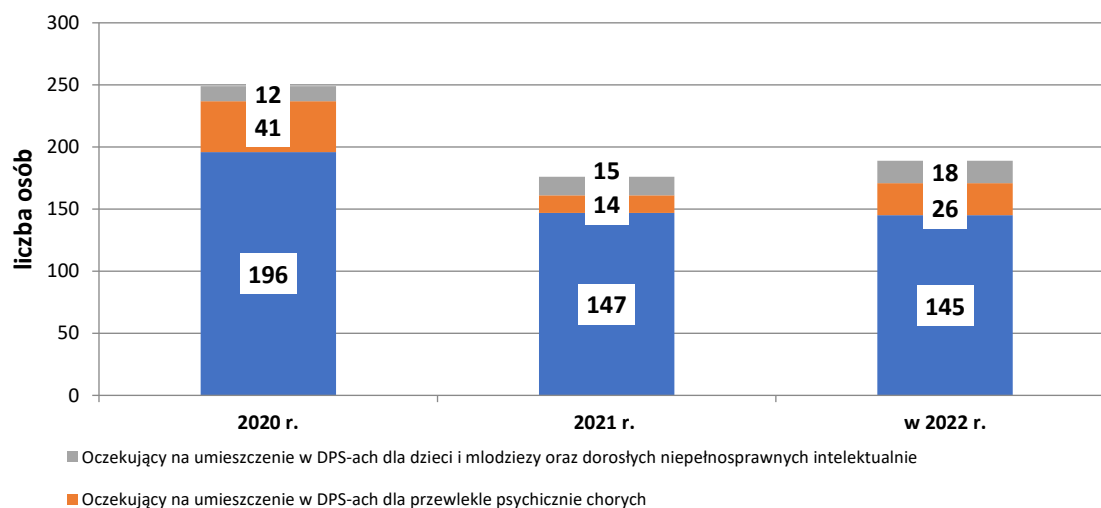
Tabela 24. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2022 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie)

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskie w latach 2018-2022						
		Miejsca statutowe na 31.12.2022 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS w grudniu:					Wskaźnik liczby oczekujących w 2022 r. do liczby miejsc statutowych
			2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	
1	brzeski	148	1	5	0	0	0	0,0
2	głubczycki	793	49	58	33	20	25	3,2
3	kędzierzyńsko-kozielski	172	15	4	7	11	8	4,7
4	kluczborski	191	25	29	15	13	10	5,2
5	krapkowicki	72	4	9	5	7	7	9,7
6	namysłowski	49	0	4	4	1	1	2,0
7	nyski	309	48	58	36	11	19	6,1
8	oleski	112	0	0	1	1	0	0,0

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskie w latach 2018-2022						
		Miejsca statutowe na 31.12.2022 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS w grudniu:					Wskaźnik liczby oczekujących w 2022 r. do liczby miejsc statutowych
			2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	
9	Opole Miasto	310	57	75	48	30	19	6,1
10	opolski	278	55	61	78	68	80	28,8
11	prudnicki	190	27	21	18	11	8	4,2
12	strzelecki	458	36	18	4	3	12	2,6
13	DPS woj. opolskiego – razem	3 082	317	342	249	176	189	6,1
14	W tym DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie	1 249	252	260	196	147	145	11,6
15	Udział liczby miejsc w DPS dla osób w podeszłym wieku, chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie do liczby oczekujących w %	41,0	79,5	76	78,7	83,5	76,7	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII/2022r. oraz powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

Wykres 31. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2022 wg typów domów

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2020 r., w 2021 r. i 2022 r.

W porównaniu do 2021 r. liczba oczekujących na miejsce w DPS-ach nieznacznie wzrosła (o 13 osób, choć względem 2020 r. spadła o 60 osób). W okresie pandemii COVID-19 liczba wniosków o umieszczenie oraz decyzji OPS-ów kierujących osoby do domów pomocy społecznej była mniejsza w głównej mierze z powodu obaw mieszkańców i ograniczeń epidemicznych.

Mimo mniejszej liczby oczekujących w porównaniu do 2020 r.

- nadal - obserwowany od lat, największy udział procentowy oczekujących na miejsce jest w DPS-ach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (76,7% w 2022 r.);
- pozostałe 9,5% - podobnie jak w latach wcześniejszych, obejmują osoby oczekujące na miejsce w domach pomocy społecznej dla: dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (18 osób – 9,5%) oraz przewlekle psychicznie chorych (26 osób – 13,7%).

W domach pomocy społecznej przebywają osoby o zróżnicowanym statusie społeczno-ekonomicznym, w tym osoby o bardzo niskich dochodach, wymagające specjalistycznej, całodobowej opieki, umieszczone w takiej instytucji na podstawie decyzji ośrodka pomocy społecznej. Oznacza to, że nawet dla grupy osób najbardziej potrzebujących liczba miejsc w publicznych placówkach całodobowej opieki jest daleka od zaspokojenia potrzeb (średni stopień zaspokojenia potrzeb wśród klientów pomocy społecznej na tego typu całodobową opiekę wynosi 67%). Wprawdzie liczba klientów pomocy społecznej corocznie zmniejsza się, jednak ze względu na zmiany demograficzne i spadek liczby urodzeń, zmienia się struktura korzystających z pomocy społecznej. Zwiększa się udział emerytów i rencistów, w tym samotnie gospodarujących, a istotnie spada liczba rodzin z dziećmi i rodzin niepełnych, objętych pomocą społeczną (w 2010 r. rodziny z dziećmi i niepełne stanowiły 53% objętych pomocą, a w 2021 r. – 30%, natomiast rodziny emerytów i rencistów w 2010 r. stanowiły 22% korzystających ze wsparcia, a w 2021 r. – 29%). W konsekwencji, celem zabezpieczenia obecnych potrzeb oraz przyszłego niwelowania liczby osób kierowanych do publicznych placówek całodobowych, koniecznym jest rozwój usług polegających na wsparciu opiekunów osób wymagających intensywnej opieki oraz chorych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.⁵⁰

3.8.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody.⁵¹

W 2022 r. w rejestrze Wojewody Opolskiego były **32 podmioty, prowadzące domy o łącznej liczbie miejsc 1 187**⁵². W porównaniu do 2021 r. liczba miejsc w placówkach całodobowych wzrosła o 23 (o 1,98%), przy takiej samej liczbie podmiotów prowadzących domy (jednak w latach 2018-2022 liczba „komercyjnych” placówek całodobowej opieki zwiększyła się o 13, a liczba miejsc od 2018 r. do 2022 r. wzrosła o 464 miejsca tj. o ponad 64,18%).⁵³

łącznie w 2022 r. woj. opolskie dysponowało 61 stacjonarnymi placówkami opiekuńczymi (29 DPS-ów i 32 placówki całodobowej opieki), w których było 4 269 miejsc (3 082 miejsca

⁵⁰ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

⁵¹ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901 t. j.).

⁵² Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 21.06.2022 r.

⁵³ Wg stanu na 21 czerwca 2022 r. (najnowszy ogłoszony Rejestr Wojewody Opolskiego) liczba placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim wyniosła 32, tj. była taka sama jak w latach 2020-2021 (w 2018 r. liczba tego typu placówek wyniosła 19 pomiotów na 723 miejsc).

w DPS-ach i 1 187 miejsca w placówkach całodobowych). Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców wyniósł 45,2 (w 2021 r. – 43,5).

Tabela 25. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2022 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
1	Dom Seniora „Słoneczna Jesień Życia” w Zwanowicach	Brzeg	brzeski	58
2	Placówka Całodobowej Opieki dla Osób Starszych "Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	głubczycki	46
3	Dom opieki dla osób starszych „Spokojna Przystań II” w Baborowie	Baborów	głubczycki	73
4	Rodzinny Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	8
5	Centrum Opieki i Rehabilitacji Ostoja w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	17
6	Placówka Całodobowej Opieki „Nadzieja” w Pawłowiczkach	Pawłowiczki	kędzierzyńsko-kozielski	16
7	„Dom Seniora” w Kędzierzynie -Kozłu	Kędzierzyn-Kozł	kędzierzyńsko-kozielski	50
8	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. Komandytowa w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	90
9	Stobrawskie Centrum Seniora – Opieka Sp. z o.o. w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	37
10	Dom Seniora „Amazonka” w Mosznej	Strzeleczy	krapkowicki	30
11	Angela Adamczyk „Senior pod Gołębiem” w Smarchowicach Wielkich	Namysłów	namysłowski	15
12	Rezydencja Seniora EDESSA w Ładzach	Pokój	namysłowski	53
13	Teresa Zając „Dom Kwitnącej Jesieni” w Starym Lesie	Głuchołazy	nyski	15
14	Dom Opieki „Złote Borki” w Jarnołtówku	Głuchołazy	nyski	62
15	Dom Opieki „Dwór Biskupi” w Nysie	Nysa	nyski	36
16	Dom Opieki „Nestor” w Nysie	Nysa	nyski	56
17	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	oleski	24
18	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki” w Borkach Małych	Olesno	oleski	94
19	Dom Seniora „Paulinka” w Pawłowicach	Gorzów Śląski	oleski	30
20	Dom Opieki DESIDERATA w Praszce	Praszka	oleski	30
21	Dom Opieki Zgromadzenia Córki Św. Kamila w Opolu (Sławice)	Opole	Miasto Opole	15
22	Dom Seniora „Pogodna Jesień” w Opolu	Opole	Miasto Opole	29

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
23	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek N.M.P.N.P. w Ozimku	Ozimek	opolski	18
24	Pensjonat „Pokoje seniora” w Niemodlinie	Niemodlin	opolski	43
25	„Rezydencje” Plewiński Damian w Dylakach	Ozimek	opolski	25
26	Dom Opieki Społecznej „Rezydencja Elwira” w Rzędowie	Turawa	opolski	17
27	Dom Świętego Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	prudnicki	30
28	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	strzelecki	50
29	Dom Opieki „Siedlisko” w Staniszczech Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
30	„Seniorenresidenz Tilam II” w Staniszczech Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	30
31	Dom Seniora „TILIAM” w Zawadzkiem	Zawadzkie	strzelecki	30
32	Centrum Seniora ANNA w Jemielnicy	Jemielnica	strzelecki	30
RAZEM				1 187

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego – stan na dzień 21.06.2022 r.

3.8.3. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora

W 2022 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały **24 dzielne domy pomocy**, w których było 1 638 miejsc (o 18 miejsc więcej niż w 2021 r., na co wpływ miało utworzeniu dodatkowych miejsc w już istniejących domach).

Spośród 24 dziennych domów pomocy 7 placówek powstało w ramach programów: Senior–Wigor (w Niemodlinie, Polskiej Cerekwi i Głogówku) oraz Senior+ (w Namysłowie, Pokoju, Głuchołazach i w 2021 r. w Paczkowie), a **1 dom w ramach środków RPO WO 2014-2020** (Dom Dziennego Pobytu w Bładaczu utworzony w 2017 r.).

W 2022 r. koszt utrzymania DDP-ów (finansowany przez budżet gmin oraz ze środków budżetu państwa i UE) wyniósł 14 683 tys. zł (w 2021 r. 11 963 tys. zł). Średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 747 zł miesięcznie (w 2021 r. ok. 631 zł).

Tabela 26. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2022 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Dzielne domy pomocy w 2022 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
brzeski	1	35	0	0	1	35

Powiat	Dzienne domy pomocy w 2022 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+		Liczba jednostek	Liczba miejsc
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc		
głubczycki	1	207	0	0	1	207
kędzierzyńsko-kozielski	5	485	1	20 ^a	6	505
kluczborski	0	0	0	0	0	0
krapkowicki	3	140	0	0	3	140
namysłowski	0	0	2	45 ^b	2	45
nyski	1	80	2	75 ^c	3	155
oleski	0	0	0	0	0	0
Opole Miasto	4	470	0	0	4	470
opolski	2	41 ^d	1	20 ^e	3	61
prudnicki	0	0	1	20 ^f	1	20
strzelecki	0	0	0	0	0	0
Razem w woj.	17	1 458	7	180	24	1 638

^a Dom Senior-Wigor w Polskiej Cerekwi

^b Dzienny Dom Senior+ w Namysłowie (powiatowy) oraz Dzienny Dom Senior+ w Pokoju

^c Dzienny Dom Senior+ w Głuchołazach oraz Dzienny Dom Senior+ w Paczkowie

^d Dom Dziennego Pobytu w Białymostku powstał w 2017 r. w ramach RPO WO 2014-2020 oraz Dom Dziennego Pobytu przy DPS w Prószkowie (powiatowy)

^e Dom Senior-Wigor w Niemodlinie

^f Dom Senior-Wigor w Głogówku

Źródło: gminne i powiatowe *oceny zasobów pomocy społecznej* w 2022 r., zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej – rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Ocena zasobów pomocy społecznej* (22.05.2023 r.), oraz materiały własne ROPS w Opolu.

Ponadto – w województwie opolskim w 2022 r., zidentyfikowano 76 Klubów seniora, utworzonych i finansowanych w ramach środków własnych samorządu gminnego, w tym z Programu Senior+, organizacji pozarządowych (głównie przedstawicielstw Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów), parafii Kościoła katolickiego, a także innych lokalnych instytucji (np. spółdzielni mieszkaniowych) i środków zewnętrznych. Liczba miejsc w tych Klubach wynosi ogółem 2 886.

Z 76 Klubów seniora prawie 26 % (20 podmiotów) zostało utworzonych w ramach środków Samorządu Województwa Opolskiego (RPO WO 2014-2020), na łączną liczbę 362 miejsc. Przy czym większość tych Klubów funkcjonuje w gminach wiejskich, zwłaszcza na terenie małych miejscowości.

Tabela 27. Kluby Seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2022 r.

Lp.	Powiat	Kluby seniora w 2022 r.				Razem	
		w tym powstałe z wykorzystaniem					
		własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020		liczba jednostek	liczba miejsc
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc		
1	brzeski	4	120	0	0	4	120
2	głubczycki	5	165	0	0	5	165
3	kędzierzyńsko-kozielski	6	374	3	45	9	419
4	kluczborski	3	120	0	0	3	120
5	krapkowicki	2	92	3	55	5	147
6	namysłowski	2	60	0	0	2	60
7	nyski	7	295	0	0	7	295
8	oleski	4	249	3	60	7	309
9	Opole Miasto	7	266	0	0	7	266
10	opolski	11	523	6	102	17	625
11	prudnicki	2	50	1	15	3	65
12	strzelecki	3	210	4	85	7	295
Razem w woj.		56	2 524	20	362	76	2 886

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych i informacji zamieszczonych na stronach internetowych gmin, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji prowadzących klub seniora, a także bezpośrednich informacji tel. z ośrodków pomocy społecznej i podmiotów prowadzących kluby w woj. opolskim (24.05.2023 r.).

Razem w 2022 r. województwo opolskie dysponowało 100 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych (dienne domy pomocy i kluby seniora) na 4 524 miejsc.

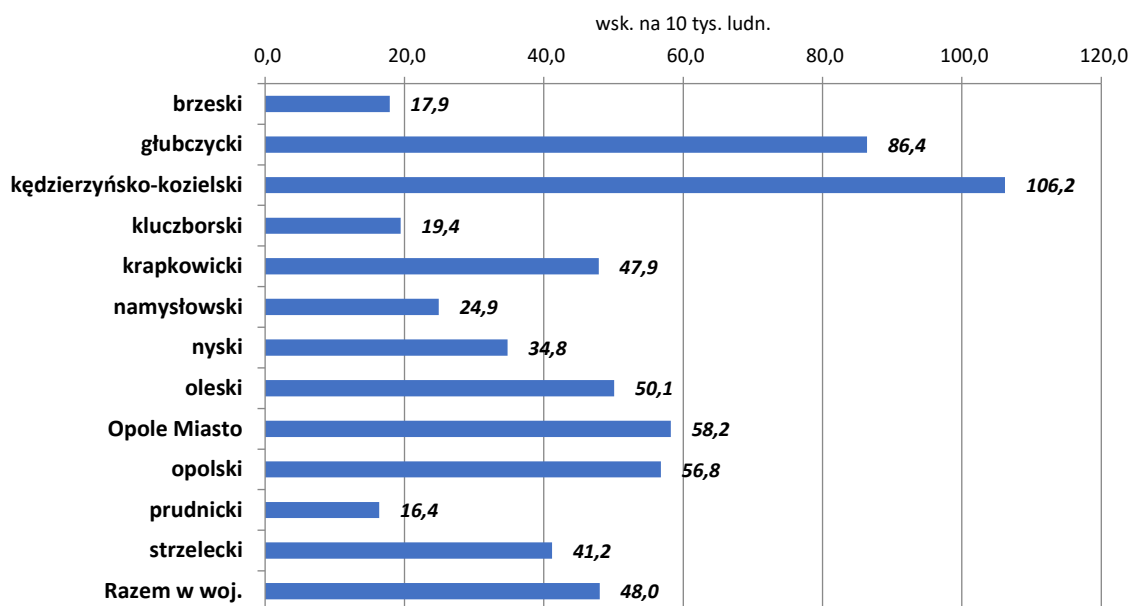
Tabela 28. Dzielne domy pomocy i kluby seniora w woj. opolskim w 2022 r.

Lp.	Powiat	Dzielne domy pomocy		Kluby seniora		Dzielne domy pomocy i Kluby seniora -razem	
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1.	brzeski	1	35	4	120	5	155
2.	głubczycki	1	207	5	165	6	372
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	505	9	419	15	924
4.	kluczborski	0	0	3	120	3	120
5.	krapkowicki	3	140	5	147	8	287
6.	namysłowski	2	45	2	60	3	105
7.	nyski	3	155	7	295	10	450
8.	oleski	0	0	7	309	7	309
9.	Opole Miasto	4	470	7	266	11	736
10.	opolski	3	61	17	625	20	686
11.	prudnicki	1	20	3	65	4	85
12.	strzelecki	0	0	7	295	7	295
Razem w woj.		24	1 638	76	2 886	100	4 524

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r. oraz materiałów własnych.

Najwięcej miejsc w stosunku do liczby ludności było w powiecie kędzierzyńsko-kozielski (106,2), a najmniej w powiecie prudnickim – 16,4 (średni wskaźnik w woj. opolskim wyniósł prawie 48,0 miejsca). Przy czym w wyniku aktywności samorządów, w tym realizacji programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+) oraz wykorzystania środków z RPO WO 2014-2020, od 2016 r. w każdym powiecie województwa nastąpił wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia dziennego dla osób starszych.

Wykres.32. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i Klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2022r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022r. oraz materiałów własnych.

3.8.4. Środowiskowe domy samopomocy

W 2022 r. w woj. opolskim funkcjonowało 15 środowiskowych domów samopomocy, posiadających 799 miejsc dla osób z zaburzeniami psychicznymi .

W porównaniu do 2021 r. liczba ŚDS-ów nie zmieniła się, ale spadła liczba miejsc w tych jednostkach łącznie o 13 (z 812 do 799).

Od 2017 r. liczba miejsc w ŚDS wzrosła o 92 (15%), co jest wynikiem powstania nowych domów oraz corocznego zwiększania liczby miejsc w już istniejących placówkach, jednak każdorazowo wymaga to zgody wojewody, który przekazuje środki na utrzymanie ŚDS w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej⁵⁴.

⁵⁴ Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w minimalnym stopniu z własnych środków samorządu.

Tabela 29. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2022 r.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Siedziba ŚDS	Liczba miejsc
1	brzeski	Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Brzeg	Brzeg	28
2		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Grodków	Grodków	30
3	głubczycki	Gmina Głubczyce	Nowe Gołuszowice	60
4	kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyn-Koźle	52
5	kluczborski	Gmina Kluczbork	Kluczbork	86
6	krapkowicki	Gmina Krapkowice	Krapkowice	73
7	namysłowski	Gmina Namysłów	Namysłów	35
8	nyski	Caritas Diecezji Opolskiej na zlecenie Gminy Nysa	Nysa	55
9		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Paczków	Paczków	45
10	oleski	Powiat Oleski	Sowczyce	41
11		Gmina Praszka	Gana	50
12	Opole Miasto	Gmina Opole	Opole	84
13		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Opole	Opole	40
14	prudnicki	Gmina Prudnik	Prudnik	60
15	strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	Strzelce Op.	60
Razem				799

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2021 r.

Spośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

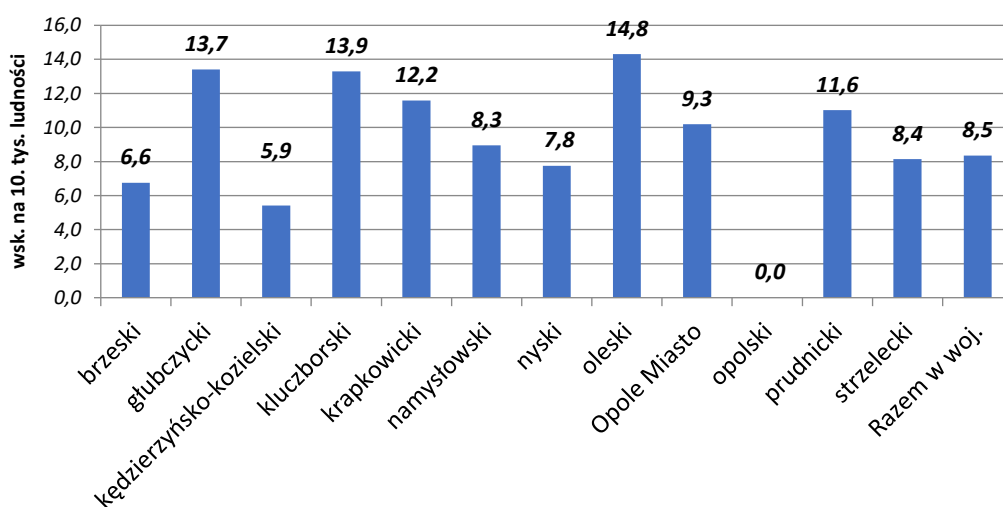
- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (ŚDS w Sowczech);
- 5 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin (w Brzegu, Grodkowie, Paczkowie, Nysie i Opolu).

W 2022 r. koszt utrzymania tych placówek wyniósł 21 764 tys. zł (o 18 % więcej niż w 2021 r.)

Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w ŚDS-ach w 2022 r. wyniósł ok. 2 270 zł.

Jedynym powiatem w woj. opolskim bez środowiskowego domu samopomocy jest powiat opolski (a po dwa ŚDS-y występują w Opolu Mieście oraz powiatach: brzeskim, nyskim oleskim). Powiat oleski ma też najwyższy wskaźnik liczby miejsc w stosunku do liczby mieszkańców (14,8), co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada ponad 14 miejsc w tych placówkach. Średni wskaźnik dla woj. opolskiego wynosi 8,5 (w 2021 r. 8,3).

Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2022 r. – wg powiatów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

3.8.5. Mieszkania chronione/wspomagane

Istotnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest rozwój różnych form mieszkalnictwa wspierającego. Zaspokojenie potrzeb w tym zakresie odbywa się najczęściej w ramach posiadanych przez gminę zasobów komunalnych, w tym poprzez najem socjalny oraz tworzenie (także przez powiat) mieszkań chronionych, jako formy systemu pomocy społecznej, przeznaczonych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (starszych, chorych, z niepełnosprawnościami). Wskazuje się przy tym, że ze względu na wieloletnią praktykę działań środowiskowych, w tym realizację projektów unijnych, mieszkania chronione winny być obecnie rozwijane jako mieszkania wspomagane z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających.⁵⁵

W 2022 r. w woj. opolskim liczba miejsc w mieszkaniach chronionych/wspomaganych wyniosła 265 (o 20 więcej niż w 2021 r.), z tego:

⁵⁵ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025 s. 9, https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

- 61 miejsc (23%) przypadają dla młodzieży opuszczającej placówki opieki i wychowania;
- 98 miejsc (36%) przeznaczonych było dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zagrożonych przemocą domową (miejsc interwencyjne);
- 88 miejsc zajmowały osoby starsze oraz inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu (36%).

Tabela 30. Mieszkania chronione/wspomagane w woj. opolskim w 2022 r.

Powiat	Mieszkania chronione/wspomagane w woj. opolskim w 2022 r.						Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/miejsc	W tym:				
			dla osób usamodzielnianych, opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi i / zagrożonymi przemocą domową	dla osób w podeszłym wieku	Dla migrantów wojennych (do późniejszego zagospodarowania dla innych grup)	
			Liczba mieszkań - razem	20	58	75	
	Liczba miejsc						
brzeski	Gmina Brzeg	7	0	7	0	0	1,9
	Powiat Brzeski	10	10	0	0	0	
kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	52	0	52	0	0	6,3
	Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski	3	3	0	0	0	
kluczborski	Gmina Kluczbork	6	0	6	0	0	1,3
	Wołczyn	2	0	0	0	2	
krapkowicki	Gmina Krapkowice	9	1	8	0	0	3,0
	Powiat Krapkowicki	9	9	0	0	0	
nyski	Gmina Nysa	16	0	16	0	0	3,3
	Powiat Nyski	4	4	0	0	0	
	Gmina Głucholązy	11	3	4	4	0	
	Gmina Paczków	12	0	3	9	0	
oleski	Gmina Olesno	4	4	0	0		3,1
	Gmina Dobrodzień	15	0	0	4	15	
Miasto Opole	Miasto Opole	26	16	0	10	0	2,0
opolski	Powiat Opolski	8	8	0	0	0	0,8
	Gmina Popielów	2	0	0	2	0	

prudnicki	<i>Powiat Prudnicki</i>	3	3	0	0	0	1,7
	<i>Gmina Biała</i>	6	0	2	4	0	
strzelecki	<i>Gmina Strzelce Opolskie</i>	60	0	0	60	0	8,4
Liczba miejsc w woj. opolskim – razem		265	61	98	89	17	2,8

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W układzie powiatów w 2022 r.:

- najwięcej miejsc w mieszkaniach chronionych/wspomaganych ma – tak samo jak w latach 2018-2021, powiat strzelecki – 60 miejsc dla osób starszych (wskaźnik 8,4, co oznacza, że na 10 tys. ludności przypadało ponad 8 miejsc w takich mieszkaniach);
- drugą pozycję pod względem dostępności mieszkań chronionych/wspomaganych zajmuje powiat kędzierzyńsko-kozielski (52 mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi i 3 dla usamodzielniającej się młodzieży) – ponad 6 mieszkań na 10 tys. ludności;
- w 2 powiatach województwa (głubczyckim, namysłowskim) brak było do tej pory mieszkań chronionych/wspomaganych, jednak w 2023 r. w gminie Głubczyce utworzono 2 mieszkania dla 6 osób migrantów wojennych, które w późniejszym okresie będą mogły być zagospodarowane dla innych grup społecznych.

Rozwój mieszkalnictwa chronionego, w tym wspomaganego, był jednym z priorytetów programów współfinansowanych ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020 oraz PO WER na lata 2014-2020), w ramach których realizowane są projekty polegające na wdrażaniu standardów oraz tworzeniu mieszkań wspomaganych dla różnych grup ludności, w tym dla wychowanków pieczy zastępczej i osób z niepełnosprawnościami.

Od 2016 r. Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w ramach projektów partnerskich, realizowanych od kilku lat ze środków unijnych, **utworzył:**

- **9 mieszkań dla 26 osób, w tym 2 dla samotnych matek z 2 dziećmi w ramach projektu *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńcze – wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej (RPO 2014-2020)***

- **12 mieszkań dla 20 osób** (w tym otwarcie 1 mieszkania zaplanowano w 2023 r.) dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych w ramach projektu *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne (RPO 2014-2020)*

- **3 mieszkania dla 6 osób** dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona w ramach projektu *Niezalene Życie (PO WER 2014-2020)*

- **52 mieszkania dla około 130 migrantów wojennych** z Ukrainy (do późniejszego zagospodarowania dla innych grup społecznych) w ramach projektu *Solidarni z Ukrainą (RPO 2014-2020 (5 mieszkań zasiedlono w 2022 r., pozostałe mieszkania już utworzono i zasiedlono, bądź zostaną utworzone do końca czerwca 2023 r.)*

3.8.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2022 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 3 395 osoby, w tym 545 osoby z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2021-2022 ogólna liczba osób objętych usługami spadła o 3,6% (127 osoby), z tego:

- w formie „zwykłych” usług opiekuńczych objęto o 4,0% osób mniej (118 osób);
- zakres specjalistycznych usług opiekuńczych zmniejszył się o 1,6% (9 osoby).

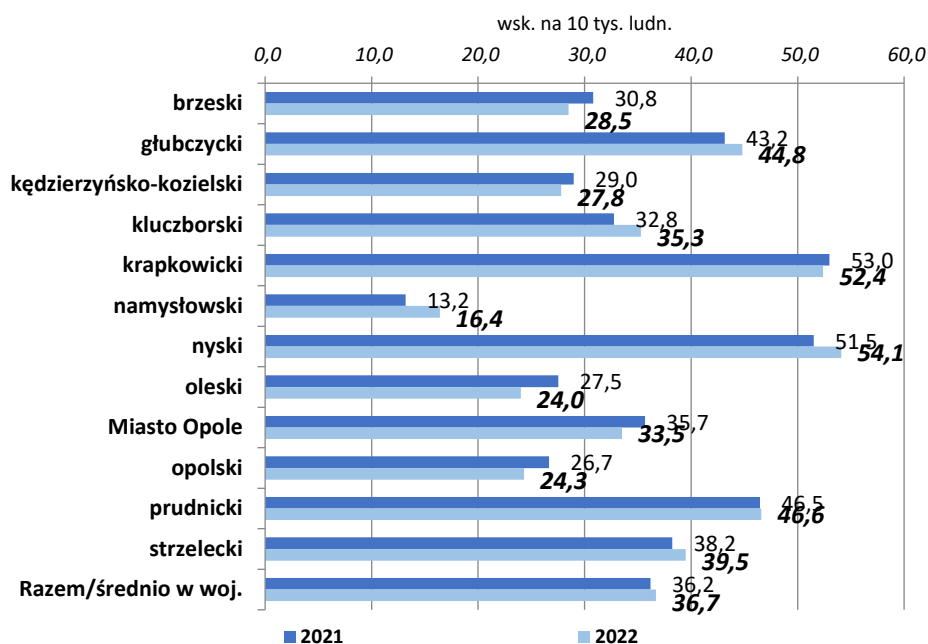
Tabela 31. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2021-2022

Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w 2022 r.			wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2022 r.	wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2021 r.
	Razem	z tego:			
		zwykłe	specjalistyczne		
brzeski	247	224	23	28,5	30,8
głubczycki	193	154	39	44,8	43,2
kędzierzyńsko-kozielski	242	221	21	27,8	29,0
kluczborski	218	197	21	35,3	32,8
krapkowicki	314	290	24	52,4	53,0
namysłowski	69	65	4	16,4	13,2
nyski	701	446	255	54,1	51,5
oleski	168	148	20	24,0	27,5
Miasto Opole	424	389	35	33,5	35,7
opolski	294	284	10	24,3	26,7
prudnicki	242	156	86	46,6	46,5
strzelecki	283	276	7	39,5	38,2
Razem/średnio w woj.	3 395	2 850	545	36,7	36,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za 2022 r.

W 2022 r. wskaźnik liczby osób objętych usługami na 10 tys. mieszkańców województwa minimalnie zwiększył się z 36,2 do 36,7 (o 0,5 pkt.). Spadek odnotowano w 6. powiatach, w tym najbardziej w powiecie brzeskim (o 2,3 pkt.) i powiecie oleskim (o 3,5 pkt.). Natomiast wzrost wystąpił w 6 powiatach (najwięcej w namysłowskim o 3,2 pkt. oraz nyskim o 2,6).

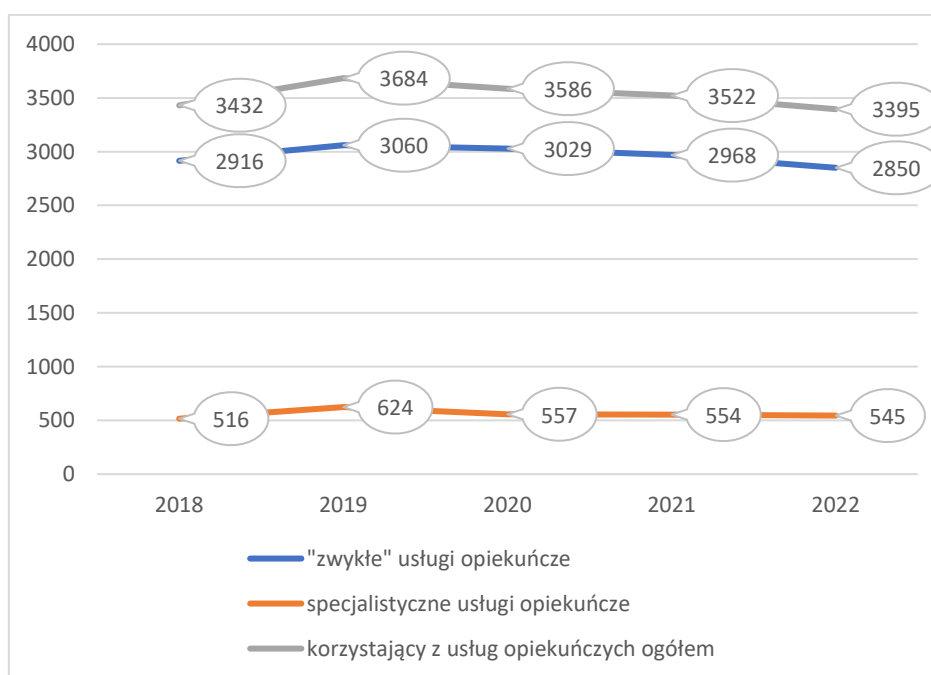
Wykres 34. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022 (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opole na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2022 r.*

Najwięcej osób objętych wsparciem w odniesieniu do liczby ludności miały powiaty: nyski (54,1 - tj. 54 osoby na 10 tys. ludności), krapkowicki (52,4) i prudnicki (46,6). Natomiast najmniej pomocy w formie usług opiekuńczych udzielał powiat namysłowski (nieco ponad 16 osób na 10 tys. mieszkańców).

Wykres 35. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2018-2022

Źródło: gminne oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach: 2018-2022 r. oraz *Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2022 r.*

Od 2019 r. liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) spada (z 3 684 do 3395 osób, w tym liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi - dla zaburzonych psychicznie z 624 do 545 osób). Wpływ na to miała m.in. występująca pandemia COVID-19 i konieczność zachowania izolacji społecznej, ograniczająca w latach 2020-2021 liczbę składanych wniosków na takie usługi do ośrodków pomocy społecznej (przy jednoczesnej występującej śmiertelności osób starszych, korzystających dotychczas z usług opiekuńczych).

Tabela 32. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2022 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2022 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług/świadczeń	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
usługi opiekuńcze "zwykłe"	16 497 788	2 850	643 281	ok. 1 godziny dziennie	25,64	budżet gmin
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	6 095 575	545	136 569	ok. 1 godziny dziennie	44,63	budżet państwa
Razem	22 593 363	3 395	779 850	1 godzina dziennie	28,97	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2022 r.

W 2022 r. średni koszt 1 godz. specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (finansowanych z budżetu państwa) wyniósł 44,63 zł (w 2020 r. – 41,88 zł). Natomiast koszt usług opiekuńczych („zwykłych”), finansowanych przez gminy, wyniósł 25,64 zł, co potwierdza prognozy z ubiegłych lat, wskazujące, że koszt 1 godz. tego świadczenia znajduje się w przedziale ok. 24-30 zł z tendencją do corocznego wzrostu o ok. 2-4 zł.

Infrastruktura i zakres usług społecznych w woj. opolskim dla osób starszych i niesamodzielnych od lat systematycznie powiększa się (mimo trudności w realizacji części usług, a nawet ich minimalnego zmniejszenia, wynikających z pandemii COVID-19 w latach 2020-2021 i I kwartał 2022 r.).

W 2022 r. nie zaszły znaczące zmiany w liczbie miejsc w środowiskowych domach samopomocy (spadek - o 13 miejsc, wynikający z mniejszej liczby osób korzystających z usług), natomiast zwiększyła się liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku) - o 1,9% - 23 miejsc do 1 187, a także wzrosła liczba miejsc (o 18) w domach dziennego pobytu. Natomiast spadek (podobnie jak w 2021 r.) nastąpił (o 3,6%) w przypadku osób korzystających z usług opiekuńczych z pomocy społecznej.

W 2022 r. – w porównaniu do 2015 r., największy wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia odnotowano w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) – o prawie 195%, oraz w zakresie liczby osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi (o ponad 34%). W przypadku wzrostu liczby miejsc w środowiskowych domach

samopomocy (o 25,5%), istotne znaczenie ma tu utworzenie w 2017 r. (jednego) i w 2021 r. (dwóch) nowych placówek na łącznie 109 miejsc.

Tabela 33. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2022

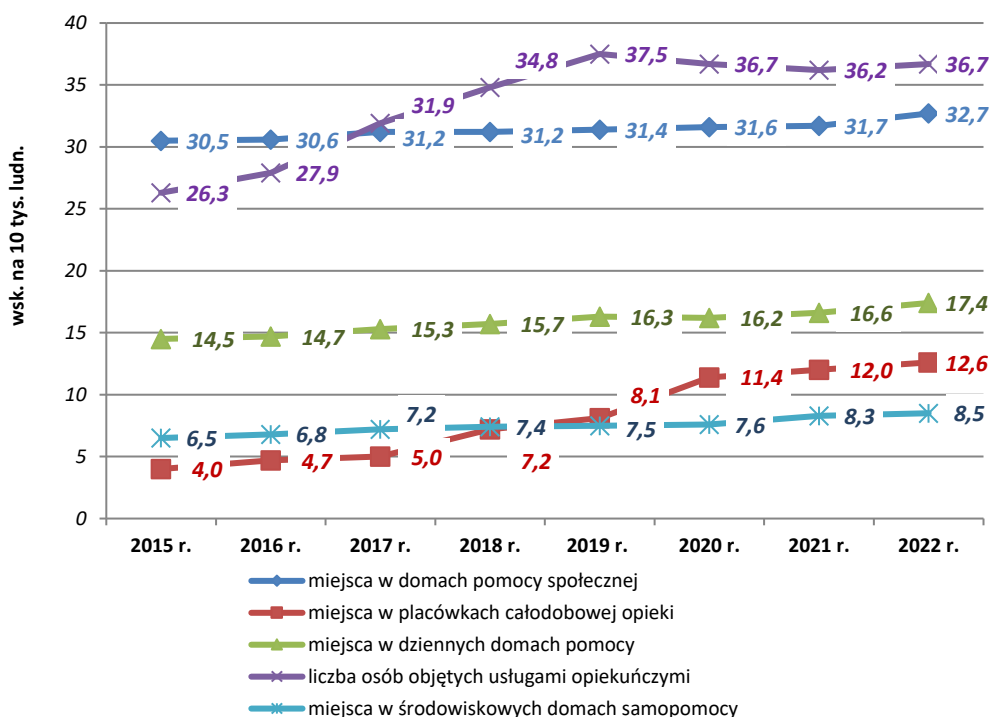
Wyszczególnienie	Liczba miejsc oraz wskaźnik na 10 tys. ludności								Wzrost / spadek w 2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r.
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2021 r.=100 %	2015 r.=100%
Liczba ludności	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	976 774	973 298	942 441	96,8	94,6
miejsca w domach pomocy społecznej	3 086	3 088	3 092	3 082	3 082	3 082	3 082	3 082	100,0	99,9
wskaźnik liczby miejsc w DPS	30,5	30,6	31,2	31,2	31,4	31,6	31,7	32,7	x	x
miejsca w placówkach całodobowej opieki	395	468	495	723	793	1 113	1 164	1 187	102,0	300,5
wskaźnik liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku)	4,0	4,7	5,0	7,2	8,1	11,4	12,0	12,6	x	x
miejsca w dziennych domach pomocy	1 446	1 461	1 510	1 544	1 601	1 584	1 620	1 638	101,1	113,3
wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy	14,5	14,7	15,3	15,7	16,3	16,2	16,6	17,4	x	x
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2 622	2 770	3 158	3 432	3 684	3 586	3 522	3 395	96,4	129,5
wskaźnik liczby osób objętych usługami opiekuńczymi	26,3	27,9	31,9	34,8	37,5	36,7	36,2	36,7	x	x
miejsca w środowiskowych domach samopomocy	647	677	707	727	733	740	812	799	98,4	123,5

wskaźnik liczby miejsc w ŚDS	6,5	6,8	7,2	7,4	7,5	7,6	8,3	8,5	x	x
-------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	----------	----------

* Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (komercyjne) – zarejestrowane przez Wojewodę Opolskiego

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej (za lata 2015-2022) oraz Sprawozdania MRIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2022 r.

Wykres 36. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3.8.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielnych

System wsparcia osób w podeszłym wieku, chorych i niesamodzielnych obejmuje wiele innych instytucji i podmiotów działających w samorządzie terytorialnym, wśród organizacji pozarządowych, a także w sektorze komercyjnym.

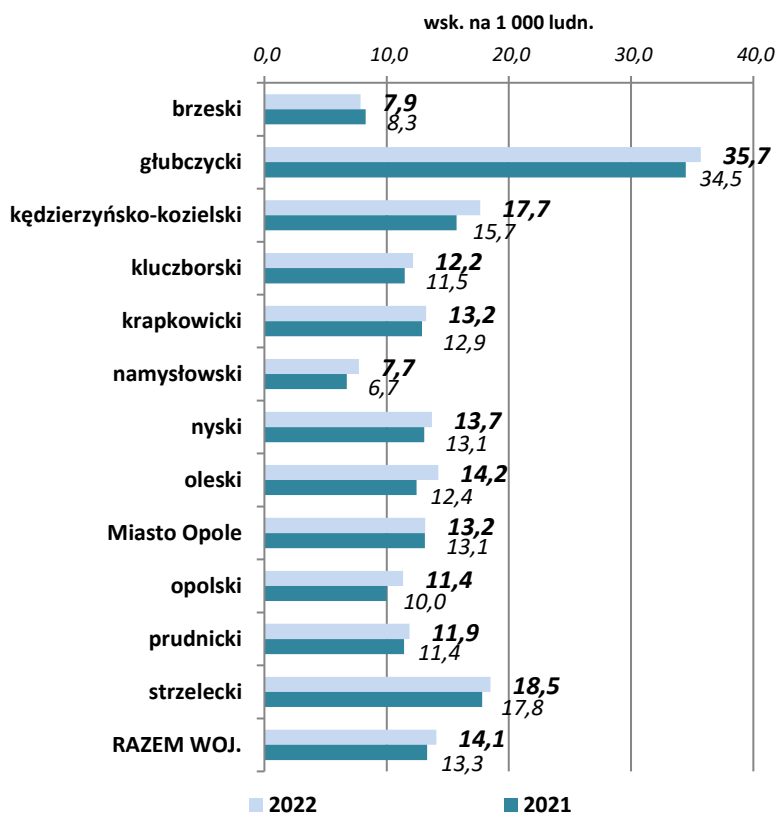
W strukturze pomocy społecznej udzielają wsparcia (wymienione wcześniej): domy pomocy społecznej (29 placówek), placówki całodobowej opieki (32), w tym z miejscami krótkookresowego pobytu, dzienne domy pomocy (24), Kluby seniora (76), a prawie 3,4 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Wielu starszych mieszkańców regionu korzysta także z oferty uniwersytetów III wieku (23) oraz różnych środowiskowych form wsparcia, finansowanych przez gminy (Koperta życia, Karta Rodziny i Seniora, udział w imprezach integracyjnych, możliwość wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, czy wsparcie w formie *teleopieki*). Powstają również (choć na razie liczba tych instytucji jest niewielka) punkty/centra informacji senioralnej i lokalne centra wolontariatu, tworzone są w gminach rady seniorów (w 13 gminach), a w części samorządów (Opole, Nysa, Kluczbork, Kędzierzyn-Koźle, Gogolin, Strzelce Opolskie) polityka senioralna jest częścią przyjętych przez rady gminy strategii i programów. Zwiększa się także liczba mieszkańców chronionych (w tym wspomaganym) dla seniorów z różnymi dysfunkcjami, co jest jednym z elementów wsparcia samorządu gminnego i powiatowego przez Samorząd Województwa Opolskiego. Od 2017 r. przy SWO działa Forum Seniorów jako ciało doradcze w zakresie realizowanej polityki społecznej na szczeblu regionalnym.

Spośród wielu organizacji *non-profit*, działających na rzecz osób niesamodzielnych, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej (jedna z największych w woj. opolskim organizacji pozarządowych, zajmująca się m. in. działalnością opiekuńczo-pielęgnacyjną oraz hospicyjną), obejmując corocznie wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa.

Pandemia COVID-19 ograniczyła lub wstrzymała w latach 2020-2022 część realizowanych lub planowanych działań w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury, przeznaczonej dla osób niesamodzielnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych i chorych). Przy czym wraz z zawieszaniem i odwoływaniem obostrzeń sanitarnych sukcesywnie powracano do realizacji przerwanych projektów i rozpoczętych inwestycji. W 2021 r. powstały dwa nowe środowiskowe domy samopomocy (w Grodkowie i Paczkowie), a w 2022 r. liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (Dzienne domy pomocy, Kluby seniora) i całodobowego (w placówkach komercyjnych) wzrosła. Jednak nadal rozwój części świadczonych usług uległ zahamowaniu (np. po kilkuletnim wzroście liczby świadczonych w województwie usług opiekuńczych w latach 2020-2022 zanotowano ich minimalny spadek).

Na każde 1 000 mieszkańców województwa opolskiego w 2022 r. przypadało średnio 14 (14,1) miejsc opieki i wsparcia (bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia oraz usług pielęgnacyjnych świadczonych przez Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej), w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach: głubczyckim (35,7 miejsca), strzeleckim (18,5) i kędzierzyńsko-kozielskim (17,7), a najmniej w powiatach namysłowskim (7,7) i brzeskim (7,9).

Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022

Obok instytucjonalnych form pomocy istnieje także szereg usług świadczonych w formie środowiskowej wspierających osoby niesamodzielne, które opisuje Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025 (RPDI).⁵⁶

Pandemia COVID-19 obok ograniczenia części działań przyczyniła się także do (w ramach działań antycovidowych) uruchomienia licznych, niekonwencjonalnych i innowacyjnych, **środowiskowych form wsparcia**, realizowanych przez samorząd terytorialny, w tym szczególnie samorząd wojewódzki. W ramach projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ROPS w Opolu zorganizował m. in. wsparcie dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin, w formie dowożenia do miejsca ich zamieszkania posiłków, żywności, leków i innych artykułów pierwszej potrzeby. Usługę pomocy przeprowadzono w ramach tzw. **Marszałkowskiego kuriera społecznego** i akcji dostarczania posiłków dla osób niesamodzielnych (głównie starszych, niepełnosprawnych i chorych), w których udział wzięły w 2022 r. łącznie 42 gminy woj. opolskiego. Akcję sfinansowano ze środków RPO WO 2014-2020 (projekt *Nie-Sami-Dzielni - rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne*), a łączny koszt udzielonej pomocy wyniósł 4 668 850,72 zł. Zatrudniono 121 kurierów społecznych, którzy wsparli łącznie 2 842 osoby.

Jedną z podstawowych form wsparcia osób potrzebujących, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami są **usługi asystenckie**. Usługi dla osób z niepełnosprawnościami (oraz ich rodzin), świadczone są przez asystentów, którzy wspierają ich w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego. Gminy i powiaty realizując tę usługę posiłkują się najczęściej środkami zewnętrznymi (program *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej*) oraz korzystając ze wsparcia w ramach realizacji różnych projektów finansowanych ze środków unijnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Opolskiego. Z Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych dla woj. opolskiego na lata 2023-2025 wynika, że usługi asystenckie świadczone są jedynie w części województwa, obejmując wsparciem ograniczoną grupę osób potrzebujących. W 2022 r. pomoc na zatrudnienie asystenta osoby z niepełnosprawnością otrzymały 3 powiaty woj. opolskiego (nyski, prudnicki i krapkowicki) oraz 28 gmin – głównie miejskich i miejsko wiejskich (Biała, Zdieszowice, Bierawa, Brzeg, Ozimek, Gorzów Śląski, Komprachcice, Paczków, Lubsza, Kluczbork, Baborów, Dobrzeń Wielki, Lasowice Wielkie, Branice, Głubczyce, Opole, Kędzierzyn-Koźle, Wołczyn, Tułowice, Lewin Brzeski, Zawadzkie, Turawa, Domaszowice, Murów, Prószków, Nysa, Prudnik, Niemodlin). Jednocześnie w ramach dotychczasowych działań projektowych SWO objęto usługami opiekuńczymi 48 osób.

Inną formą wsparcia realizowaną w warunkach środowiskowych jest **opieka wytchnieniowa**. Jest to forma wsparcia nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zastępstwie za opiekuna faktycznego (najczęściej członka rodziny), w związku ze zdarzeniem losowym, potrzebą załatwienia codziennych spraw lub odpoczynku opiekuna. Obejmuje także wsparcie samego opiekuna, w szczególności w postaci poradnictwa specjalistycznego, edukacji, grup samopomocowych. Jest szczególnie ważna w przypadku wsparcia opiekunów dziećmi z niepełnosprawnościami oraz osób dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Jest czasową usługą opiekuńczą w miejscu jej zamieszkania lub w formie całodobowego lub dziennego pobytu. W 2022 r. usługa była realizowana w ramach wsparcia zewnętrznego (program *Opieka wytchnieniowa*) przez powiat prudnicki oraz 30 gmin z województwa opolskiego (Kluczbork, Komprachcice, Opole, Turawa, Wołczyn, Zawadzkie,

⁵⁶ Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025. Został przyjęty przez Zarząd Województwa Opolskiego uchwałą z dnia 29 maja 2023r.

Bierawa, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Praszka, Brzeg, Cisek, Głubczyce, Baborów, Tułowice, Biała, Głogówek, Kędzierzyn-Koźle, Domaszowice, Świerczów, Popielów, Nysa, Reńska Wieś, Kietrz, Prudnik, Strzelce Opolskie, Pawłowiczki, Byczyna, Lewin Brzeski, Wilków).

W ramach innych usług wspomagających na uwagę zasługuje **samopomoc sąsiedzka**. Usługa ta realizowana jest obecnie w ramach wolontariatu i doraźnych działań projektowych. Jest zależna od więzi społecznych istniejących w środowisku lokalnym, wpływa na zachowanie lepszego dobrostanu życiowego osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wydłużając jej aktywność i poczucie funkcjonowania w lokalnej społeczności. Rozwój wsparcia sąsiedzkiego jest korzystny dla osoby korzystającej z pomocy i świadczonych dla niej usług oraz ma wymiar ekonomiczny, gdyż jest duża tańsza i bardziej akceptowalna niż instytucjonalne formy wsparcia. W ramach dotychczasowych działań Samorządu Województwa Opolskiego sąsiedzkiimi usługami opiekuńczymi objęto 63 osoby w 28 miastach i miejscowościach województwa (Ochodze, Nowa Kuźnia, Nysa, Nowy Browiniec, Gostomia, Zakrzów, Brożec, Polska Cerekiew, Chrzastowice, Daniec, Suchy Bór, Kamień Śląski, Opole, Bierdzany, Kolanowice, Świerczów, Chocianowice, Laskowice, Bogacica, Kujakowice Górne, Kujakowice Dolne, Olesno, Większyce, Turawa, Dąbrowice, Dębska Kuźnia, Nakło, Walce).

„**Door to door**” to usługa polegająca na zindywidualizowanej pomocy transportowej przeznaczonej dla osób o ograniczonej mobilności m. in. w celu zapewnienia podstawowych potrzeb życiowych (np. dostępu do usług zdrowotnych). Obecnie w województwie z tej usługi korzysta ok. 400 osób z gmin Turawa i Łubniany (w ramach projektu PFRON *Usługi indywidualnego transportu door-to-door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych*).

Postęp technologiczny umożliwił rozwój **teleopieki** jako usługi dającej możliwość stałego, całodobowego monitorowania i wezwania pomocy poprzez system przyzywowo-alarmowy (np. opaskę na rękę) w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub dla zapewnienia bezpieczeństwa (np. nagłe zasłabnięcie, upadek). Kierowana jest do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, głównie starszych i samotnych. Usługa ta zwiększa poczucie bezpieczeństwa zarówno osoby starszej/samotnej, ale także jest dużą pomocą dla rodziny, dzięki czemu osoba może pozostać w swoim środowisku i funkcjonować samodzielnie.

W 2022 r. (podobnie jak w 2021 r.) liczba miejsc opieki i wsparcia osób niesamodzielnych minimalnie wzrosła - do 13 252 (w instytucjach pomocy i integracji społecznej - tzn. w placówkach całodobowej opieki, w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy i klubach seniora, środowiskowych domach samopomocy, mieszkaniach chronionych, a także miejsc realizacji usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych).

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego

Wg stanu na 31 grudnia 2022 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 4 298 osób, z tego:

- ✓ 1 666 w jednostkach samorządu terytorialnego (202 w powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz 1 464 w ośrodkach pomocy społecznej w gminie);
- ✓ 1 934 w domach pomocy społecznej;
- ✓ 654 w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia, w tym 260 w środowiskowych domach samopomocy dla osób z niepełnosprawnościami i 184 w dziennych domach pomocy dla osób starszych;
- ✓ 21 w ośrodkach interwencji kryzysowej (głównie w powiecie);
- ✓ 6 w Wydziale Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- ✓ 17 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 34. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2021 r.	2022 r.	Wzrost / spadek w 2022 r. 2021 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+5+6+7+8)	4 128	4 298	104,1
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	9	6	66,7
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	17	17	100,0
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (PCPR i OPS)	1 484	1 666	112,3
4.1	Powiatowe centra pomocy rodzinie, z tego:	135	202	149,6
4.1.1	<i>kadra kierownicza *</i>	14	15	107,1
4.1.2	<i>pracownicy socjalni</i>	27	29	107,4
4.1.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**</i>	94	158	168,1
4.2	Ośrodki pomocy społecznej, z tego:	1349	1464	108,5
4.2.1	<i>kadra kierownicza</i>	87	87	100,0
4.2.2	<i>pracownicy socjalni</i>	455	480	105,5
4.2.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)</i>	807	897	111,2
5.	Ośrodki interwencji kryzysowej	24	21	87,5
6.	Domy pomocy społecznej	1 934	1 934	100,0
7.	Inne instytucje i ośrodki wsparcia	660	654	99,1
7.1	<i>Środowiskowe domy samopomocy</i>	253	260	102,8
7.2	<i>Dzienne domy pomocy</i>	156	184	117,9
7.3	<i>Mieszkania chronione</i>	71	39	54,9
7.4	<i>Placówki wsparcia dziennego</i>	107	133	124,3
7.5	<i>inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie, ogrzewalnie, schroniska dla bezdomnych, kluby samopomocy, poradnie specjalistyczne</i>	73	38	52,1

* dyrektor, z-ca dyrektora, kierownik, z-ca kierownika

** w tym: kierownik działu i kierownik sekcji

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2022 r. oraz gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W 2022 r. - w porównaniu do 2021 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim zwiększyła się o 4,1%. W jednostkach samorządu terytorialnego tj. w OPS i PCPR zatrudnienie zwiększyło się o 12,3%, natomiast w Domach Pomocy Społecznej pozostało na tym samym poziomie. Spadek liczby osób zatrudnionych zanotowano w ośrodkach interwencji kryzysowej (z 24 w 2021 r. do

21 w 2022r.). Natomiast zatrudnienie w innych instytucjach i ośrodkach wsparcia spadło nieznacznie o 0,9% (z 660 w 2021r. do 654 w 2022 r.).

W 2022r. o 47,9% (w stosunku do 2021r.) spadła ilość osób zatrudnionych w innych ośrodkach wsparcia, co wynika z faktu błędnej interpretacji w liczeniu pracowników mieszkań chronionych przyjętej przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

4.1.1 Pracownicy socjalni

W 2022 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 480 pracowników socjalnych (w 2021r. – 455, w 2020 r. – 463, a w 2019 r. – 482).

Zgodnie z art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r., poz. 535) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej jednak niż trzech pracowników) proporcjonalnie do:

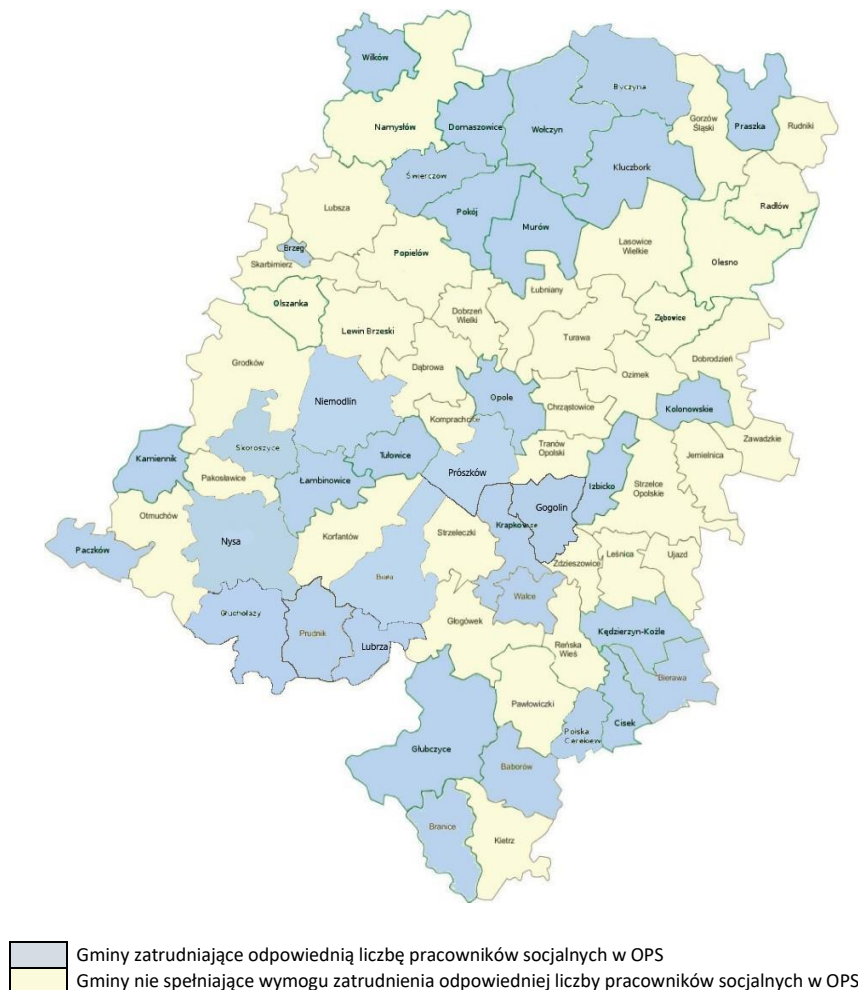
- liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub
- liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w gminie, w stosunku 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.⁵⁷

W 2022 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności spełniły 34 gminy województwa opolskiego (w 2021r. – 24, w 2020 r. – 26, a w 2019 r. – 28 gmin).

Od wprowadzenia ustawowego wymogu liczba gmin, spełniających standard zatrudnienia pracowników socjalnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim, wzrosła (w 2012 r. standard spełniało 21 gmin), choć zauważalne są wahania. W latach 2013-2017 liczba gmin spełniających ten wymóg wahała się między 20-24, by w 2018 r. wzrosnąć do 27, a w 2019 r. zwiększyć się jeszcze do 28 gmin (39%). Od 2020 r. liczba gmin zatrudniająca odpowiednią liczbę pracowników socjalnych do liczby mieszkańców zaczęła się ponownie zmniejszać (do 26 w 2020 r. i 24 w 2021 r.) by w 2022r. osiągnąć rekordowy poziom 34 gmin spełniających wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności woj. opolskiego.

⁵⁷ Wskaźnik wprowadzony w 2015 r.

Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2022 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRIPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2022 r.

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim w 2022 r. wynosiła średnio 1 963 (w 2021r. – 2139, w 2020 r. - 2 110, w 2019 r. - 2 060, w 2018 r. - 2 090, 2017 r. - 2 148, a w 2013 r. było to 2 212 osób), co wskazuje, że wraz z obserwowanym od wielu lat spadkiem liczby ludności województwa, wskaźnik zatrudnienia spadł poniżej ustawowej granicy - 2000 mieszkańców, i to bez intensywnych działań zmierzających do zwiększenia zatrudnienia tej grupy pracowników.

Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Kamiennik (pow. nyski) – 1 054, a najwięcej w Rudnikach (pow. oleski) – 3 865.

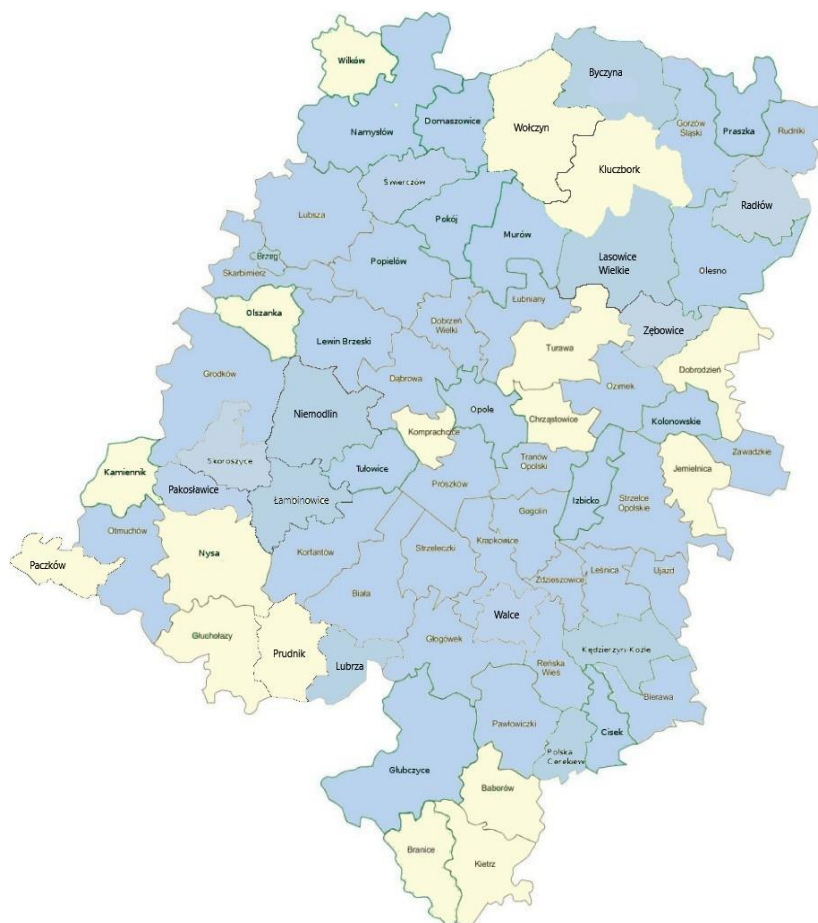
Spośród 71 gmin województwa - 37 (52%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców, w tym 8 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (są to ośrodki pomocy społecznej zlokalizowane w gminach wiejskich).

W 2022 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (drugi wariant standardu) spełniały 54 gminy (76%, w 2021 r. i w 2020 r. po 45 gmin, w 2019 r. były to 44 gminy). Najwięcej rodzin i osób samotnie gospodarujących

na pracownika socjalnego przypadają w Olszance (179) i Kamienniku (91), a średnia ich liczba w woj. opolskim wyniosła 35, tj. poniżej maksymalnej wartości (50 rodzin).

Spośród gmin w woj. opolskim dwa standardy jednocześnie (zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców oraz w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących) spełniały 24 gminy (Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Bierawa, Cisek, Polska Cerekiew, Byczyna, Gogolin, Krapkowice, Walce, Domaszowice, Pokój, Świerczów, Skoroszyce, Praszka, Murów, Niemodlin, Prószków, Tułowice, Biała, Lubrza, Izbicko, Kolonowskie i Opole).

Mapa 6. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną) w ośrodku pomocy społecznej w 2022 r.

	Gminy zatrudniające odpowiednią liczbę pracowników socjalnych w OPS (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących)
	Gminy nie spełniające wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych w OPS (do liczby rodzin i osób samotnie gosp.)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie: *MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej. I-XII 2022 r.*

W 2022 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego zatrudnionych było 29 pracowników socjalnych. W związku z powyższym zanotowano wzrost zatrudnienia o 7,4% (tj. o 2 pracowników socjalnych) w stosunku do 2021r.

4.1.2 Kadra kierownicza

W 2022 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 102 osoby (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 87 osób, a w PCPR 15 osób. W porównaniu do 2021 r. liczba kadry kierowniczej w tych instytucjach zwiększyła się o 1 osobę (w PCPR-ach), co potwierdza, że wahania w tej grupie pracowników są od lat znikome.⁵⁸

4.1.3 Pozostali pracownicy

W 2022 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 897 innych osób, tj. 11,2% więcej niż rok wcześniej (w powiatowych centrach pomocy społecznej 64 osoby, tj. o 68,1% więcej niż w 2021 r.) w tym: pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie oraz zadania wspomagające w OPS i PCPR (asystenci rodziny, prawnicy, psychologowie, konsultanci, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej, koordynatorzy ds. komputeryzacji).

Znaczny wzrost zatrudnienia w OPS i PCPR w woj. opolskim w 2022 r. wynika z faktu, iż w 2021 r. przyjęto błędną interpretację w liczeniu pozostałych pracowników pomocy społecznej. Po dużych (w 2021 r.) spadkach zatrudnienia tj. o 21,2% w OPS i o 47,5% w PCPR, w 2022r. liczba zatrudnionych wzrosła do porównywalnego poziomu zatrudnienia w 2020r. Kadra pozostałych pracowników ośrodków pomocy społecznej w 2020 r. wynosiła 1 027 osób a w 2022r. 897. Natomiast w powiatowych centrach pomocy rodzinie ich liczba kształtowała się na poziomie 179 osób w 2020 r. i 158 osób w 2022r.

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2022 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego oraz inne ośrodki wsparcia i placówki całodobowej opieki:

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 29 domów pomocy społecznej, z tego 28 ponadgminnych i 1 gminny (razem 39 domów wraz z filiami, prowadzone przez samorząd lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne i osoby prawne), na łącznie 3 082 miejsca;
- 32 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku na 1 187 miejsc⁵⁹;
- 30 placówki opiekuńczo-wychowawcze na 458 miejsca, z tego:
 - 27 placówki socjalizacyjne;

⁵⁸ Wg szacunkowych danych ok. 85% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmują kobiety.

⁵⁹ Są to placówki prowadzące działalność gospodarczą lub działalność statutową (zgromadzenia zakonne), wpisane do Rejestru Wojewody Opolskiego na podstawie wydanego zezwolenia (decyzji administracyjnej). Ich liczba w woj. opolskim sukcesywnie wzrasta (w 2011 r. w Rejestrze znajdowały się 4 placówki).

- 3 placówki socjalizacyjno-interwencyjne i interwencyjne.
- 15 środowiskowych domów samopomocy dla 799 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 24 dzienne domy pomocy dla 1 638 osób starszych oraz 76 klubów seniora dla 2 886 osób;
- 17 noclegowni, schronisk i domów (wraz z 2. hostelami) z 810 miejscami dla osób bezdomnych oraz uzależnionych i samotnych matek;
- 265 miejsc w mieszkaniach chronionych/wspomaganych (przeznaczonych dla: młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze, osoby z zaburzeniami psychicznymi, oraz osoby starsze i inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu oraz migrantów wojennych z Ukrainy);
- 7 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2022 r. liczba korzystających wyniosła 408 osób);
- 2 ośrodki adopcyjne (1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa), w których przysposobiono 65 dzieci,

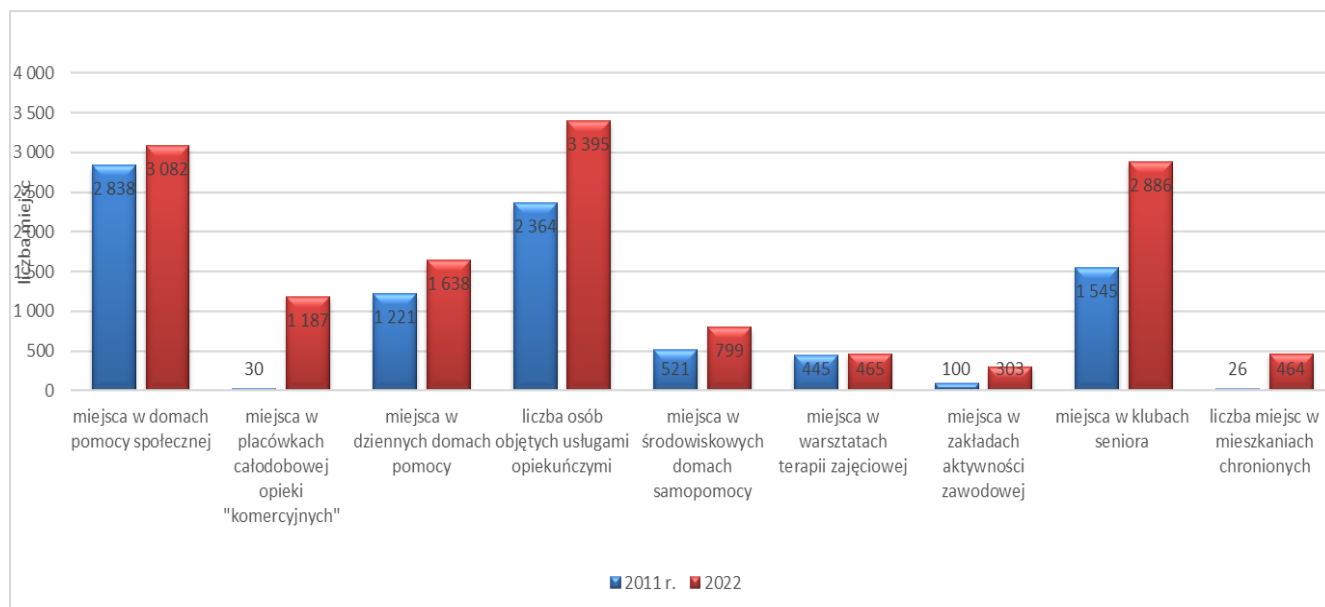
a także:

- 8 klubów integracji społecznej;
- 4 centra integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 464 osobom;
- 37 placówek wsparcia dziennego na 901 miejsc (liczba korzystających dzieci – 838);
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 624 osób niepełnosprawnych;
- 5 zakładów aktywności zawodowej dla 242 uczestników;
- 29 spółdzielni socjalnych.

Analiza tych danych w latach 2011-2022 wskazuje na znaczącą poprawę zasobów pomocy i integracji społecznej województwa opolskiego. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

- 244 miejsc w domach pomocy społecznej (o 8,6%);
- 1187 miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) – o prawie 97,47%;
- o 417 miejsca w dziennych domach pomocy (o prawie 34,2%);
- 278 miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 53,4%);
- 1031 miejsc świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) (o 43,6%);
- 20 miejsc w warsztatach terapii zajęciowej (dla osób niepełnosprawnych - głównie w znacznym stopniu, niezdolnych do pracy) (o 4,5%);
- 203 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób niepełnosprawnych, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy) (o 203%);
- 1341 miejsc w klubach seniora (o 86,8%);
- 438 miejsc w mieszkaniach chronionych/wspomaganych (o 94,4%).

Wykres 38. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2022 r.

6. Ekonomia społeczna – wprowadzenie

Ekonomia społeczna (ES) to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego oraz innej działalności o charakterze odpłatnym.

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 o ekonomii społecznej oraz *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r. Ekonomia solidarności społecznej*, obszar wskazany definicją ekonomii społecznej obejmuje w szczególności następujące podmioty:

- spółdzielnie socjalne;
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej;
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej;
- spółdzielnie pracy;
- organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.), z wyjątkiem: partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;
- podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ważnym elementem ekonomii społecznej jest **przedsiębiorczość społeczna**, w ramach której podmioty ekonomii społecznej prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego, mają za zadanie aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych, a także nie prywatyzują zysku lub nadwyżki bilansowej i są zarządzane w sposób partycypacyjny.

Od listopada 2022 r. **Status przedsiębiorstwa społecznego**, na wniosek podmiotu ekonomii społecznej, nadawany jest przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę podmiotu albo jednostki.

Ubiegać się o niego mogą:

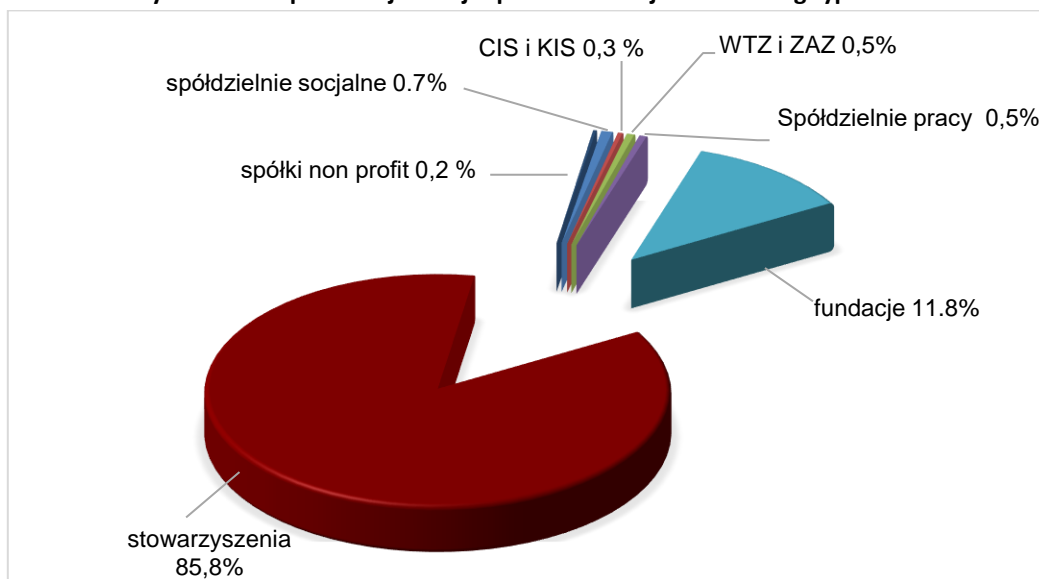
- spółdzielnie socjalne;
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, oraz spółdzielnie produkcji rolnej;
- organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.), z wyjątkiem: partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;
- podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

6.1 Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim⁶⁰

W maju 2023 r. w woj. opolskim funkcjonowało 3 681 podmiotów ekonomii społecznej, w tym:

- 29 spółdzielni socjalnych;
- 4 centra integracji społecznej i 8 kluby integracji społecznej;
- 15 warsztatów terapii zajęciowej i 5 zakładów aktywności zawodowej;
- 19 spółdzielni pracy w tym spółdzielnie inwalidów i niewidomych;
- 3 593 fundacje i stowarzyszeń (434 fundacje oraz 3 159 stowarzyszeń);
- 8 spółek non profit.

Wykres 41. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2023 r. - wg typów

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

Zdecydowaną większość podmiotów ekonomii społecznej (podobnie jak w całym kraju) stanowią stowarzyszenia i fundacje (97,61%).

Pozostałe podmioty ES należą do ekonomii solidarnej, która ze względu na swoją rolę w reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i osób z niepełnosprawnościami, są wrażliwym i wiodącym elementem funkcjonowania ekonomii społecznej.

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej (906) i ich odsetek (24,61%) w woj. opolskim występuje w Mieście Opolu. W pozostałych powiatach liczba PES jest zdecydowanie mniejsza (średnio 200-300), z wyjątkiem pow. nyskiego z 488 podmiotami (13,26%).

⁶⁰ Stan na 31.05.2023 r.

Tabela 35. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2023 r. – w powiatach wg typów

Lp.	Powiat	spółdzielnie socjalne	Centra integracji społecznej	Kluby integracji społecznej	Warsztaty terapii zajęciowej	Zakłady aktywności zawodowej	Spółdzielnie pracy	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	fundacje	stowarzyszenia	spółki non profit	RAZEM
1	brzeski	3	0	1	3	0	4	0	37	241	0	289
2	głubczycki	3	0	0	1	1	0	0	10	193	0	208
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	1	1	1	1	1	0	32	238	0	278
4	kluczborski	9	1	0	1	1	0	0	9	203	2	226
5	krapkowicki	0	0	0	1	0	1	0	18	166	0	186
6	namysłowski	0	0	1	1	0	0	1	6	155	0	164
7	nyski	1	2	2	2	1	1	1	40	438	0	488
8	oleski	3	0	0	2	0	1	1	20	219	0	246
9	opolski	0	0	2	1	0	1	0	43	277	0	324
10	prudnicki	1	0	0	0	0	0	0	11	163	3	178
11	strzelecki	4	0	0	1	0	1	0	9	173	0	188
12	Opole Miasto	2	0	1	1	1	6	0	199	693	3	906
	Razem woj.	29	4	8	15	5	16	3	434	3 159	8	3 681

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie materiałów własnych oraz Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej https://riips.mriips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=25 (26.05.2023 r.).

6.2 Przedsiębiorstwo społeczne

W myśl ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, fundacje, stowarzyszenia, spółki z o.o. non profit, spółdzielnie socjalne oraz inne podmioty wskazane w ustawie mogą ubiegać się o status przedsiębiorstwa społecznego.

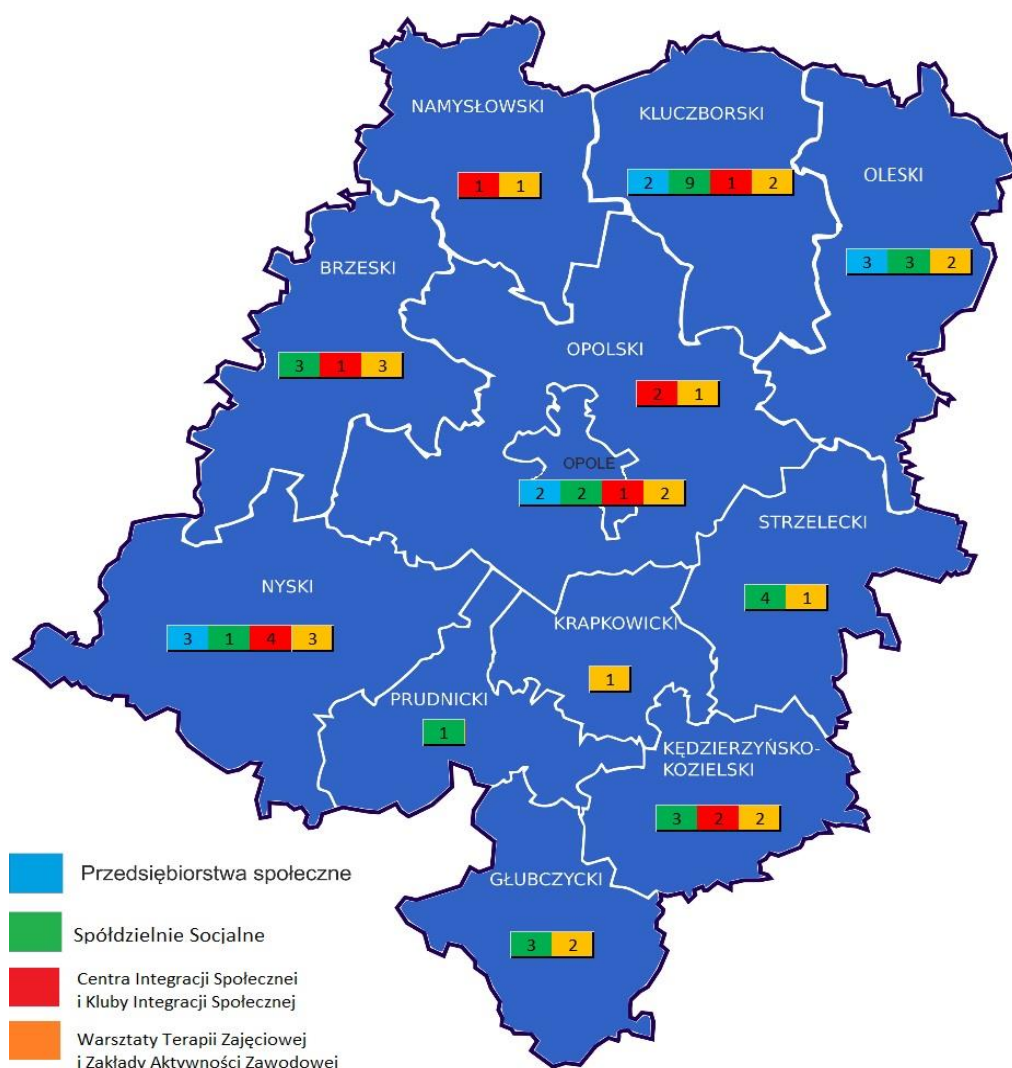
Status przedsiębiorstwa nadawany jest po spełnieniu wymogów określonych ustawą, przez właściwego wojewodę.

Posiadanie statutu przedsiębiorstwa społecznego generuje dla jednostki szereg korzyści związanych m.in. z:

- wsparciem zatrudnienia osób defaworyzowanych (tj. refundację składek ZUS, dotacje z Funduszu Pracy, dotacje z PFRON czy zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych);
- wsparcie związane z zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami (np. możliwość zwrotu kosztów transportowych, czy kosztów budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń, o ile wynikają one z zatrudnienia osób z niepełnosprawnością);
- z dostępem do zamówień publicznych;
- dodatkowymi programami wspierania ekonomii społecznej.

Aktualnie status przedsiębiorstwa społecznego posiada 9 podmiotów z terenu woj. opolskiego.

Mapa 7. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w maju 2023 r.

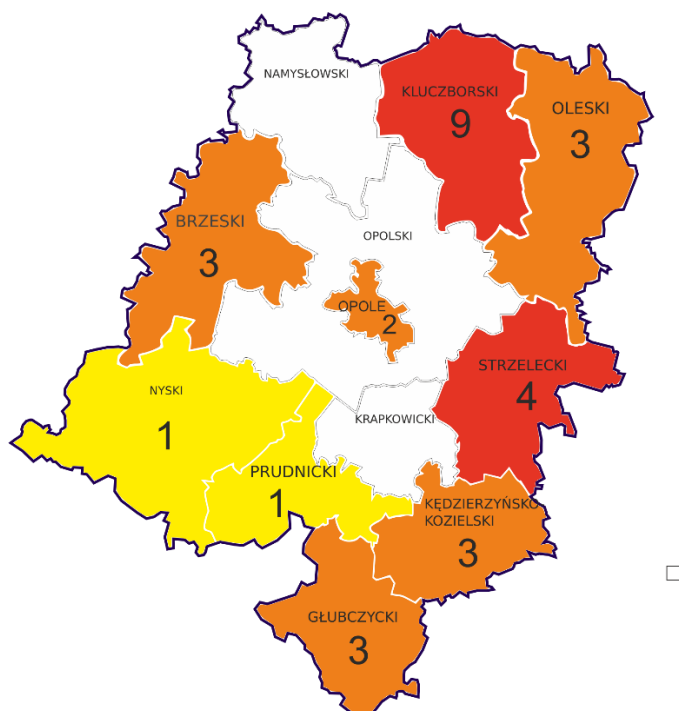

6.3 Spółdzielnie Socjalne

Ważną rolę w usamodzielnieniu ekonomicznym klientów pomocy społecznej pełnią szczególnie spółdzielnie socjalne. W maju 2023 r. w woj. opolskim działało **29 spółdzielni socjalnych**, które funkcjonują we większości powiatów woj. opolskiego.

Krajowy Program Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej wskazuje, że ekonomia społeczna i solidarna winna być istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego. W związku z tym zakłada się, że podmioty ekonomii społecznej (w tym przede wszystkim spółdzielnie socjalne) będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej oraz realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego. Służyć temu mają m. in. działania polegające na wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym, zwiększenie liczby miejsc pracy w ramach przedsiębiorczości społecznej, zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnienie pozytywnych postaw względem nich.

Mapa 8. Spółdzielnie socjalne w województwie opolskim w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 36. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2023 r.

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
1	Spółdzielnia Socjalna UNIKO	brzeski	Brzeg	ul. Towarowa 6 49-300 Brzeg
2	Brzeska Spółdzielnia Socjalna „Jedynka”	brzeski	Brzeg	ul. 1 maja 2 49-300 Brzeg
3	Qubit Spółdzielnia Socjalna	brzeski	Brzeg	ul. Ceglarniana 16 49-300 Brzeg
4	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
5	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka 2”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
6	Spółdzielnia Socjalna "Pilszczanka"	głubczycki	Kietrz	ul. Wojska polskiego 32 40-130 Kietrz
7	Spółdzielnia Socjalna „Poza Czasem”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Gajowa 22 47-220 Kędzierzyn-Koźle
8	Spółdzielnia Socjalna „Pszczółka”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Pamięci Sybiraków 12 47-200 Kędzierzyn-Koźle
9	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniwo”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Matejki 29, 47-220 Kędzierzyn-Koźle
10	Spółdzielnia Socjalna KOST PRO	kluczborski	Kluczbork	ul. Barci Bassy 32 46-233 Bąków
11	PROFES Spółdzielnia Socjalna	kluczborski	Kluczbork	ul. Kuniów 33 a 46-200 Kluczbork
12	Spółdzielnia Socjalna 3Kultury	kluczborski	Kluczbork	Kuniów 33a, 46-200 Kluczbork
13	Spółdzielnia Socjalna „Las Vegas”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33 46-220 Byczyna

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
14	Spółdzielnia Socjalna „Kornik”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33/3 46-220 Byczyna
15	Spółdzielnia Socjalna „Ad Metam”	kluczborski	Wołczyn	ul. Szymonowska 6 46-250 Wołczyn
16	Spółdzielnia Socjalna „Gród”	kluczborski	Byczyna	Biskupice 58 46-220 Byczyna
17	Spółdzielnia Socjalna „MUZA”	kluczborski	Byczyna	ul. Stawowa 8a 46-220 Byczyna
18	Spółdzielnia Socjalna „Perunica”	kluczborski	Byczyna	ul. Dworcowa 7 46-220 Byczyna
19	Spółdzielnia Socjalna „Parasol”	nyski	Nysa	ul. Prusa 14 48-303 Nysa
20	Spółdzielnia Socjalna STREFA	oleski	Praszka	Rosochy 43A 46-230 Praszka
21	Spółdzielnia Socjalna Integracja	oleski	Gorzów Śląski	Uszyce 18/19 46-310 Gorzów Śląski
22	Kwestia Opieki Spółdzielnia Socjalna	oleski	Olesno	Małe Przedmieście 44/10 46-300 Olesno
23	Spółdzielnia Socjalna „Domowe Smaki”	prudnicki	Prudnik	pl. Królowej Jadwigi 4 48-200 Prudnik
24	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	strzelecki	Strzelce Op.	ul. K. Wyszyńskiego 10 47-101 Strzelce Opolskie
25	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
26	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group 2”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
27	Spółdzielnia Socjalna ARCHSYSTEM	strzelecki	Strzelce Op.	ul. M. Prawego 24 47-100 Strzelce Opolskie
28	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna „Opole”	Opole Miasto	Opole	ul. Katowicka 91 45-054 Opole
29	Spółdzielnia socjalna „Eco Invest”	Opole Miasto	Opole	ul. Ozimska 71 d 45-368 Opole

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych własnych ROPS Opole oraz Ogólnopolskiej Bazy Danych Spółdzielni Socjalnych; Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej; Departament Ekonomii Społecznej MRIPS.

6.4 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim

Od 2015 r. ROPS w Opolu realizuje projekty w ramach RPO WO na lat 2014-2020, pn. *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej*. Obecnie od 2019 r. realizowana jest jego druga edycja – do czerwca 2023 r.

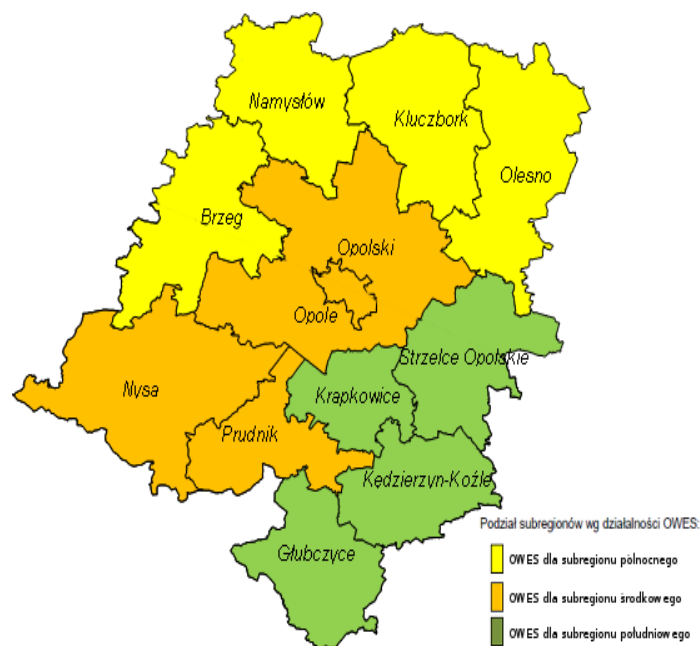
Głównym zadaniem realizowanego projektu jest rozwój sektora ekonomii społecznej, poprzez koordynację działań wszystkich zainteresowanych instytucji, w tym ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) jako wyodrębnionych jednostek, realizujących usługi wsparcia ekonomii społecznej.

OWES-y to wyodrębnione jednostki podmiotu lub partnerstwo/konsorcjum podmiotów, które realizują usługi wsparcia ekonomii społecznej w zakresie:

- animacji i promocji ekonomii społecznej,
- wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działań bez osiągania zysku lub przeznaczające zysk na działania własne.

Od 2013 r. w woj. opolskim funkcjonuje podział na trzy subregiony, w których działają ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (subregion północny z powiatami: brzeskim, kluczborskim, namysłowskim i oleskim, subregion środkowy, obejmującym powiaty: opolski, nyski, prudnicki i Miasto Opole, oraz subregion południowy, w skład którego wchodzi powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki i strzelecki).⁶¹

Mapa 9. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W 2019 r. ROPS w Opolu (wraz ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER) opracował aktualizację *Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2016-2022*, dostosowując dotychczasowe zapisy do aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i okoliczności wynikających z końca obowiązywania dokumentu w 2022 roku oraz nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027.

Program, określający najważniejsze cele i obszary działań na najbliższe lata, wskazuje także na główne trudności i ograniczenia rozwoju ekonomii społecznej w woj. opolskim, tj.:

- niską świadomość części samorządów (gminnych i powiatowych) w zakresie możliwości wspierania podmiotów ekonomii społecznej (narzędzi i mechanizmów prawnych, finansowanych itp., zlecenia i powierzenia zadań PES np. z wykorzystaniem klauzuli społecznych, niskiego zaufania do podmiotów o małym doświadczeniu, świadomości funkcji i celów ES);
- mocno zróżnicowaną jakość produktów i usług PES, ograniczającą zamówienia rynkowe (które wynikają z organizowania doraźnych działań i niskiej profesjonalizacji podmiotów ES);
- występowanie ograniczeń w korzystaniu ze wsparcia ES (niskie zainteresowanie osób już korzystających ze świadczeń społecznych z oferty ES, brak narzędzi motywujących beneficjentów, ograniczony katalog osób, które mogą korzystać ze wsparcia PES);

⁶¹ OWES –y powstały w 2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII *Promocja Integracji Społecznej*, Działanie 7.2. *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałanie 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej*.

- słabość podmiotów ES (brak specjalistów branżowych, ograniczona współpraca ze środowiskiem naukowym oraz sferą biznesu, słaba kondycja finansowa utrudniająca dostęp do nowych technologii i urzędzeń, konieczność koncentracji na celach biznesowych kosztem działań społecznych i integracyjnych);
- trudność w prowadzeniu PES (rosnąca biurokratyzacja, w tym sprawozdawczo-finansowa, wynikająca z rosnącej i koniecznej ekonomizacji podmiotów ES, przy jednoczesnym aktywizowaniu osób z „trudnych” środowisk);
- zagrożenie ograniczenia popytu na obecne i przyszłe usługi PES (wyludnianie się województwa, brak młodych pracowników, zmienność przepisów prawnych, sztywne regulacje prawne w zakresie finansowania przedsięwzięć ES oraz funkcjonowania PES).

Natomiast wśród istotnych możliwości rozwoju ekonomii społecznej wskazuje się na obszary i sfery rozwoju związane z m. in. turystyką społeczną (dla grup wykluczonych społecznie, o niskich dochodach), ekologią selektywną (zbiórka odpadów, recycling, ochrona środowiska), odnawialnymi źródłami energii (edukacja i animowanie społeczności lokalnej na rzecz realizacji takich działań), rolnictwem społecznym (wykorzystanie zasobów rolnych – roślinnych i zwierzęcych, celem stworzenia usług społecznych, np. w terapii), budownictwem społecznym (budowa i rewitalizacja mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych czy komunalnych) oraz usługami społecznymi dla wybranych grup osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem (np. usługi opiekuńcze i wspomagające dla osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży).

6.5 Podmioty ekonomii społecznej jako dostarczyciele usług społecznych ⁶²

Podmioty ekonomii społecznej - obok gmin i powiatów, pełnią kluczową rolę w dostarczaniu i realizacji usług w środowisku. Wśród licznych atutów, wynikających ze znajomości środowisk, którymi się zajmują, mają często lepsze rozpoznanie lokalnych potrzeb oraz mogą szybciej udzielić pomocy. Jednocześnie część zleconych usług mogą wykonywać w cenach korzystniejszych i lepszych jakościowo niż podmioty komercyjne, a występując w podwójnej roli: dostawcy usług społecznych oraz podmiotu reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem, są w stanie bardziej angażować społeczność lokalną.

Spośród podmiotów ekonomii społecznej w woj. opolskim usługi społeczne, w rozumieniu współczesnych wyzwań i potrzeb oraz procesu deinstytucjonalizacji, np. w zakresie usług opiekuńczych bezpośrednio kierowanych do osób starszych lub z niepełnosprawnościami, świadczą nieliczne (głównie są to organizacje pozarządowe, prowadzące jednostki reintegracji społeczno-zawodowej – warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej, oraz część podmiotów sprofilowanych jako opiekuńczo-wspomagających).

Zatem istotnym wyzwaniem jest stworzenie warunków, które umożliwią silniejsze włączenie tych podmiotów jako dostawcy usług społecznych, by mogły skutecznie odpowiadać na potrzeby swoich świadczeniobiorców i mieszkańców społeczności lokalnej, przy jednoczesnym wzmocnieniu ich pozycji jako ważnych lokalnych i ponadlokalnych podmiotów przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, przyczyniających się m.in. do tworzenia nowych miejsc pracy w środowisku lokalnym.

⁶² Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, s. 16-18
https://ops.rops-opole.pl/?page_id=329

7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza)

7.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2022 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł prawie 1 097 mln zł, z tego na:

- zadania pomocy społecznej wydatkowano ponad 308,4 mln zł;
- inne zadania z obszaru polityki społecznej – ponad 788,3 mln zł.

Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza) w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNE ZADANIA Z OBSZARU POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH GMIN WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w latach 2021-2023 W TYS. Zł				
		2021	2022	2021=100%	2023 (prognoza)**	2022=100%
1.	ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ OGÓŁEM zadania gminy (suma wierszy: 2+13)	1 500 177	1 096 788	73,1	897 394	81,8
	z tego:					
2.	POMOC SPOŁECZNA* (suma wierszy: 3-12)	280 717	308 475	109,9	337 483	109,4
	w tym:					
3.	świadczenia pieniężne oraz składki na ubezpieczenie społeczne	64 004	68 412	106,9	73 808	107,9
4.	usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	22 638	22 593	99,8	28 743	127,2
5.	pomoc w zakresie dożywiania	12 472	12 241	98,1	14 622	119,5
6.	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	58 490	66 241	113,3	71 480	107,9
7.	utrzymanie OPS	84 278	92 537	109,8	101 221	109,4
8.	utrzymanie ŚDS	18 443	21 764	118,0	20 933	96,2
9.	odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej	11 091	14 588	131,5	15 772	108,1
10.	przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 717	1 640	95,5	1 594	97,2
11.	usuwanie skutków powodzi	125	0	x	0	x
12.	wspieranie rodziny i inne zadania	7 459	8 459	113,4	9 310	110,1
13.	INNE ZADANIA ZADANIA (suma wierszy: 14-20)	1 219 460	788 313	64,6	559 911	71,0
14.	świadczenia wychowawcze 500+	874 152	425 187	48,6	167 728	39,4
15.	świadczenia rodzinne	265 764	273 460	102,9	278 744	101,9
16.	przeciwdziałanie alkoholizmowi	16 628	20 525	123,4	25 626	124,9
17.	przeciwdziałanie narkomanii	763	699	91,6	1 092	156,2
18.	dotądki mieszkaniowe	11 745	13 965	118,9	15 556	111,4
19.	stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	3 710	2 907	78,4	2 922	100,5
20.	utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	46 698	51 570	110,4	68 243	132,3

*środki na zadania pomocy społecznej ustalono na podstawie części 3 dane o korzystających z pomocy społecznej gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

**prognoza wydatków na 2023 r. wg danych gmin.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

Koszt zadań pomocy społecznej w 2022 r. wyniósł ponad 308,4 mln (o 9,9% więcej niż w 2021 r.), przy czym wzrosły koszty realizacji większości zadań, w tym m.in:

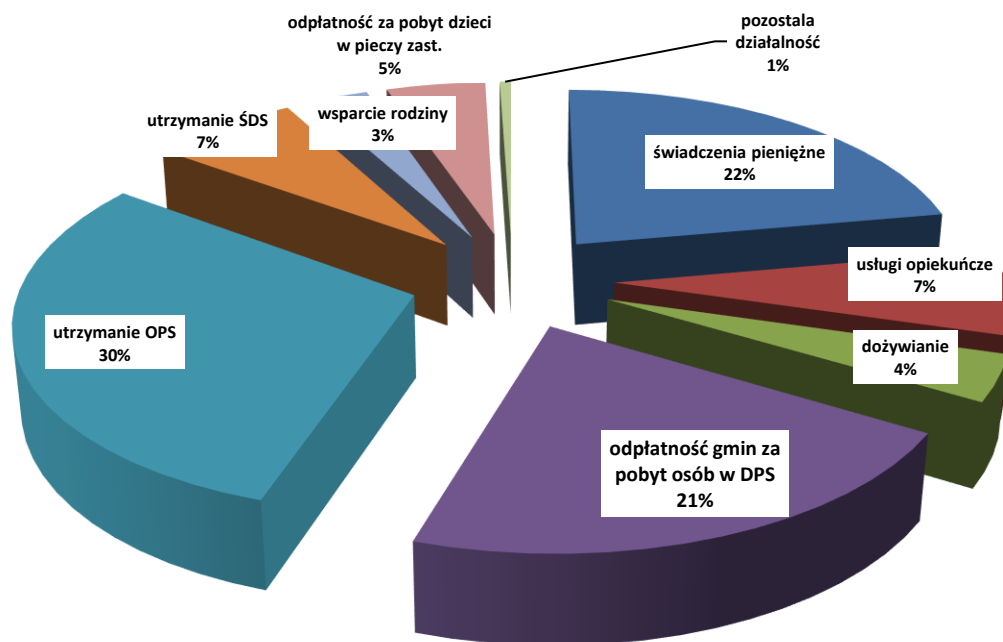
- odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej wzrosła o 31,5% (w tym z uwagi na wzrost kosztów utrzymania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej);
- utrzymanie Środowiskowych Domów Samopomocy – o 18%;
- o 13,4% wzrosły środki przeznaczane na wspieranie rodziny i inne zadania;
- o 13,3 % wzrósł koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w tym z uwagi wzrost kosztów utrzymania w DPS).

Natomiast największy spadek kosztu realizowanych zadań odnotowano przede wszystkim na program przeciwdziałania przemocy w rodzinie **o 4,5%** (z 1,7 mln zł do 1,6 mln zł).

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2022 r. najbardziej zmalały:

- o środki przeznaczone na świadczenie wychowawcze 500+ o 51,4 %. Tak wysoki spadek wynika z faktu, iż począwszy od 1 czerwca 2022 r., świadczenie wychowawcze dla wychowanków pieczy zastępczej jest przyznawane i wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w miejsce powiatowych organów właściwych.
- o środki na stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne – o 21,6% (z 3,7 mln zł do 2,9 mln zł);

Wykres 40. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej – podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział miały:

- świadczenia pieniężne (22%) oraz utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (30%);
- odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej stanowi 21% ogólnego kosztu;

- 7% wydatków stanowią środki przeznaczone w 2022 r. na realizację usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz utrzymanie środowiskowych domów samopomocy.

Biorąc pod uwagę całość wydatków gmin przeznaczonych w 2022r. na politykę społeczną (1 097 mln zł), największy udział w tych budżetach mają zadania polegające na wsparciu rodziny, tj.:

- wypłata świadczeń wychowawczych 500+, która stanowi 38,8% kosztu zadań realizowanych przez gminy;
- wypłata świadczeń rodzinnych – których koszt w 2022 r. to 24,9 % środków przeznaczonych na zadania z zakresu polityki społecznej.

łącznie - wypłata przez samorząd gminny tych świadczeń to 63,7 % kosztu zadań pomocy społecznej w 2022 r. (698 647 zł).

Według prognozy w 2023 r. koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej zmaleje o 18,2 %, w tym najbardziej:

- środki przeznaczone na wypłatę świadczeń wychowawczych 500+ - o 60,6 %;
- środki na utrzymanie ŚDS – o 3,8%;
- środki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie o 2,8%.

7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2022 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano ponad 277,7 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej prawie 238 mln zł;
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych ponad 39,9 mln zł.

W porównaniu do 2021 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 4,1%, przy czym na realizację zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej o 0,8%, a innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrosły o 30,1%.

W zakresie zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej największy wzrost kosztu odnotowano w zakresie:

- ✓ utrzymania ośrodków wsparcia – Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowcyczach o 18,5%,
- ✓ prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych o 5,8%,
- ✓ utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie o 3,3%.

Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2020-2022 w tys. zł				
		2021 r.	2022r.	Wzrost/spadek w 2022 r. 2021 r.=100%	2023 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2023 r. 2022 r.=100%
1	Koszt zadań powiatu ogółem (suma wierszy: 2 i 8)	266 684	277 730	104,1	302 678	109,0
w tym						
2	Zadania pomocy społecznej (suma wierszy od 3 do 7)	236 024	237 829	100,8	259 854	109,3
3	domy pomocy społecznej	150 037	150 697	100,4	166 800	110,7

4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, gm. Olesno)	1005	1 191	118,5	1170	98,2
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	29 430	31 123	105,8	34 358	110,4
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	43 996	42 877	97,5	44 969	104,9
7	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	11 556	11 941	103,3	12 557	105,2
8	Inne zadania razem (suma wierszy: 9 i 13)	30 660	39 901	130,1	42 824	107,3
9	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON)	27 168	36 604	134,7	39 288	107,3
10	w tym: utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	15 139	17 950	118,6	18 926	105,4
11	w tym: dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	2 736	2 894	105,8	3 628	125,4
12	w tym: likwidacja barier i zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	9 293	15 760	169,6	16 734	106,2
13	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	3 492	3 297	94,4	3 536	107,2

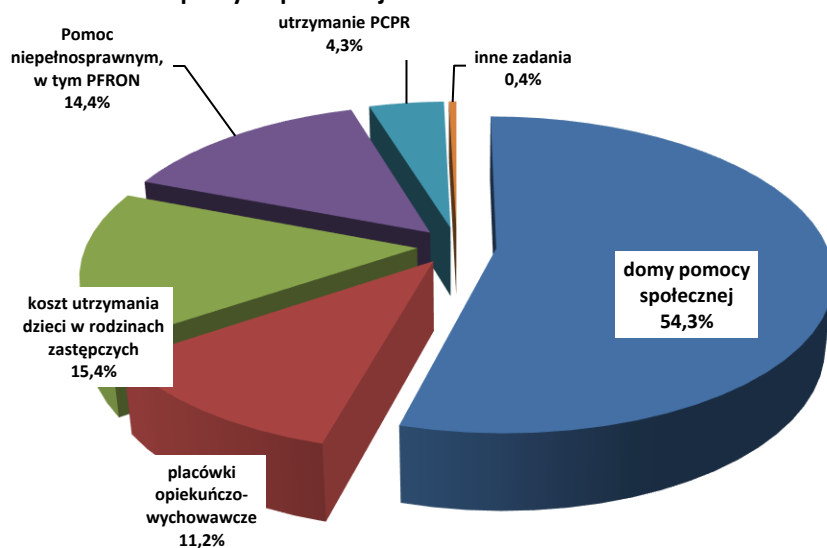
Źródło: powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym wydatki wzrosły w zakresie:

- likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – o 69,6%;
- utrzymania warsztatów terapii zajęciowej (o 18,6%);
- dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych (o 5,8%).

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (ponad 54,3%) oraz dzieci w rodzinach zastępczych (15,4%), a także prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (11,2%). Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (finansowane ze środków PFRON) przeznaczono w 2021 r. 14,4% wydatków, a koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 4,3% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację wszystkich zadań.

Wykres 41. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2022 r.

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W 2023 r. - według prognozy, powiaty przewidują wzrost (o 9%) wydatków, w tym m.in. na:

- utrzymanie domów pomocy społecznej (o 10,7%),
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 10,4%).

Spośród innych zadań z zakresu polityki społecznej najwięcej (o 25,4%) wzrosnąć ma dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych.

7.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2022 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły 1 374,5 mln zł, z czego:

- 1 096,8 mln zł pochodziło z budżetów gmin (79,8%);
- 277, 7 mln zł budżetów powiatów (20,2%).

Tabela 39. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i 2023 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

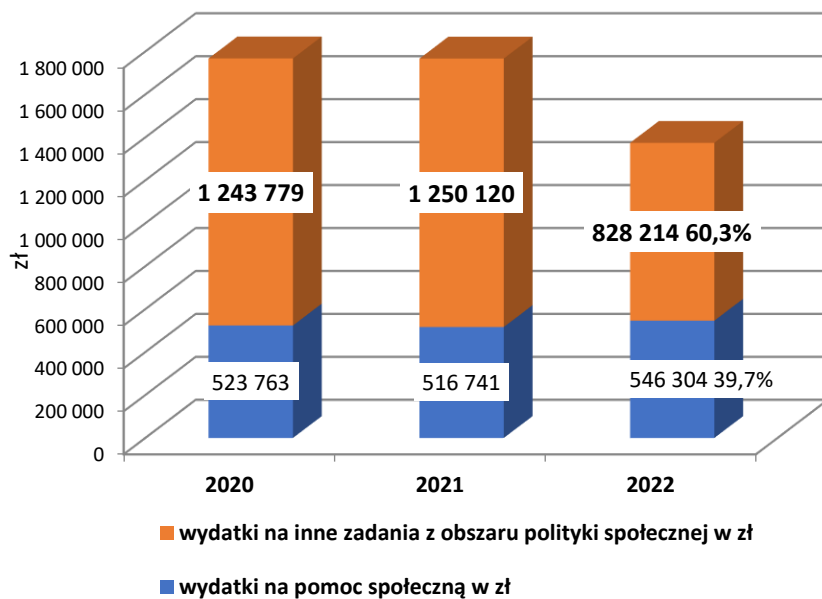
Wyszczególnienie	ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNE ZADANIA Z OBSZARU POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH GMIN WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w latach 2021-2023 W TYS. ZŁ				
	2021	2022	dynamika 2021=100%	2023 (prognoza)	dynamika 2022=100%
WYDATKI GMIN	1 500 177	1 096 788	73,1	897 394	81,8
WYDATKI POWIATÓW	266 684	277 730	104,1	302 678	109,0
w tym środki PFRON	30 660	39 901	130,1	42 824	107,3
RAZEM	1 766 861	1 374 518	77,8	1 200 072	87,3

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2022 r.

W 2022 r. – w porównaniu do 2021 r., koszt realizowanych zadań w woj. spadł o 22,2% przy czym:

- ✓ koszt zadań realizowanych przez gminy zmalał o 26,9 %, w tym najwięcej wydatki przeznaczone na świadczenia wychowawcze 500+ - o 51,4%, natomiast wzrosła odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej – o 31,5%; o 23,4 % wzrosły środki przeznaczone na działania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi, a o 18,9% zwiększyły się środki przeznaczone na dodatki mieszkaniowe,
- ✓ koszt zadań powiatu wzrósł o 4,1%, w tym najbardziej wysokość środków na likwidację barier architektonicznych oraz zakup sprzętu rehabilitacyjnego – o 69,6%, utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej (o 18,6%) oraz wysokość środków przeznaczanych na ośrodki wsparcia (ŚDS) - o 18,5%.

Wykres 42. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2022 – wydatki w tys. zł

8. Wnioski

- 1) W 2022 r. w województwie opolskim – w porównaniu do 2021 r.:
 - liczba ludności zmniejszyła się o 0,6% (do 942 441 osób, tj. o 6 142 osób), a w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku odnotowano kolejny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (do 24 % populacji regionu), przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (ludność województwa zmniejsza się o ok. 6 tys. osób rocznie, w tym ok. 1 200-1 400 to migracje do innych województw lub za granicę Polski);
 - w 2022 r. w woj. opolskim urodziło się 6 788 dzieci, tj. o 497 mniej niż w 2021 r. Liczba zgonów wyniosła 13 186 (więcej niż rok wcześniej o 470). Wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 12,4‰ (spadek o 0,2 pkt prom.) – średni wskaźnik w Polsce 11,9‰.;
 - przyrost naturalny na 1000 osób zmalał z minus 6,0 do minus 5,2 w 2022 r. (w Polsce wystąpił spadek z minus 5,5 do minus 3,8 w 2022 r.);
 - w 2019 r. (brak aktualniejszych danych) zmniejszył się zakres ubóstwa (w zakresie wszystkich granic, szczególnie w zakresie ubóstwa ustawowego), co sytuowało woj. opolskie w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa ((ubóstwo skraje – 1 najniższa pozycja, ubóstwo relatywne – 2 pozycja, ustawowa granica ubóstwa – 2 pozycja);
 - Zaobserwowano poprawę sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego. W ujęciu rocznym zanotowano zmniejszenie się ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz spadek stopy bezrobocia. W ciągu 2022 r. odnotowano mniejszą liczbę nowo rejestrujących się bezrobotnych niż osób wyłączonych z ewidencji. Wg stanu na 31 grudnia 2022r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 20 524 osoby bezrobotne, co stanowiło 2,5% wszystkich bezrobotnych w kraju;
 - poprawiła się infrastruktura usług społecznych dla dzieci – liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła o 245 (do 6 191);
- 2) W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej. Od 2014 roku realizowanych było lub nadal jest 286 projektów, w ramach których wsparcie otrzymało ponad 130 tys. osób. Wartość projektów wyniosła 607 268 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 442 563 tys. zł.
- 3) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu jest realizatorem projektów:
 - *„Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej”* polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Okres realizacji projektu: kwiecień 2016 r. – wrzesień 2023 r. Od początku trwania projektu (3 edycje) wydatkowano łącznie 32 205 tys. zł, w tym 4 315 tys. zł w 2022 r.
 - *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne I edycja i II edycja część A i B* (wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób niepełnosprawnych, zatrudnienie asystentów osób starszych). Projekt jest

- realizowany od 2019r. do 2023 r. Łączy koszt I i II edycji projektu wynosi 10 086 tys. zł, a w 2022 r. wydatkowano 995 tys. zł.
- *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej* – II edycja. Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim. Projekt jest realizowany od lipca 2019 r. do listopada 2023 r., a jego koszt wynosi 2 879 tys. zł. W 2022 r. koszt realizacji projektu wyniósł 585 tys. zł.
 - Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*, którego celem jest opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim). W 2019 r. utworzono 3 mieszkania wspomagane w Białej, Brzegu i Paczkowie; Okres realizacji projektu kwiecień 2018 – grudzień 2022, a jego łączna wartość dla woj. opolskiego wyniosła 3 272 tys. zł, w 2022 r. wydatkowano na jego realizację 327 tys. zł;
 - Projekt partnerski samorządów województw: Opolskiego, Śląskiego, Łódzkiego i Małopolskiego *KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin*, którego celem jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. W woj. opolskim w projekcie uczestniczyły gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do września 2023 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 4 294 tys. zł, w 2022 r. wydatkowano 512 tys. zł;
 - Projekt partnerski *„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”*, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim jako lider realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnych i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku. Projekt realizowany jest w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r. Łączny wartość projektu wynosi 394 tys. zł, w 2022 r. wydatkowano 297 tys.
 - Projekt nadzwyczajny RPO EFRR (pn. Solidarni z Ukrainą – pomoc migrantom wojennym w województwie opolskim, realizowany w okresie czerwiec 2022 r. – czerwiec 2023 r. Projekt został opracowany przez partnerstwo województwa opolskiego. Tworzą go Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji wraz 17 gminami: Biała, Brzeg, Dobrzeń Wielki, Dobrodzień, Głubczyce, Głuchołazy, Kluczbork, Leśnica, Nysa, Olesno, Paczków, Popielów, Prudnik, Strzelce Opolskie, Strzeleczyki, Ujazd, Wołczyn. Łączna wartość projektu wynosi 10 353 tys. zł, w 2022 r. wydatkowano 5 062 tys. zł.

- 4) W obszarze działań systemu pomocy społecznej:
- po raz kolejny zmniejszyła się liczba klientów pomocy społecznej (o 7,2% - do 20 246 osób), przy czym, wraz ze zmniejszeniem się liczby osób objętych pomocą pieniężną i rzeczową, minimalnie spadła także (podobnie jak w 2021 r.) liczba objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi (łącznie o 127 osób, do 3 395);
 - wskaźnik deprywacji lokalnej (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej na 1 000 ludności) wyniósł 31,6. Oznacza to, że na każde 1 000 mieszkańców przypadają ponad 31 osób w rodzinach klienta otrzymującego świadczenie z pomocy społecznej. Wskaźnik ten spada sukcesywnie od 2013 r. (wynosił 70,2);
 - w 2022 r. (podobnie jak w 2021 r.) zmniejszyła się liczba osób i rodzin, które korzystają z pomocy długotrwale (o 8,3%, do 11 532 osób), jednak ich procentowy udział wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej (w przeciwieństwie do lat 2017-2020) wzrósł do 57,0% (z 55,1% w 2020 r.)
 - bez zmian utrzymuje się struktura świadczeniobiorców wg powodów udzielania pomocy, nadal największe grupy świadczeniobiorców otrzymują pomoc z powodu ubóstwa i bezrobocia, choć w tych kategoriach odnotowano (podobnie jak rok wcześniej) spadki liczby świadczeniobiorców o odpowiednio 9,3% i 12,8%. Jednocześnie od kilku lat na kolejnym miejscu, wśród powodów udzielania świadczeń, znajduje się długotrwała i ciężka choroba (wcześniej była to niepełnosprawność);
 - W 2022 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadają nieco ponad 2 osoby (średnio 2,1), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej;
 - W 2022 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł ponad 86 272 tys. zł, tj. o 0,3% więcej niż w 2021 r.;
 - Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2022 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 4 261 zł (o ponad 8% więcej niż w 2021 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów zasiłków stałych oraz innych świadczeń m.in. schronienia, posiłków, sprawienia pogrzebu, usamodzielnienia, mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej o 7,2%;
 - łącznie w 2022 r. z różnych form pomocy i wsparcia (świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, usług środowiskowych, miejsc w dziennych i całodobowych placówkach opieki dla dzieci i dorosłych oraz innych ośrodkach wsparcia) skorzystało 45 378 osób i rodzin (o 1,9% mniej niż w 2021 r. – 46 267 osób i rodzin), co jest powrotem do tendencji spadkowej obserwowanej do 2019 r. (w 2020 r. zanotowano wzrost liczby i rodzin objętych wsparciem o 4,1%, tj. o 2 080 osób);
 - kadra pomocy społecznej liczy 4 298 osób (z tego w: ośrodkach pomocy społecznej – 1 464 osób, powiatowych centrach pomocy rodzinie - 202, domach pomocy społecznej – 1 934, i innych ośrodkach wsparcia i instytucjach publicznych - 698) – więcej niż w 2021 r. o 170 osób (4,1%);
 - w 2022 r. wzrosła liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej (o 25 osób – do 480). Mimo to liczba pracowników socjalnych jest w wielu OPS-ach (zwłaszcza w gminach wiejskich) niewystarczająca. W strukturze zatrudnienia przeważa kategoria „pozostali pracownicy”, ponieważ ośrodek pomocy społecznej - poza zadaniami ustawy o pomocy społecznej, wykonuje także zadania wynikające z wielu innych ustaw, w tym m.in.: o świadczeniach rodzinnych, o dodatkach mieszkaniowych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci

(program Rodzina 500+ - od 1 czerwca 2022 r. obsługa programu przeszła z gminy do ZUS), a także realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE i programów rządowych (Senior+, Program 75+, „Aktywny samorząd”);

- wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby ludności spełniają 34 gminy (47%), a do liczby rodzin (nie więcej niż 50) – 54 gminy (76%) – tzn. nadal poważnym problemem jest niedostatek kadry (także innych specjalistów). Jednocześnie wykonywanie przez gminy nowych zadań z obszaru polityki społecznej nakłada na jednostki pomocy społecznej dodatkowe obowiązki (merytoryczno-administracyjne), co powoduje wzrost kosztu utrzymania OPS-u, utrudniając jego funkcjonowanie oraz realizację głównych zadań pomocy społecznej, zwłaszcza pracy socjalnej, poradnictwa, działań aktywizujących i profilaktycznych;
- w 2021 r. wydatki na świadczenia pomocy społecznej (gmin i powiatów) wyniosły 546 mln zł (o 5,6% więcej niż w 2021 r.),
 - łączny koszt zadań z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez gminy i powiaty, wyniósł 1 374,5 mln zł, spadł o 22,2%, przy czym łączne wydatki gmin spadły o 26,9% (do 1 097 mln zł w 2022 r. z 1 500 mln zł w 2021 r.), a powiatów wzrosły o 4,1% (do 278 mln zł – z 267 mln zł w 2021 r.). Tak wysoki spadek kosztu zadań realizowanych przez gminy wynika z faktu, iż począwszy od 1 czerwca 2022r., świadczenie wychowawcze z rządowego programu „Rodzina 500 plus” dla wychowanków pieczy zastępczej jest przyznawane i wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.
 - ✓ w pomocy społecznej szczególnie zwiększyła się odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej o 31,5% - do 14,5 mln zł, utrzymanie Środowiskowych Domów Samopomocy o 18% do 21,7 mln zł oraz środki przeznaczane na wspieranie rodziny i inne zadania o 13,4% do 8,4 mln zł, a w przypadku powiatów wzrost kosztów obejmował m. in. utrzymanie ośrodków wsparcia (18,5% do 1,2 mln zł), prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 5,8%), utrzymania powiatowych centrów pomocy rodzinie o 3,3%.
- w innych niż pomoc społeczna zadaniach polityki społecznej koszty udzielonego wsparcia gminy zmalały i wyniosły 788,3 mln zł (wzrosły jedynie koszty środków przeznaczanych na przeciwdziałanie alkoholizmowi, dodatki mieszkaniowe oraz utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych oraz świadczenia rodzinne). Natomiast w powiatach środki finansowe na inne zadania z zakresu polityki społecznej wzrosły do 39,9 mln zł (30,1%), w tym najbardziej zwiększyły się koszty likwidacji barier architektonicznych i zakupu sprzętu rehabilitacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami oraz utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej.

5) W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 1 011 (o 2 mniej niż w 2021 r.), z tego: 630 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 310 rodzin zastępczych niezawodowych i 45 rodzin zastępczych zawodowych oraz 26 rodzinnych domów dziecka);
- od 2013 r. w strukturze rodzinnej pieczy zastępczej zachodzą zmiany: spada liczba rodzin spokrewnionych i niezawodowych na rzecz rodzin zawodowych (wzrost o 40,6%) i rodzinnych domów dziecka (52,9%). Wzrasta liczba asystentów rodziny (wzrost prawie 3-krotny - do 91 osób, w tym 21 zatrudniono w ramach RPO WO 2014-2020), a liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny zwiększyła się prawie 4-krotnie (do 1 207 rodzin). Istotnie zwiększyła się również liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (z 365

w 2012 do 901 w 2022 r.). Jednocześnie z 37 tych placówek 16 powstało w wyniku realizacji projektu w ramach RPO WO 2014-2020 *Blżej rodziny i dziecka*;

- z uwagi na tzw. proces deinstytucjonalizacji (zmniejszenie liczby miejsc do 14) oraz działań samorządu terytorialnego, w tym SWO i projektów współfinansowanych ze środków UE, spada liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej (domach dziecka), a coraz większa liczba dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia dziennego W 2022 r. liczba miejsc w 30 placówkach opiekuńczo-wychowawczych wyniosła 458 (w 2021r. – 463, w 2020 r. – 479, w 2019 r. – 510, a w 2017 r. - 532);
- łącznie liczba podmiotów pieczy zastępczej w woj. opolskim (rodzinnej i instytucjonalnej) wynosi 1 041 (w 2021 r. - 1 023), a liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej – 1 984 (w 2012 r. – 2 228 dzieci).

6) W zakresie działań instytucjonalnych:

- województwo opolskie – podobnie jak w ubiegłych latach, ma najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w domach pomocy społecznej (32,7) – średnia w kraju wynosi 21,22 (liczba miejsc w 29 DPS-ach wynosi 3 082);
- średni, miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w 2022 r. wynosi 5 189 zł (o 10,8% - 431 zł, więcej niż w 2021 r.).
- W porównaniu do 2021 r. liczba oczekujących na miejsce w DPS-ach nieznacznie wzrosła (o 13 osób, względem 2020 r. spadła o 60 osób). W okresie pandemii COVID-19 liczba wniosków o umieszczenie oraz decyzji OPS-ów kierujących osoby do domów pomocy społecznej była mniejsza w głównej mierze z powodu obaw mieszkańców i ograniczeń epidemicznych;
- o 23 (do 1 187) wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku (komercyjnych). W porównaniu do 2011 r. liczba miejsc w tych placówkach wzrosła ponad 39-krotnie (w 2011 r. miały 30 miejsc);
- łącznie w 2022 r. w woj. opolskim było 61 stacjonarnych placówek opiekuńczych (29 DPS-ów i 32 „komercyjne” placówki całodobowej opieki) na 4 269 miejsc (na 10 tys. ludności przypadają 45,2 miejsca w tych placówkach);
- w 2022 r. w woj. opolskim funkcjonowały 24 dzienne domy pomocy, w tym 7 powstało w ramach programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+), a 1 w ramach środków RPO WO 2014-2020 (w Biadaczu);
- średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 747 zł miesięcznie (w 2021 r. – 631 zł);
- w woj. opolskim jest 76 Klubów Seniora, z których prawie 30% (20 podmiotów) zostało utworzonych środków RPO WO 2014-2020 (na łączną liczbę 362 miejsc). Liczba miejsc w Klubach seniora wynosi 2 886;
- razem w 2022 r. woj. opolskie miało 100 placówek wsparcia dziennego (domy dziennego pobytu i kluby seniora) dla osób starszych i niepełnosprawnych na 4 524 miejsc;
- w 2022 r. liczba miejsc zmniejszyła się łącznie do 799 (w 15 ŚDS-ach). Średni, miesięczny koszt utrzymania miejsca w tych placówkach wynosi ok. 2 270 zł.;
- po okresie wzrostu w latach 2015-2019 liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych. W latach 2021-2022 ogólna liczba osób objętych usługami spadła o

- 3,6% (127 osoby). Średni koszt 1 godz. usług w miejscu zamieszkania osoby przewlekle chorej, niepełnosprawnej, w tym z zaburzeniami psychicznymi, wynosi ok. 30 zł;
- wzrosła liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, w tym wspomaganych (o 20 – do 265), a liczba takich mieszkań wynosi obecnie 158. W tym w ramach projektów ROPS w Opolu, współfinansowanych z UE, utworzono w 2022 r. 6 mieszkań na 20 miejsc, w tym 5 mieszkań dla migrantów wojennych z Ukrainy i 1 chronione dla 2 wychowanków pieczy zastępczej;
 - na każde 1 000 mieszkańców województwa opolskiego w 2022 r. przypadało średnio 14 (14,1) miejsc opieki i wsparcia (bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia oraz usług pielęgnacyjnych świadczonych przez Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej), w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach: głubczyckim (35,7 miejsca), strzeleckim (18,5) i kędzierzyńsko-kozielskim (17,7), a najmniej w powiatach namysłowskim (7,7) i brzeskim (7,9);
- 7) W zakresie przedsiębiorczości społecznej:
- liczba podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów ekonomii solidarnej, w woj. opolskim wynosi 3 681 (po zmianie metody ich liczenia, do PES zalicza się wszystkie organizacje pozarządowe, działające nie dla zysku – tj. fundacje i stowarzyszenia), z tego: 3 593 fundacje i stowarzyszenia, oraz 29 spółdzielni socjalnych, 4 CIS-y, 8 KIS-ów, 19 spółdzielni pracy, 8 spółek non profit;
 - w związku ze zmianą przepisów, w myśl ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, fundacje, stowarzyszenia, spółki z o.o. non profit, spółdzielnie socjalne oraz inne podmioty wskazane w ustawie mogą ubiegać się o status przedsiębiorstwa społecznego. Aktualnie status przedsiębiorstwa społecznego posiada 9 podmiotów z terenu woj. opolskiego.
 - w ramach podmiotów ekonomii solidarnej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej (centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej) uczestnikami zajęć było łącznie 1 333 osób w 32 instytucjach (w 2021 r. 1149 osoby w 35 instytucjach).
- 8) W 2022 r. (podobnie jak w 2021 r.) najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego wskazują przede wszystkim, na konieczność zwiększenia środków finansowych na realizację wzrastającej liczby zadań z obszaru polityki społecznej, a także konieczność powiększenia kadry jednostek organizacyjnych (szczególnie w obliczu braku pracowników socjalnych). Jest to istotne zwłaszcza w ośrodkach pomocy społecznej, które – oprócz ustawy o pomocy społecznej, realizują zadania wynikające z kilkunastu innych ustaw (w tym programy rządowe takie jak: „Opieka 75+”, Senior+), a dodatkowo coraz więcej samorządów przystąpiło w ostatnich latach do realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich. Obserwowane od co najmniej dwóch lat trudności z pozyskaniem specjalistów i innych wykwalifikowanych osób do pracy w systemie pomocy i integracji społecznej będą stanowić dla wielu samorządów wyzwanie dla planowanych i realizowanych w regionie zadań z zakresu polityki społecznej. Wskazuje się także na konieczność rozwoju działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie negatywnym, kryzysowym zjawiskom społecznym, mogącym wystąpić w przyszłości.
- W systemie pomocy i integracji społecznej następuje stopniowe przekształcenie struktury świadczeniobiorców ze względu na główny powód udzielanej pomocy - coraz częściej klientem OPS jest osoba z niepełnosprawnością, przewlekle chora lub starsza, albo rodzina

wieloprotblemowa, w której występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, trudności opiekuńcze i wychowawcze. Wymaga to wprowadzenia zmian w systemie wsparcia - w kierunku rozwoju usług społecznych (opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, wspomagających), przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu pomocy materialnej (pieniężnej i rzeczowej). Istotnym jest także poprawa i wzmocnienie działań międzyinstytucjonalnych i międzysystemowych, angażujących instytucje różnych sektorów wsparcia (np. pomocy społecznej i sądownictwa).

Większość analizowanych gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej podkreśla m. in. konieczność:

- promowania rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców, a także zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej (zwłaszcza tworzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka);
- dalszego i aktywnego uczestnictwa w realizacji projektów współfinansowanych ze środków EFS, wynikających z coraz bardziej ograniczanych możliwości finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego;
- rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych/wspomaganych (dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osób starych i niepełnosprawnych);
- zwiększenia zakresu wsparcia osób niesamodzielnich, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia, placówek całodobowej opieki, usług opiekuńczych i asystenckich oraz propagowania idei rodzinnych domów pomocy społecznej, wolontariatu oraz innych form (szczególnie mieszkań o charakterze wspomagającym);
- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników, udział w szkoleniach tematycznych uwzględniających tematykę zmian w polityce społecznej, problem przemocy domowej, trudności opiekuńczo-wychowawcze, wsparcia osób niesamodzielnich, uzależnień od alkoholu itp.
- z uwagi na coraz powszechniejsze zjawisko wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej konieczne jest wsparcie pracowników poprzez zatrudnienie specjalistów tj.: superwizora, mediatora rodzinnego, coacha, którzy wspieraliby pracowników w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej;
- poszukiwania rozwiązań umożliwiających pozyskanie nowych pracowników w związku z występującymi trudnościami na rynku pracy (zastąpienie odchodzących na emeryturę dotychczasowych, starszych pracowników, szczególnie w gminach wiejskich), w tym zapewnienia odpowiednich warunków płacowych, sprzyjających realizacji bieżących i planowanych zadań z obszaru polityki społecznej.

9. Rekomendacje

Uwzględniając zmiany, jakie wystąpiły w 2022 r. w systemie pomocy społecznej oraz innych systemach wsparcia w woj. opolskim (w tym szczególnie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnich oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym) oraz rekomendacje zawarte w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego na lata 2023-2025, należy:

1. rozwijać system wsparcia osób niesamodzielnich oraz ich rodzin w szczególności poprzez zwiększenie oferty usług świadczonych w lokalnej społeczności (domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, uniwersytety III wieku, usługi opiekuńcze,

- edukacyjne, wspomagające, w tym świadczone przez asystentów osób niesamodzielnych, a także w formie mieszkalnictwa wspomagane);
2. prowadzić stałą i bieżącą analizę miejsc i sposobów koordynacji usług realizowanych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego woj. opolskiego i dostosowanie ich działań do krajowych założeń procesu deinstytucjonalizacji;
 3. kontynuować i rozwijać kompleksowe usługi, zawierające zarówno komponent zdrowotny jak i społeczny, świadczonych w środowisku zamieszkania osób potrzebujących, ze szczególnym naciskiem na ich optymalne dopasowanie do potrzeb tych osób (rodzaj usługi, liczba godzin, częstotliwość);
 4. rozwijać usługi asystenckie dla osób niepełnosprawnych, szczególnie na obszarach województwa, gdzie taka usługa nie jest zapewniona i zachęcanie gmin do uruchomienia usługi asystenckiej dla osoby z niepełnosprawnością wraz z zapewnieniem możliwości jego wyboru, czasu i formy wsparcia, uwzględniającą podmiotowość i potrzeby osoby;
 5. propagować, rozwijać i wspierać mniej popularne formy pomocy tj.:
 - opiekę wytchnieniową jako ważny element wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
 - usługi sąsiedzkie poprzez pomoc szkoleniową, zaopatrzenie w środki ochrony indywidualnej, a nawet zabezpieczenie wynagrodzenia;
 - usługi door-to-door, obejmujące świadczenie bezpośredniej pomocy w przemieszczaniu się osoby potrzebującej oraz innych dostosowanych do jej potrzeb usług;
 6. rozwijać i wspierać usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania (edukacyjne, wspomagające, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp.), w tym z udziałem asystentów (rodziny, osób strasznych, z niepełnosprawnościami), w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań chronionych/treningowych;
 7. wykorzystywać potencjał pomocowy wolontariuszy poprzez np. utworzenie banku danych usług wolontariackich wraz z kategoriami wsparcia, tj. grupą adresatów pomocy i zakresem świadczenia usług wolontariackich;
 8. tworzyć warunki, które umożliwią silniejsze włączenie podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców usług społecznych, tak aby mogły skutecznie odpowiadać na potrzeby swoich świadczeniobiorców i mieszkańców społeczności lokalnej;
 9. rozwijać asystenturę rodzinną, w tym prowadzić wsparcie szkoleniowe asystentów rodziny m. in. z zakresu psychologii, pedagogiki, pracy socjalnej;
 10. podjąć działań wspierające tworzenie i rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, szczególnie w formie pracy podwórkowej i w miejscach o szczególnym zapotrzebowaniu oraz nagromadzeniu niekorzystnych zjawisk i wynikającej z tego dużej liczbie rodzin w kryzysie;
 11. rozwijać i wspierać system pieczy zastępczej, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej, właściwe standardy świadczonej pomocy oraz taki poziom współpracy między podmiotami udzielającymi dziecku wsparcia, który – jeśli jest to możliwe – pozwoli na przywrócenie dziecka jego rodzinie lub też umożliwi mu funkcjonowanie we właściwy sposób w ramach rodziny zastępczej;
 12. rozwijać usługi interwencji kryzysowej, szczególnie w powiatach bez ośrodków interwencji kryzysowej;

13. prowadzić działania systemowe, zmierzające do poszerzenia zakresu świadczeń o charakterze profilaktycznym i aktywizującym środowiska najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, tj. :
 - rozwijać usługi społeczne dla osób i rodzin w największym stopniu zagrożonych wykluczeniem, poprzez zwiększenie liczby usług aktywizujących i wspomagających, zwiększenie liczby ośrodków kompleksowego wsparcia, łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej (doradztwo zawodowe, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne i prawne, zdrowotne);
 - rozwijać kadrę pomocy społecznej, poprzez tworzenie zachęt dla samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych i innych specjalistów, zwłaszcza w okresie ubytku pracowników merytorycznych w gminach wiejskich;
 - wzmacniać współpracę działań wielu sektorów, w tym szczególnie pomocy społecznej z innymi instytucjami wspierającymi osoby i rodziny (rynek pracy, ochrona zdrowia, oświata, sądownictwo, policja, organizacje pozarządowe), w celu tworzenia wspólnych programów i inicjatyw kompleksowego wsparcia;
 - kontynuować i unowocześniać formy kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej, poprzez tworzenie dodatkowych kompetencji, budowanie standardów łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej, dostosowanych do specyficznych potrzeb klientów (osoby z niepełnosprawnościami, niezaradne życiowo, dzieci w rodzinach wieloproblemowych, kobiety, mieszkańcy terenów wiejskich);
14. rozwijać kształcenie i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching, w tym w formie zdalnej lub hybrydowej);
15. rozwijać katalog narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne (np. rozpoznanie potrzeb osób przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub domu pomocy społecznej, co do skorzystania z usług zew. i świadczonych w lokalnej społeczności);
16. rozwijać i doskonalić środowiskowe formy wsparcia łączące m.in. opiekę zdrowotną i społeczną oraz aktywizację osób niesamodzielnych, w tym w formie usług wspomagających, działań profilaktycznych, zapobiegających umieszczeniu osoby niesamodzielnej w placówce całodobowej opieki;
17. dostosować profil kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach zdrowotnych i społecznych).
18. kontynuować współpracę z III sektorem poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych, poradnictwa i ekonomii społecznej;
19. wspierać i współpracować z samorządem terytorialnym w zakresie rozwoju usług społecznych dla osób niepełnosprawnych (inicjowanie i promowanie koniecznych zmian oraz realizacja i rozwój działań z wykorzystaniem środków PFRON);
20. prowadzić monitoring potrzeb oraz realizowanych działań, zwłaszcza w zakresie projektów współfinansowanych ze środków europejskich; promować i upowszechniać informacje o działaniach wszystkich instytucji i podmiotów w obszarze pomocy i integracji społecznej, a także powiązanych zadań z zakresu polityki społecznej;

21. inicjować i rozwijać różne usługi i formy pomocy środowiskowej, w tym we współpracy samorządami: gminnym i powiatowym, oraz innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, poprzez wspieranie tworzenia nowych i zintegrowanych usług w gminach (np. w ramach centrów usług społecznych);
22. rozwijać i wspierać różnorodne sposoby środowiskowego wsparcia osób o szczególnych potrzebach (osób z problemami zdrowia psychicznego, rodzin i osób w kryzysie bezdomności, zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym), w tym rozwój streetworkingu, jako formy wsparcia osób w kryzysie bezdomności ulicznej poprzez szkolenia dla kadr oraz wspieranie zatrudnienia streetworkerów w gminach, w szczególności w miastach powiatowych;
23. propagować i kontynuować inicjatywy i przedsięwzięcia, w tym partnerskie, służące wsparciu najbardziej potrzebujących mieszkańców województwa (szczególnie w sytuacjach kryzysowych, np. w ramach zainicjowanego w pandemii *Marszałkowskiego kuriera społecznego*);
24. podejmować kompleksowe działania wspierające obywateli państw trzecich, przybyłych do woj. opolskiego, poprzez m.in. pomoc w integracji społecznej, oraz aktywizację zawodową.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2020 – 2022

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2021 - 2022 – wg powiatów

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2020-2022 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2018-2021 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2020-2022

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w maju 2023 r. - wg powiatów

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w *Priorytecie 8. Integracja społeczna*

Tabela 8. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2021-2022

Tabela 9. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022

Tabela 10. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2018-2022 r.

Tabela 11. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 – wg powiatów

Tabela 12. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2020-2022 – wg powiatów

Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2022

Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022

Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2021-2022

Tabela 16. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 17. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Tabela 18. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2013-2022

Tabela 19. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Tabela 20. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013-2022

Tabela 21. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 22. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2022r. – wg województw

Tabela 23. Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i roku 2023

Tabela 24. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2022 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie)

Tabela 25. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 26. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2022 r. – wg źródła pozyskania środków

Tabela 27. Kluby seniora w woj. opolskim wg źródła pozyskania środków w 2022 r.

Tabela 28. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 29. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 30. Mieszkania chronione/wspomagane w województwie opolskim w 2022 r.

Tabela 31. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2021-2022

Tabela 32. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2022 r.

Tabela 33. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2022

Tabela 34. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022

Tabela 35. Podmioty ekonomii solidarnej w woj. opolskim w maju 2023 r. – wg powiatów i typów

Tabela 36. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w maju 2023 r.

Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza) w tys. zł

Tabela 38. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2021-2022 i w 2023 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Tabela 39. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022 i 2023 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2020 – 2022 (w %)

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2019-2022

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw w 2022 r.

Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2020-2022

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2021-2022 – wg powiatów

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2010-2020 oraz wg prognozy GUS w latach 2020-2030

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2021 - 2022 oraz wg prognozy GUS – w 2030 r.

Wykres 9. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2016-2019 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Wykres 10. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2020 r. i 2021 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat

Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2020r. i 2021r. wg wieku osób

Wykres 12. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2019 r. – wg województw

- Wykres 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2018-2022
- Wykres 14. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2018-2022
- Wykres 15. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2018-2022 (IV kwartał)
- Wykres 16. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2018-2022
- Wykres 17. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2021-2022
- Wykres. 18. Beneficjenci pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2016-2022
- Wykres 19. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022 (w %)
- Wykres 20. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2021-2022
- Wykres 21. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2011-2022
- Wykres 22. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2022
- Wykres 23. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2021-2022
- Wykres 24. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2017-2022
- Wykres 25. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego – stan na 23.03.2023 r.
- Wykres 26. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2021-2022
- Wykres 27. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskim w latach 2021-2022 wg powiatów
- Wykres 28. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2013 -2015 i 2020-2022
- Wykres 29. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2022 r. – struktura liczby miejsc wg typów
- Wykres 30. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj. opolskiego w latach 2021-2022
- Wykres 31. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2020-2022 wg typów domów
- Wykres 32. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2022 r.
- Wykres 33. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2022 r. – wg powiatów
- Wykres 34. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2021-2022 (wskaźnik na 10 tys. ludności)
- Wykres 35. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2018-2022
- Wykres 36. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. Województwo opolskie w latach 2015-2022
- Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2021 -2022

Wykres 38. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych – woj. opolskim w 2011 r. oraz 2022 r.

Wykres 39. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w maju 2023 r. wg typów

Wykres 40. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2022 r.

Wykres 41. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz Innych zadań z zakresu polityki społecznej j w 2022 r.

Wykres 42. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2020-2022 – wydatki w tys. zł

Spis map

Mapa 1. Liczba rejestrowanych organizacji non-profit aktywnych w 2020r. wg województw

Mapa 2. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2022 r.

Mapa 3. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2022r. – wg powiatów

Mapa 4. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2022 r. – wg typów

Mapa 5. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2022 r.

Mapa 6. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną) w ośrodku pomocy społecznej w 2022 r.

Mapa 7. Podmioty ekonomii solidarnej w województwie opolskim w maju 2023 r.

Mapa 8. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w 2023 r.

Mapa 9. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim